

แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม

พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐

(ฉบับย่อ)

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

คำนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐) มีเป้าหมายการพัฒนาประเทศคือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน” โดยด้านที่ ๕ การสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ให้ทุกภาคีการพัฒนาเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการบนพื้นฐานการเติบโตร่วมกัน ทั้งมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิต อันจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ รวมทั้งยังเป็นกรอบระยะยาวในการกำหนดนโยบายและแผนทุกระดับ

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๓๕ - ๓๖ กำหนดให้มีการจัดทำและประกาศใช้แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อปฏิบัติตามนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ซึ่งกำหนดขึ้นตามมาตรา ๑๓ (๑) โดยตั้งแต่ปี ๒๕๔๒ เป็นต้นมา ได้มีการประกาศใช้แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมมาแล้วรวม ๕ ฉบับ แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐ เป็นการดำเนินการต่อเนื่องจากฉบับที่ผ่านมา เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ ส่งผลให้การขับเคลื่อนแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม เป็นไปในทิศทางเดียวกับยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งเป็นแผนระดับที่ ๑ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ ซึ่งเป็นแผนระดับที่ ๒ รวมถึงการนำหลักการ ๑๒ หลักการที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาที่ยั่งยืน การบริหารจัดการเชิงระบบนิเวศ การระวังไว้ก่อน ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย ผู้ได้รับผลประโยชน์เป็นผู้จ่าย ความเป็นหุ้นส่วนของรัฐ - เอกชน ธรรมาภิบาล การขยายความรับผิดชอบแก่ผู้ผลิต การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ สิทธิมนุษยชน การบูรณาการ และความยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อม และน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการจัดทำแผน

กระบวนการจัดทำแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐ ได้ให้ความสำคัญต่อกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีพัฒนาที่เกี่ยวข้อง โดยผ่านการจัดประชุมสัมมนาที่เปิดเวทีการรับฟังความคิดเห็นให้กับผู้เกี่ยวข้อง ผู้แทนของทุกภาคส่วนที่หลากหลาย รวมทั้งให้ความสำคัญต่อบทบาทและสิทธิของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ยังได้กำหนดแนวทางการขับเคลื่อนและติดตามประเมินผลไว้ในแผนจัดการฯ พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐ ด้วย เพื่อให้การบริหารแผนเป็นไปตามวงจรบริหารงานคุณภาพ ประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน ได้แก่ วางแผน (Plan) ปฏิบัติ (Do) ตรวจสอบ (Check) และปรับปรุง (Act) อันจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของแผนฯ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐ ผ่านกลไกการกำกับดูแลของคณะกรรมการแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมและคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (กก.วล.) โดย กก.วล. ในการประชุมครั้งที่ ๕/๒๕๖๕ เมื่อวันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๕ ได้มีมติเห็นชอบแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐ จากนั้นนำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบ และประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษาต่อไป

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หวังเป็นอย่างยิ่งว่า แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐ จะเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ เพื่อให้การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านที่ ๕ การสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทนำ	ก - ข
ยุทธศาสตร์ภายใต้แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐	๑
๑. แนวคิด	๑
๒. หลักการ	๑
๓. วิสัยทัศน์	๓
๔. พันธกิจ	๓
๕. วัตถุประสงค์	๓
๖. เป้าประสงค์	๓
๗. ยุทธศาสตร์	๓
ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพให้เติบโตและมีความเป็นธรรมบนความสมดุลของฐานทรัพยากรธรรมชาติ	๗
ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศทางทะเลเพื่อการพัฒนาศักยภาพการใช้ทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน	๑๕
ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การบริหารจัดการเพื่อสร้างสังคมที่เป็นมิตรต่อสภาพภูมิอากาศ	๓๑
ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การจัดการสภาพแวดล้อมเมืองและมลพิษที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งระบบ	๔๐
ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การยกระดับกระบวนการทัศน์เพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ	๕๓

สารบัญรูปภาพ

รูปภาพ		หน้า
รูปภาพที่ ๑	ความเชื่อมโยงของแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐ กับแผนระดับที่ ๑ - ๓ และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน	๕
รูปภาพที่ ๒	ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เติบโตและมีความเป็นธรรมบนความสมดุลของฐานทรัพยากรธรรมชาติ	๖
รูปภาพที่ ๓	ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศทางทะเลเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การใช้ทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน	๑๔
รูปภาพที่ ๔	ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การบริหารจัดการเพื่อสร้างสังคมที่เป็นมิตรต่อสภาพภูมิอากาศ	๓๐
รูปภาพที่ ๕	ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การจัดการสภาพแวดล้อมเมืองและมลพิษที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งระบบ	๓๙
รูปภาพที่ ๖	ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การยกระดับกระบวนการทัศน์เพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ	๕๒

บทนำ

บทนำ

สถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วประกอบกับการพัฒนาประเทศแบบก้าวกระโดด ล้วนส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทั้งในมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ทั้งในระดับโลก ภูมิภาค และภายในประเทศ อาทิ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) หรือโรคโควิด ๑๙ เทคโนโลยี และนวัตกรรมที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว สังคมเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจดิจิทัล ความมุ่งมั่นในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก อุตสาหกรรมจากการค้าและการลงทุน วิกฤติเศรษฐกิจของโลก การเติบโตของสังคมเมืองอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะ ในด้านสิ่งแวดล้อมที่ทุกประเทศกำลังเผชิญกับสถานการณ์และวิกฤติทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็น ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ลดจำนวนลงหรือถูกคุกคาม ปัญหาน้ำเสีย ขยะ มลพิษทางอากาศ การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศที่มีความรุนแรงมากขึ้น ตลอดระยะเวลาในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา การอนุรักษ์ ป่าไม้และรักษาฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงเป็นเรื่องสำคัญและเร่งด่วน เนื่องด้วย ทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญยิ่งในการผลิตและเป็นมิติหนึ่งของการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า ควบคู่ไปกับมิติเศรษฐกิจ และมิติสังคม นานาประเทศจึงร่วมมือกันเตรียมความพร้อมรับมือกับปัญหาดังกล่าว เพื่อให้เกิด ความสมดุลและยั่งยืน ไม่ว่าจะเป็นกำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อให้ทุกประเทศดำเนินการร่วมกัน การตั้งเป้าหมายการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก เป้าหมายความเป็นกลางทางคาร์บอน (Carbon Neutrality) การปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ (Net Zero Greenhouse Gas Emission) แนวคิดเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) รวมไปถึงข้อตกลงระหว่างประเทศและมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ อาทิ European Green Deal มาตรการปรับคาร์บอนก่อนข้ามพรมแดน (Carbon Border Adjustment Mechanism: CBAM) อย่างไรก็ตาม ที่ผ่านมา ประเทศไทย โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักและร่วมมือกันเพื่อสร้างความพร้อมในการป้องกันแบบเชิงรุก และพร้อมตั้งรับในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเข้มข้นและยั่งยืน โดยมีกรอบควบคุม กำหนด กลไก มาตรการและมาตรฐานต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความมั่นคงของฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของประเทศ

ประเทศไทยกำหนดแผน ๓ ระดับ โดยมียุทธศาสตร์ชาติเป็นแผนระดับที่ ๑ เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักธรรมาภิบาล และแผนระดับที่ ๒ เพื่อถ่ายทอดเป้าหมายและประเด็นยุทธศาสตร์ชาติไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งประกอบด้วยแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ และแผนระดับที่ ๓ ประกอบด้วย แผนปฏิบัติการในด้านต่าง ๆ แผนปฏิบัติราชการราย ๕ ปี และรายปี เพื่อให้การดำเนินการต่าง ๆ มีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมถือเป็นแผนในระดับที่ ๓ ซึ่งเป็นแผนหลักด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่บูรณาการประเด็นด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้อย่างครอบคลุมทุกรายสาขา เพื่อให้หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องมีทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจน และถือเป็นเป้าหมายร่วมกันในการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย

ห้วงระยะเวลาที่ผ่านมา สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้จัดทำ นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๐ - ๒๕๕๙ (ระยะยาว ๒๐ ปี) ขึ้นเป็นฉบับแรก ซึ่งปัจจุบันได้มีการประกาศใช้นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๘๐ เป็นฉบับที่สอง โดยจัดทำขึ้นตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพ สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ ในมาตรา ๑๓ (๑) ที่กำหนดให้สำนักงานฯ ภายใต้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม เป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำนโยบายและแผนดังกล่าว เพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการ

สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ และคณะรัฐมนตรีพิจารณาตามลำดับ ซึ่งนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมฯ จะถ่ายทอดเป็นแผนปฏิบัติการระยะกลาง ๕ ปี คือ แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม ตามมาตรา ๓๕ แห่งพระราชบัญญัติฯ พ.ศ. ๒๕๓๕ และที่ผ่านมา สำนักงานฯ ได้มีการจัดทำมาแล้วรวม ๕ ฉบับ

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้กำหนดให้แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐ มีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกับแผนระดับที่ ๑ และระดับที่ ๒ โดยเชื่อมโยงแผนระดับที่ ๓ อื่น ๆ ที่อยู่ในระดับเดียวกันให้สามารถขับเคลื่อนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้านต่าง ๆ ของประเทศ ไปสู่การปฏิบัติในระดับภารกิจพื้นฐาน (Function) และระดับพื้นที่ (Area) มุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินการในระยะ ๕ ปี เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยการนำยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ โดยเฉพาะยุทธศาสตร์ที่ ๕ ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นที่ ๑๘ การเติบโตอย่างยั่งยืน ที่ครอบคลุมมิติการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย และแผนแม่บทฯ ประเด็นที่เกี่ยวข้อง อาทิ ประเด็น (๖) พื้นที่และเมืองน่าอยู่อัจฉริยะ ประเด็น (๑๙) การบริหารจัดการน้ำทั้งระบบ ประเด็น (๒๐) การบริการประชาชนและประสิทธิภาพภาครัฐ รวมทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) เป็นแนวทางหลักในการจัดทำแผนจัดการฯ พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐ อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับแนวทางการพัฒนาทั้งในระดับสากลและภายในประเทศ อาทิ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ประเทศสมาชิกของสหประชาชาติให้การรับรอง และโมเดลเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy: BCG Model) ซึ่งเป็นนโยบายในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยเพื่อความยั่งยืน ทั้งนี้ เพื่อแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและพัฒนาศักยภาพของประเทศ ผ่านการประสานพลังและสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง

ยุทธศาสตร์

ภายใต้แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐

ยุทธศาสตร์ ภายใต้แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐

๑. **แนวคิด** การจัดทำแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐ ได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy: SEP) ในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและเหมาะสมกับฐานทรัพยากร รวมทั้งได้นำแนวคิดโมเดลเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy: BCG Model) ที่เป็นการนำองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมมาใช้ในการลดการใช้ทรัพยากร สร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่ม การนำวัสดุเหลือใช้กลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ และมุ่งเน้นการรักษาสิ่งแวดล้อม ได้นำบริบทปัจจัยที่เกี่ยวข้องจากหลากหลายทิศทางทั้งภายในและภายนอกประเทศที่ส่งผลกระทบต่อการแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ โดยบูรณาการการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ผสมผสานกับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม ในการดำเนินงานขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามกรอบสากลที่สหประชาชาติกำหนด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และคำนึงถึงสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างประเทศ การเปลี่ยนแปลงที่มีความซับซ้อนวิวัฒนาการใหม่ ๆ ทั้งเทคโนโลยี สภาพอากาศ โรคอุบัติใหม่ ที่ส่งผลกระทบต่อดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม และเศรษฐกิจ เพื่อใช้เป็นกรอบชี้แนะให้ภาคีการพัฒนาไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในช่วงเวลา ๕ ปี ในการดำเนินงานตามภารกิจ รวมถึงยังให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนการดำเนินงานในระดับพื้นที่อย่างเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา ทั้งในเชิงรุกและเชิงรับ โดยมุ่งเน้นการบูรณาการกับความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม

๒. **หลักการ** หลักการสำคัญในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย ๑๒ หลักการดังนี้

๒.๑ **การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development: SD)** เป็นหลักการที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาประเทศอย่างมีดุลยภาพ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะต้องเกื้อกูล และไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งต่อกัน โดยการขยายตัวทางเศรษฐกิจมีการพัฒนาอย่างมีคุณภาพและแข่งขันได้ต้องคำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่จำเป็นต้องสงวน และรักษาไว้ใช้ประโยชน์ได้อย่างยาวนาน โดยมีการใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัด มีประสิทธิภาพสูงสุด และไม่ส่งผลกระทบต่อความต้องการของสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคต

๒.๒ **การบริหารจัดการเชิงระบบนิเวศ (Ecosystem Approach)** เป็นหลักการที่คำนึงถึงความสัมพันธ์เชิงระบบหรือองค์รวม (Holistic approach) เพื่อการดำรงอยู่ของระบบนิเวศอย่างสมดุลและตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์ เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยมี การบูรณาการด้านการจัดการที่ดิน น้ำ และสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้นให้เกิดความสมดุล ทั้งการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ การใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน และการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม

๒.๓ **การระมัดระวังก่อน (Precautionary Principle)** เป็นหลักการจัดการเชิงรุกที่เน้นการป้องกันผลกระทบล่วงหน้า โดยสร้างระบบภูมิคุ้มกันให้กับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีระบบนิเวศที่เปราะบางและพื้นที่เสี่ยง เพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้น และคำนึงถึงกิจกรรมที่จะก่อให้เกิดความเสี่ยงและเป็นอันตรายต่อสุขภาพของมนุษย์หรือสิ่งแวดล้อม

๒.๔ **ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluters Pay Principle: PPP)** เป็นหลักการของการนำเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยผู้ก่อมลพิษหรือผู้ก่อความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นต่อสุขภาพของมนุษย์หรือสิ่งแวดล้อม

๒.๕ ผู้ได้รับผลประโยชน์เป็นผู้จ่าย (Beneficiaries Pay Principle: BPP) เป็นหลักการการส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม โดยสร้างแรงจูงใจให้ผู้ที่ได้รับผลประโยชน์เป็นผู้จ่ายค่าตอบแทนให้กับผู้ให้บริการด้านระบบนิเวศทั้งที่อยู่ต้นทางและปลายทาง รวมถึงสร้างความเป็นธรรมให้กับผู้เสียประโยชน์ เพื่อลดความขัดแย้งทางสังคมอันเกิดจากการนำทรัพยากรธรรมชาติไปใช้ประโยชน์และทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ทุกส่วนที่เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์ร่วมกัน

๒.๖ ความเป็นหุ้นส่วนของรัฐ - เอกชน (Public - Private Partnership: PPP) เป็นหลักการที่ใช้สร้างการร่วมรับผิดชอบ และควรนำมาใช้ควบคู่กับหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย เพื่อส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามาลงทุนและมีบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อมมากขึ้น รวมทั้งเป็นหลักการการดำเนินโครงการแบบการบริการสาธารณะให้เกิดความสำเร็จ รวมถึงเกิดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างรัฐและภาคส่วนอื่นที่ไม่ใช่รัฐ

๒.๗ ธรรมภิบาล (Good Governance) เป็นหลักการการบริหารจัดการที่ดีที่ทุกหน่วยงานควรนำมาใช้เป็นแนวทางในการบริหารงาน ทั้งในด้านศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และความถูกต้องชอบธรรมทั้งปวง ซึ่งวิญญูชนพึงมีและพึงประพฤติปฏิบัติเพื่อส่งผลให้องค์กรมีความสร้างสรรค์มีศักยภาพและประสิทธิภาพ และทำให้บุคคลภายนอกศรัทธาและเชื่อมั่นในองค์กร โดยองค์ประกอบของหลักธรรมภิบาลมี ๖ ประการคือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบต่อสังคม และหลักความคุ้มค่า

๒.๘ การขยายความรับผิดชอบต่อผู้ผลิต (Extended Producer Responsibility: EPR) เป็นหลักการเพิ่มขอบเขตความรับผิดชอบต่อผู้ผลิตให้ครอบคลุมในแต่ละช่วงของวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์เพื่อให้ผู้ผลิตมีการปรับปรุงกระบวนการผลิตและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมดีขึ้น ตั้งแต่การรับคืน การรีไซเคิล และการกำจัดซากผลิตภัณฑ์รวมทั้งมุ่งเน้นให้ผู้ผลิตมีการปรับปรุงและพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์และระบบการผลิตให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ให้ผลิตภัณฑ์มีอายุการใช้งานยาวนานขึ้น และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

๒.๙ การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (Resource Decoupling/Resource Efficiency) เป็นหลักการลดอัตราการใช้ทรัพยากรต่อหน่วยกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และเป็นการลดการใช้ปริมาณทรัพยากรในส่วนของคุณภาพ พลังงาน น้ำ และทรัพยากรต่าง ๆ ที่จะต้องนำไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้เป็นไปในระดับปกติ ส่งผลให้เกิดการเพิ่มผลิตภาพการใช้ทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และลดปริมาณการเกิดมลพิษโดยรวมจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจดังกล่าว

๒.๑๐ สิทธิมนุษยชน (Human Rights) เป็นหลักการที่คำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์มีความเสมอภาค เป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติไม่ว่าจะแตกต่างกัน หรือมีความไม่เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจและสังคมมากน้อยเพียงใดก็ตาม หลักสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ สิทธิและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม สิทธิในการที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีและมีคุณภาพ และสิทธิในการได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ

๒.๑๑ การบูรณาการ (Integration Principle) เป็นหลักการนำประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมไปพิจารณาควบคู่กับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อป้องกันผลกระทบเชิงลบที่อาจเกิดขึ้น เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความยั่งยืน

๒.๑๒ ความยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อม (Environmental Justice) เป็นหลักการที่ประกอบด้วย ความเป็นธรรมทางสิ่งแวดล้อมในเชิงเนื้อหา (Substantive environmental justice) และความเป็นธรรมทางสิ่งแวดล้อมในเชิงกระบวนการ (Procedural environmental justice) ซึ่งเมื่อมีการกำหนดกฎหมายต่าง ๆ ด้านสิ่งแวดล้อมขึ้น จำเป็นต้องมีกระบวนการบังคับใช้กฎหมายที่เหมาะสมควบคู่กันไปด้วย

๓. วิสัยทัศน์ “ทรัพยากรมีค่า สิ่งแวดล้อมปลอดภัยด้วยการบริหารจัดการข้ามมิติแบบองค์รวม”

๔. พันธกิจ

- ๔.๑ สร้างความตระหนักรู้ด้านการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ สมดุล และยั่งยืน
- ๔.๒ สร้างการมีส่วนร่วมกับภาคีทุกภาคส่วนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาและการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- ๔.๔ พัฒนาแนวทาง เครื่องมือ ระบบ กลไก และข้อมูลสนับสนุน เพื่อให้การบริหารจัดการให้มีประสิทธิผล

๕. วัตถุประสงค์

- ๕.๑ เพื่อเป็นแนวทางให้กับหุ้นส่วนการพัฒนาไปใช้เป็นกรอบแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากร ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่า มีประสิทธิภาพ เกิดการขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกัน และเกิดการพัฒนาย่างยั่งยืน
- ๕.๒ เพื่อให้การผลิตและบริโภคทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นไปอย่างสมดุลกับฐานทรัพยากร และสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศและสถานการณ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป
- ๕.๓ เพื่อสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

๖. เป้าประสงค์ สามารถขับเคลื่อนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ มีทิศทาง การปฏิบัติที่ชัดเจน และสามารถขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างเป็นรูปธรรมบนพื้นฐานการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

๗. ยุทธศาสตร์ ยุทธศาสตร์ภายใต้แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมเป็นกรอบการดำเนินงานในระดับปฏิบัติที่มี ทิศทางชัดเจน สามารถขับเคลื่อนการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างเป็นรูปธรรมบน พื้นฐานการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และเสริมสร้างให้เกิดการบูรณาการการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง พร้อมตอบสนองต่อสถานการณ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน และรวดเร็วในหลายมิติ โดยกำหนดให้ความสำคัญกับประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

- ความสอดคล้องระหว่างแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๕ กับแผนแม่บทภายใต้ ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการเติบโตอย่างยั่งยืน
- ความสอดคล้องระหว่างยุทธศาสตร์ภายใต้แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๕ กับยุทธศาสตร์หรือพันธกิจของหุ้นส่วนการพัฒนาหลัก
- แนวทางการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับพื้นที่
- ความสอดคล้องกับปัจจัยแวดล้อมที่มีผลต่อการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในอนาคต ทั้งนี้ ในการกำหนดแนวคิดหลักของการจัดทำแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐ มีดังนี้

๗.๑ ปรับโครงสร้างแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม ให้มีความสอดคล้องกับแผนแม่บทฯ เพื่อให้การ ถ่ายทอดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การปรับยุทธศาสตร์ภายใต้แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้มีความ สอดคล้องโดยตรงกับประเด็นหรือแผนย่อยภายใต้แผนแม่บทฯ จะช่วยสร้างเอกภาพในการขับเคลื่อน การดำเนินงานตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนแม่บทฯ จึงเพิ่มโอกาสในการบรรลุเป้าหมายให้สูงขึ้น อีกทั้งยังช่วยลด ความซ้ำซ้อนในการดำเนินงานของหน่วยงาน ทำให้หน่วยงานสามารถจัดสรรทรัพยากรในการดำเนินงานเพื่อ ตอบสนองต่อเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

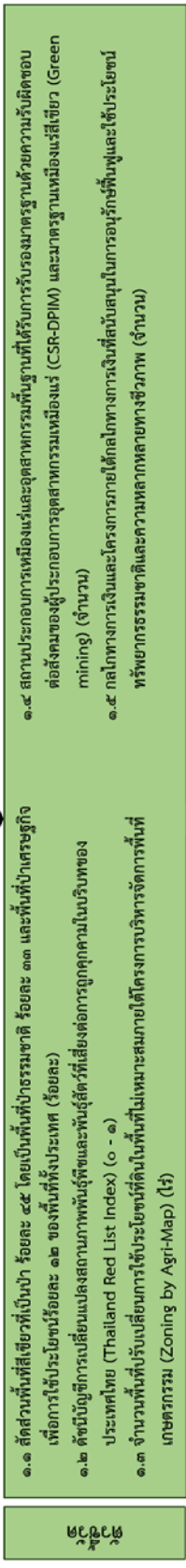
๗.๒ ปรับกลไกการดำเนินงานและบทบาทของหน่วยงาน โดยให้ประสบความสำเร็จนั้น จำเป็นต้องให้ หน่วยงานที่เป็นหุ้นส่วนพัฒนาด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เห็นความสำคัญและ ร่วมขับเคลื่อนแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อผลักดันให้การดำเนินงานของแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นไป ในทิศทางเดียวกัน โดยอาจพิจารณาการเพิ่มบทบาทและหน้าที่ของหน่วยงานให้ครอบคลุมประเด็นยุทธศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานนั้น รวมทั้งการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในการผลักดันการดำเนินงาน ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์และแนวทางการปฏิบัติงานของแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม

๗.๓ **ปรับเปลี่ยนทิศทางการบริหารจัดการตามแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม** โดยสาระสำคัญภายใต้แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมควรมีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัจจุบัน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการออกแบบการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์และนโยบายเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต เพื่อให้แผนมีความทันสมัยและดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อาทิ การเพิ่มประเด็นการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมในภาคการศึกษา เพื่อปลูกฝัง สร้างจิตสำนึก สร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง รวมทั้งตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม การทบทวนข้อกำหนดที่มีความเกี่ยวข้องกับแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้มีความชัดเจน เพิ่มกิจกรรมขับเคลื่อนที่ให้ความสำคัญด้านสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการคำนึงถึงบริบททางสังคมและเศรษฐกิจ และเน้นการพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๗.๔ **บูรณาการการวางแผนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** ในลักษณะการบริหารแบบบนลงล่าง (Top-down) ร่วมกับล่างขึ้นบน (Bottom-up) โดยเพิ่มการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานปฏิบัติและตัวแทนจากท้องถิ่นที่มีความรู้ ความเข้าใจในบริบทของพื้นที่นั้น ๆ มาประกอบการปรับปรุงกฎหมาย และระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้มีมาตรฐานและดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อลดอุปสรรคในการดำเนินงานตามแผนในระดับล่าง และควรมีการปรับปรุงและพัฒนาแผนอย่างต่อเนื่องจนสิ้นสุดระยะเวลาของแผน เพื่อให้การปฏิบัติงานมีความยืดหยุ่น ส่งผลกระทบต่อเป้าหมายของแผนเชิงยุทธศาสตร์น้อยที่สุด และไม่ละเมิดต่อข้อบังคับทางกฎหมาย เพื่อให้การถ่ายทอดแผนไปสู่การปฏิบัติมีประสิทธิภาพ สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง และนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ เนื่องจากการบริหารจัดการแบบบนลงล่างจะเป็นการวางแผนในภาพกว้าง ซึ่งอาจไม่ได้คำนึงถึงบริบททางสังคมและเศรษฐกิจของพื้นที่ที่มีความซับซ้อนและแตกต่างกัน จึงเกิดปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการตามแผน อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงบริบทของพื้นที่จะส่งผลให้การปฏิบัติงานไม่สอดคล้องหรือไม่ครอบคลุมเป้าหมายที่ระบุไว้ในแผน รวมทั้งเป็นการวางแผนที่ผ่านกระบวนการทำงานที่ได้จากการประสบการณ์ของหน่วยงานและข้อเสนอแนะหรือข้อวิเคราะห์ที่ผ่านการกลั่นกรองจากนักวิชาการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งมีการวางแผนป้องกันข้อผิดพลาดล่วงหน้า ทำให้แผนครอบคลุมประเด็นสำคัญที่จำเป็นต่อการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ทั้งนี้ แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐ ประกอบด้วย ๕ ยุทธศาสตร์หลัก ๑๓ กลยุทธ์ และ ๓๓ ตัวชี้วัด โดยแผนภาพแสดงความเชื่อมโยง (ร่าง) แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐ กับแผนระดับที่ ๑ และ ๒ แสดงดังรูปภาพที่ ๑

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพให้เติบโต และมีความเป็นธรรมบนความสมดุลของฐานทรัพยากรธรรมชาติ

๑.๑ สัดส่วนพื้นที่สีเขียวที่เป็นป่า ร้อยละ ๔๕ โดยเป็นพื้นที่ป่าธรรมชาติ ร้อยละ ๓๓ และพื้นที่ป่าเศรษฐกิจเพื่อการใช้ประโยชน์ร้อยละ ๑๒ ของพื้นที่ทั่วประเทศ (ร้อยละ ๑.๒ ดัชนีบัญชีการเปลี่ยนแปลงสถานภาพพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ที่เสี่ยงต่อการถูกคุกคามในบริเวณของประเทศไทย (Thailand Red List Index) (๐ - ๑) จำนวนพื้นที่รับเปลี่ยนการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ไม่เหมาะสมภายใต้โครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) (1๕)

การเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจบนฐานทรัพยากรชีวภาพอย่างยั่งยืน

- ผลักดันการศึกษา สํารวจ และวิจัยเพื่อติดตามสถานภาพทรัพยากรและตามหลากหลายทางชีวภาพ
- เตรียมการรองรับข้อกําหนดการกีดกันระหว่างประเทศ
- ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ

- บูรณาการการดำเนินงานและการแก้ไขปัญหา
- ส่งเสริม และสร้างความตระหนักรู้และขีดความสามารถของบุคลากร

Environmental Performance Index
Ecosystem Vitality Biodiversity & Habitat

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (๑๔)
การพัฒนาการจัดการห่วงโซ่มูลค่าที่ครอบคลุมตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (๒๓)
แผนแม่ท่อย่อย ๒๓.๓ การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม ด้านสิ่งแวดล้อม

๑.๒ ดัชนีบัญชีการเปลี่ยนแปลงสถานภาพพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ที่เสี่ยงต่อการถูกคุกคามในบริเวณของประเทศไทย (Thailand Red List Index) (๐ - ๑) จำนวนพื้นที่รับเปลี่ยนการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ไม่เหมาะสมภายใต้โครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) (1๕)

การอนุรักษ์ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์ ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

- ปกป้อง ฟื้นฟู และอนุรักษ์ ทรัพยากร และรักษาสมาคมระดับนิเวศ
- กำหนดเขตพื้นที่ สิทธิ และมาตรการการบริหารจัดการและใช้ประโยชน์
- บริหารจัดการไม่ให้เกิดความขัดแย้ง

- ส่งเสริมและเพิ่มประสิทธิภาพการใช้เครื่องมือบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
- พัฒนา ปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบ ทั่วโลก มาตรการทางเศรษฐศาสตร์ และมาตรการจูงใจ
- พัฒนาระบบฐานข้อมูล และเชื่อมโยงเครือข่ายข้อมูล งานวิจัย และองค์ความรู้

Sustainable Development Goals
15 Life on Land 6 Clean Water

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (๑๔)
การสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสิ่งแวดล้อมที่สีเขียว

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (๓)
แผนแม่ท่อย่อย ๓.๖ การพัฒนาระบบนิเวศเกษตร

เป้าหมายให้ฐานทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพได้รับการส่งเสริมทั้งการอนุรักษ์ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์อย่างสมดุล เป็นธรรม และเกิดความมั่นคง

รูปภาพที่ ๒ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพให้เติบโตและมีความเป็นธรรมบนความสมดุลของฐานทรัพยากรธรรมชาติ

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพให้เติบโตและมีความเป็นธรรม บนความสมดุลของฐานทรัพยากรธรรมชาติ

เป้าหมาย ให้ฐานทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพได้รับการส่งเสริม ทั้งการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์อย่างสมดุลเป็นธรรม และเกิดความมั่นคง

- ตัวชี้วัด**
- ๑.๑ สัดส่วนพื้นที่สีเขียวที่เป็นป่า ร้อยละ ๔๕ โดยเป็นพื้นที่ป่าธรรมชาติ ร้อยละ ๓๓ และพื้นที่ป่าเศรษฐกิจเพื่อการใช้ประโยชน์ ร้อยละ ๑๒ ของพื้นที่ทั้งประเทศ (ร้อยละ)
 - ๑.๒ ดัชนีบัญชีการเปลี่ยนแปลงสถานภาพพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ที่เสี่ยงต่อการถูกคุกคามในบริบทของประเทศไทย (Thailand Red List Index) (๐ - ๑)
 - ๑.๓ จำนวนพื้นที่ปรับเปลี่ยนการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมภายใต้โครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) (ไร่)
 - ๑.๔ สถานประกอบการเหมืองแร่และอุตสาหกรรมพื้นฐานได้รับการรับรองมาตรฐานความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมแร่ (CSR-DPIM) และเหมืองแร่สีเขียว (Green mining) (จำนวน)
 - ๑.๕ กลไกทางการเงินและโครงการภายใต้กลไกทางการเงินที่สนับสนุนในการอนุรักษ์ฟื้นฟูและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ (จำนวน)

ทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัยพื้นฐานของการดำรงชีวิต ทั้งดิน น้ำ ป่าไม้ สัตว์ อากาศ และแร่ธาตุมนุษย์ได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในหลากหลายด้านทั้งแหล่งอาหาร ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย รวมถึงการเดินทางที่ใช้พลังงานในการขับเคลื่อน การใช้ประโยชน์จึงควรคำนึงถึงปริมาณ และคุณภาพที่เหมาะสมเกิดความสมดุลไม่ก่อให้เกิดภัยคุกคามต่อความเป็นอยู่และความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ

พื้นที่ป่าทั่วโลกในปัจจุบัน พบว่า อัตราการลดลงของพื้นที่ป่าจากการตัดไม้ทำลายป่าเกิดขึ้นซ้ำลงด้วยเหตุว่าในหลายประเทศได้ผนวกเป้าหมายและดำเนินการเพิ่มพื้นที่สีเขียวด้วยการปลูกป่า และการฟื้นฟูป่าเข้าสู่นโยบายและแผนระดับต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาในแง่การให้บริการของระบบนิเวศ พบว่าบริการของระบบนิเวศป่าปลูกหรือระบบนิเวศป่าที่ได้รับการฟื้นฟูก็ยังคงไม่สามารถเทียบเท่ากับบริการของระบบนิเวศป่าธรรมชาติได้ นอกจากนี้ กว่าครึ่งของแผ่นดินที่มนุษย์สามารถอยู่อาศัยได้ถูกใช้ประโยชน์เพื่อการผลิตอาหาร โดยอาจจำเป็นต้องใช้พื้นที่เกษตรกรรมเพิ่มขึ้นอีกกว่าร้อยละ ๕๐ ของพื้นที่เกษตรกรรมในปัจจุบันเพื่อรองรับกับจำนวนประชากรโลกที่เพิ่มขึ้น นอกเหนือจากปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมแล้วยังพบปัญหาการเสื่อมโทรมของพื้นแผ่นดิน และการเปลี่ยนสภาพเป็นทะเลทราย ซึ่งในปัจจุบันการเสื่อมโทรมของแผ่นดินครอบคลุมพื้นที่กว่าร้อยละ ๒๐ ของแผ่นดินทั้งหมด ส่งผลกระทบต่อประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวกว่า ๓.๒ พันล้านคน ซึ่งสอดคล้องกับรายงานสิ่งแวดล้อมโลก ประจำปี ค.ศ. ๒๐๒๐ (The Living Planet Report 2020) ที่ระบุว่า จำนวนสัตว์ป่าทั่วโลกลดลงเนื่องจากกิจกรรมมนุษย์ จำนวนประชากรของสิ่งมีชีวิตหลายชนิดกำลังลดลง อัตราการสูญพันธุ์ของสิ่งมีชีวิตเพิ่มสูงขึ้น โดยค่าดัชนีชี้วัดความหลากหลายทางชีวภาพ (Living Planet Index: LPI) ลดลงกว่าร้อยละ ๖๐ สำหรับสถานการณ์ระบบนิเวศแหล่งน้ำจืดและทรัพยากรน้ำจืดที่ถือได้ว่าเป็นถิ่นที่อยู่สำคัญของสิ่งมีชีวิตหลายชนิด มีรายงานว่าตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๗๐ เป็นต้นมาพื้นที่ชุ่มน้ำกว่าร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ชุ่มน้ำทั่วโลกได้ถูกทำลายจากการพัฒนาทางเกษตรกรรม การขยายตัวของสังคมเมือง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ และการใช้ทรัพยากรน้ำจืดเกินขีดจำกัด ส่งผลกระทบต่อการทำประมงน้ำจืด ทำให้ประชากรทั่วโลกหลายล้านคนสูญเสียรายได้ ทั้งนี้ ได้มีการประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์จากการสูญเสียพื้นที่ชุ่มน้ำในช่วงปี ค.ศ. ๑๙๙๖ - ๒๐๑๑ คิดเป็น ๒.๗ ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี

ดังนั้น เพื่อให้การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้มีการกำหนดนโยบาย แผน รวมถึงข้อตกลงต่าง ๆ อาทิ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ ๑๕ ปกป้อง ป่าผืน และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน จัดการป่าไม้ที่ยั่งยืน ต่อสู่การกลายสภาพเป็นทะเลทราย หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดินและฟื้นสภาพกลับมาใหม่ และหยุดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ (Protect, restore and promote sustainable use of terrestrial ecosystems, sustainably manage forests, combat desertification, and halt and reverse land degradation and halt biodiversity loss) มีเป้าหมายย่อยที่ครอบคลุมหลายประเด็น อาทิ การอนุรักษ์ ป่าผืน ระบบนิเวศบนบก ภูเขา น้ำจืด และความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งการใช้บริการทางระบบนิเวศอย่างยั่งยืน เสริมสร้างการรับมือเพื่อป้องกันการกลายสภาพเป็นทะเลทราย มีการแบ่งปันผลประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างเท่าเทียมและยุติธรรม ลดความเสื่อมโทรมของถิ่นที่อยู่ตามธรรมชาติของสัตว์ต่าง ๆ บูรณาการมูลค่าของระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพเข้าไปในกระบวนการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ของประเทศ และเพิ่มขีดความสามารถระดับท้องถิ่นและความร่วมมือระดับโลกในการอนุรักษ์และหยุดยั้งการค้าสัตว์และพืชคุ้มครองผิดกฎหมาย เป็นต้น นอกจากนี้ อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ หรืออนุสัญญาไซเตส (The Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora: CITES) หรืออนุสัญญากรุงวอชิงตัน (Washington Convention) มีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าและพืชป่าโลก โดยเน้นทรัพยากรสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์หรือถูกคุกคาม ผ่านการสร้างเครือข่ายระดับโลกในการควบคุมการค้าระหว่างประเทศ และอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (Convention on Biological Diversity: CBD) ผ่านพิธีสารนาโงยาว่าด้วยการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมและการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรพันธุกรรมอย่างเท่าเทียมและยุติธรรม (Nagoya Protocol on Access to Genetic Resources and The Fair and Equitable Sharing of Benefit Arising from Their Utilization to The Convention on Biological Diversity) ที่เสริมสร้างความแข็งแกร่งให้เกิดโอกาสสำหรับการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างยุติธรรม และเท่าเทียม รวมถึงพิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ (Cartagena Protocol on Biosafety to Convention on Biological Diversity) ซึ่งเป็นพิธีสารต่อท้ายอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ครอบคลุมการควบคุมดูแลการเคลื่อนย้ายสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมข้ามพรมแดน รวมทั้งการนำเข้า การขนส่ง และการใช้ ประโยชน์สิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรมที่มีการเคลื่อนย้ายข้ามพรมแดนซึ่งอาจมีผลกระทบที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน อนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ หรืออนุสัญญาแรมซาร์ (Ramsar Convention on Wetlands) ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักในการอนุรักษ์และยับยั้งการสูญหายของพื้นที่ชุ่มน้ำในโลก และสนับสนุนให้มีการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างชาญฉลาด อนุสัญญาว่าด้วยชนิดพันธุ์ที่มีการเคลื่อนย้ายถิ่น (Convention on Migratory Species: CMS) มีวัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์ชนิดพันธุ์สัตว์ป่าบนบก สัตว์ทะเล และนกที่อพยพย้ายถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ (ร่าง) กรอบงานความหลากหลายทางชีวภาพของโลกหลังปี ค.ศ. ๒๐๒๐ ฉบับที่ ๑ (The 1st draft of the Post - 2020 Global Biodiversity Framework) ต่อเนื่องจากแผนกลยุทธ์ความหลากหลายทางชีวภาพ ค.ศ. ๒๐๑๑ - ๒๐๒๐ และเป้าหมายโอบิทีที่สิ้นสุดลง เมื่อปี ค.ศ. ๒๐๒๐ ซึ่งต้องการให้ภายในปี ค.ศ. ๒๐๕๐ ความหลากหลายทางชีวภาพได้รับการอนุรักษ์ ป่าผืน และใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาดและยั่งยืน

ภูมิภาคอาเซียนถือได้ว่าเป็นภูมิภาคที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ความหลากหลายทางชีวภาพกำลังอยู่ภายใต้แรงกดดันต่าง ๆ รวมถึงการตัดไม้ทำลายป่าและการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ส่งผลให้เกิดความเสื่อมโทรมของแหล่งที่อยู่อาศัยและการเปลี่ยนแปลงชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่รุกราน ภูมิภาคอาเซียนได้สูญเสียพื้นที่ป่าไปแล้วกว่าร้อยละ ๑๓ นับตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๙๒ ซึ่งคาดการณ์ว่า

๓ ใน ๔ ของพื้นที่ป่าเดิมในภูมิภาคอาจหายไปได้ภายในปี ค.ศ. ๒๐๑๐ โดยการสูญเสียพื้นที่ป่า เป็นสาเหตุหนึ่ง ที่นำไปสู่การสูญเสียแหล่งที่อยู่อาศัยที่สำคัญและการลดลงของชนิดพันธุ์ จึงได้มีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียน ด้านป่าไม้ (ASEAN Senior Officials on Forestry: ASOF) รวมทั้งจัดทำแผนยุทธศาสตร์การดำเนินงานเพื่อความ ร่วมมืออาเซียนด้านป่าไม้ ค.ศ. ๒๐๑๖ - ๒๐๒๕ (Strategic Plan of Action for ASEAN Co-operation in Forestry (2016 - 2025)) เพื่อส่งเสริมการจัดการป่าไม้ที่ยั่งยืนเพื่อการผลิตสินค้าและบริการจากป่าอย่าง ต่อเนื่องและสมดุล รวมทั้งรับประกันการปกป้องป่าไม้และการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ ตลอดจน เพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนทางสังคมและนิเวศวิทยา การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ อาเซียนด้านสิ่งแวดล้อม ค.ศ. ๒๐๑๖ - ๒๐๒๕ (ASEAN Strategic Plan on Environment 2016 - 2025: ASPEN) เป็นแนวทางสนับสนุนการดำเนินงานอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อมในกรอบการดำเนินงานหลากหลาย ประเด็นรวมถึงการอนุรักษ์ธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ และการจัดการทรัพยากรน้ำ การจัดตั้ง คณะทำงานว่าด้วยการอนุรักษ์ธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพของอาเซียน (ASEAN Working Group on Nature Conservation and Biodiversity: AWGNCB) ขึ้น โดยมีภารกิจสำคัญในการสร้างความ ตระหนักรู้ร่วมกันเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนการส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่สะอาดและเป็นมิตรกับ สิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียนยังได้ร่วมกันจัดตั้งศูนย์ อาเซียนเพื่อความหลากหลายทางชีวภาพ (ASEAN Centre for Biodiversity: ACB) ขึ้น เพื่อสนับสนุนให้ ประเทศสมาชิกหันมาให้ความสนใจในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ ความหลากหลายทางชีวภาพ อาทิ การเกษตร และความมั่นคงด้านอาหาร การเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพอย่างยุติธรรม การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การคุ้มครองสัตว์ป่า การจัดการชนิดพันธุ์สัตว์ต่างถิ่น ที่ถูกรุกราน การจัดการป่าพรุ และการจัดการข้อมูลและความรู้ความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นต้น

ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าไม้ที่มีแนวโน้มคงที่ในช่วง ๗ ปีที่ผ่านมา โดย พ.ศ. ๒๕๖๔ มีพื้นที่ป่าประมาณ ๑๐๒.๒๑ ล้านไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ ๓๑.๕๙ ของพื้นที่ทั้งหมดของประเทศ ซึ่งยังคงต่ำกว่า เป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๓ ที่กำหนดไว้ร้อยละ ๔๕ ของพื้นที่ ประเทศ สัตว์ป่าหลายชนิดมีจำนวนประชากรลดลงและกำลังอยู่ในสถานภาพน่าเป็นห่วง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สัตว์ป่าที่มีความอ่อนไหวต่อการถูกคุกคามและการเปลี่ยนแปลงสภาพป่าจากการบุกรุกตัดไม้ทำลายป่าและ ปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่า เป็นเหตุให้สัตว์ป่าบางชนิดสูญพันธุ์ไป รวมถึงพบชนิดพันธุ์พืชที่กำลังถูกคุกคาม จำนวน ๙๙๑ ชนิด นอกจากนี้ ดินปัญหาที่เกิดตามธรรมชาติของประเทศไทยที่มีเนื้อที่มากที่สุด ในปี ๒๕๖๑ คือ ดินตื้น รองลงมาคือ ดินทรายจัด ด้านการใช้ที่ดินส่วนใหญ่ถูกนำไปใช้เป็นที่เกษตรกรรมมากที่สุด ในส่วนของทรัพยากรแร่ มีการกระจายตัวอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศ จำแนกตามกลุ่มอุตสาหกรรมเป็น ๙ กลุ่ม ได้แก่ แร่เชื้อเพลิงและพลังงาน หินอุตสาหกรรมและหินประดับแร่เพื่ออุตสาหกรรมซีเมนต์ โลหะมีค่า โลหะพื้นฐาน เหล็กและ โลหะผสมเหล็ก แร่อุตสาหกรรมเซรามิก แร่อุตสาหกรรมอื่นๆ และโลหะเบา และแร่หายาก ทำให้การประกอบกิจการ เหมือนแร่ไม่สามารถเลือกสถานที่ตั้งได้จึงจำเป็นต้องพิจารณาผลกระทบด้านต่างๆ ควบคู่ไปกับการดำเนินกิจกรรม เหมือนแร่ และการวางแผนฟื้นฟูภายหลังการทำเหมืองอย่างเหมาะสม สำหรับทรัพยากรน้ำ ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๔ - ๒๕๖๓ พบว่าปริมาณฝนเฉลี่ยมีแนวโน้มลดลง ปริมาณน้ำท่าในประเทศไทยทั้ง ๒๒ ลุ่มน้ำ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ เพิ่มขึ้น ร้อยละ ๓๑.๓๖ จาก พ.ศ. ๒๕๖๒ ปริมาณน้ำอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่และขนาดกลาง พ.ศ. ๒๕๖๔ พบว่าเพิ่มขึ้นจาก พ.ศ. ๒๕๖๓ ร้อยละ ๐.๓๕ และร้อยละ ๓๑.๕๑ ตามลำดับ น้ำบาดาลจากข้อมูลบ่อสังเกตการณ์ พ.ศ. ๒๕๖๓ จำนวน ๑,๑๓๕ สถานี ๒,๑๒๐ บ่อ กระจายอยู่ใน ๒๗ แอ่งน้ำบาดาล มีปริมาณน้ำบาดาลกักเก็บ ๑,๑๓๗,๕๘๗ ล้านลูกบาศก์เมตร ต่อปี ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้อย่างปลอดภัย ๔๕,๓๘๖ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี การบริหารจัดการน้ำทั้งระบบพิจารณา จากรายงานสรุปผลการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ ประจำปี ๒๕๖๔ ยังคงมีความท้าทายในการดำเนินงานให้บรรลุ

เป้าหมายที่กำหนด ประเทศไทยได้เห็นถึงความสำคัญการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพจึงบรรจุประเด็นต่างๆ ไว้ในแผนระดับต่างๆ ทั้ง ๓ ระดับ อาทิ ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐ ด้านที่ ๕ ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ประเด็นที่ ๑ สร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจสีเขียว แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) ประเด็น (๑๘) การเติบโตอย่างยั่งยืน แผนย่อยการสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจสีเขียว และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น (๑๙) การบริหารจัดการน้ำทั้งระบบ แผนย่อยการพัฒนาการจัดการน้ำเชิงลุ่มน้ำทั้งระบบเพื่อเพิ่มความมั่นคงด้านน้ำของประเทศ และแผนย่อยการอนุรักษ์และฟื้นฟูแม่น้ำลำคลองและแหล่งน้ำธรรมชาติทั่วประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) ฉบับที่ ๑๓ หมายความว่า ๑ ไทยเป็นประเทศชั้นนำด้านสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูง หมายความว่า ๑๐ ไทยมีเศรษฐกิจหมุนเวียนและสังคมคาร์บอนต่ำ และหมายความว่า ๑๑ ไทยสามารถลดความเสี่ยงและผลกระทบจากภัยธรรมชาติและเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๘๐ นโยบายที่ ๑ จัดการฐานทรัพยากรธรรมชาติอย่างมั่นคงเพื่อความสมดุลเป็นธรรมและยั่งยืน

๑. ประเด็นพัฒนา

ทรัพยากรป่าไม้ และทรัพยากรน้ำ ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสิ่งมีชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการอนุรักษ์น้ำ ดิน รักษาชั้นบรรยากาศของโลก และบำรุงรักษาความหลากหลายทางชีวภาพของพืชและสัตว์ รวมถึงสามารถนำไปผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ ที่ช่วยให้เกิดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจต่อมนุษย์ ประเทศไทยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ และทรัพยากรน้ำ จึงได้จัดทำนโยบายป่าไม้แห่งชาติ ซึ่งจัดทำโดยคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ รวมถึงหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ ฟื้นฟู รวมถึงการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน อาทิ พระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. ๒๕๖๒ การจัดทำแผนแม่บทพัฒนาป่าไม้แห่งชาติ รวมถึงการผนวกเข้ากับนโยบายและแผนต่าง ๆ อาทิ แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) ในด้านที่ ๔ การจัดการคุณภาพน้ำและอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ ในส่วนของการฟื้นฟูแม่น้ำ ลำคลอง และแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีความสำคัญในทุกมิติเพื่อการอนุรักษ์ ฟื้นฟูและใช้ประโยชน์ทั่วประเทศ ด้านที่ ๕ การอนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำที่เสื่อมโทรมและป้องกันการพังทลายของดิน เป็นการอนุรักษ์ ฟื้นฟู พื้นที่ป่าต้นน้ำที่เสื่อมโทรม การป้องกัน และลดการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่ต้นน้ำและพื้นที่ลาดชัน และด้านที่ ๖ การบริหารจัดการ ซึ่งเป็นการส่งเสริมความร่วมมือกับทุกภาคส่วนทั้งการจัดตั้งองค์กรด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ การปรับปรุงกฎหมายให้ทันสมัย การศึกษาวิจัย ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรเพื่อยกระดับการจัดการน้ำในพื้นที่และลุ่มน้ำ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำบาดาล ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) แผนปฏิบัติการอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๘ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๒) ในยุทธศาสตร์ที่ ๑ การอนุรักษ์ธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ และยุทธศาสตร์ที่ ๓ การจัดการทรัพยากรน้ำ

ทรัพยากรดินและการใช้ประโยชน์ที่ดิน ทรัพยากรดินมีประโยชน์มากมายต่อทั้งมนุษย์และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ประกอบด้วยอินทรีย์วัตถุและธาตุอาหารรวมทั้งน้ำที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโตของพืช เป็นแหล่งอาหารและแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์บางชนิด รวมทั้งเป็นที่ตั้งของเมือง บ้านเรือน ทำให้เกิดวัฒนธรรมและอารยธรรมของชุมชนต่าง ๆ มากมาย นอกจากนี้ ดินยังเป็นแหล่งเก็บกักน้ำ ทั้งในรูปของน้ำผิวดินและน้ำใต้ดินเป็นต้น สำหรับประเทศไทย จากข้อมูลในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ พื้นที่ดินปัญหาที่เกิดตามธรรมชาติของประเทศไทย มีเนื้อที่ ๖๐,๐๒๕,๒๖๒ ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๘.๗๑ ของพื้นที่ทั้งหมดของประเทศ โดยดินปัญหาที่มีเนื้อที่มากที่สุด ได้แก่ ดินตื้น คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๙๐ รองลงมา คือ ดินทรายจัด คิดเป็นร้อยละ ๓.๗๑ ของพื้นที่ทั้งหมดของประเทศ

รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๖๔ แสดงข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินในช่วง พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๑ ส่วนใหญ่มีการใช้ที่ดินเป็นพื้นที่เกษตรกรรมมากที่สุดมีเนื้อที่ ๑๗๘.๗๔ ล้านไร่ รองลงมา คือ พื้นที่ป่าไม้ มีเนื้อที่ ๑๐๔.๖๖ ล้านไร่ พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ ๑๘.๗๔ ล้านไร่ พื้นที่แหล่งน้ำ มีเนื้อที่ ๙.๓๗ ล้านไร่ และพื้นที่เบ็ดเตล็ด มีเนื้อที่ ๙.๑๙ ล้านไร่ ตามลำดับ

นอกจากนี้ ปัญหาการปนเปื้อนของทรัพยากรดินจากการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีทางการเกษตร มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นสอดคล้องกับปริมาณการนำเข้าสารเคมีอันตรายทางการเกษตรที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นในช่วง ๑๐ ปีที่ผ่านมา หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจึงได้จัดทำนโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องเพื่อหยุดการเสื่อมโทรมของที่ดินและฟื้นฟูสภาพ รวมทั้งการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างเหมาะสม อาทิ แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) ในด้านที่ ๕ การอนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำที่เสื่อมโทรมและป้องกันการพังทลายของดินเป็นการอนุรักษ์ ฟื้นฟู พื้นที่ป่าต้นน้ำที่เสื่อมโทรม การป้องกัน และลดการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่ ต้นน้ำและพื้นที่ลาดชัน แผนบริหารจัดการทรัพยากรดินปัญหาของประเทศไทย ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) รวมถึงได้มีการดำเนินการต่าง ๆ อาทิ การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจากการประกาศพระราชกฤษฎีกา กำหนดเขตที่ดินที่จะเวนคืนในพื้นที่ต่าง ๆ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้จัดทำโครงการบริหารจัดการพื้นที่ เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) เพื่อปรับเปลี่ยนการใช้พื้นที่ที่ไม่เหมาะสม เป็นต้น

ทรัพยากรแร่ ทรัพยากรแร่มีความสำคัญต่อความมั่นคงและมั่งคั่งของประเทศจากการนำไปใช้แปรรูป เป็นผลผลิตต่าง ๆ ที่ทำประโยชน์ต่อมนุษย์ อาทิ การเป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรม การผลิตพลังงานไฟฟ้า การสร้าง อาคาร เป็นต้น สำหรับประเทศไทยปริมาณทรัพยากรแร่พบมากกว่า ๔๐ ชนิด ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ ๙๖,๗๓๐ ตารางกิโลเมตร (๖๐ ล้านไร่) หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๙ ของประเทศ โดยแร่เกลือหินเป็นแร่ที่มีปริมาณมากที่สุดใน ประเทศมีประมาณ ๑๘ ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ ๙๒.๐๘ ของปริมาณทรัพยากรแร่ทั้งประเทศ สำหรับปริมาณและ มูลค่าการผลิต การใช้ การนำเข้า และการส่งออกทรัพยากรแร่ พ.ศ. ๒๕๖๓ พบว่าการผลิตแร่มีปริมาณรวมทั้งสิ้น ประมาณ ๒๔๓.๒๗ ล้านเมตริกตัน คิดเป็นมูลค่าแร่รวมทั้งสิ้นประมาณ ๗๐,๗๐๘ ล้านบาท ซึ่งแร่ที่มีปริมาณการ ผลิตสูงสุดและใช้มากที่สุด คือ หินอุตสาหกรรมชนิดหินปูนเพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้าง แร่ที่มีปริมาณการนำเข้า สูงสุด คือ ถ่านหินสำหรับนำมาใช้เป็นเชื้อเพลิง แร่ที่มีปริมาณการส่งออกสูงสุด คือ แร่ยิปซัม โดยได้มีการผนวก ประเด็นการบริหารจัดการแร่เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรแร่อย่างยั่งยืนผ่านการบริหาร จัดการแร่อย่างมีประสิทธิภาพเข้าสู่แผน นโยบายต่าง ๆ อาทิ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการแร่ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) ซึ่งมีเป้าหมายให้การบริหารจัดการแร่ของประเทศมุ่งเข้าสู่การพัฒนาบนฐานของความมั่นคง มั่งคั่ง และ ยั่งยืน เพื่อให้ภาคอุตสาหกรรมผลิตในภาพรวมเป็นอุตสาหกรรมสีเขียว การทำเหมืองตามหลักธรรมาภิบาลและ เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green and Smart Mining) มีความยั่งยืนภายใต้คุณภาพเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพของประชาชน เป็นช่วงที่ประเทศไทยมีความมั่นคงด้านแหล่งแร่วัตถุดิบจากทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจอุตสาหกรรมภายในประเทศเป็นหลัก ประชาชนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาแหล่ง แร่อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม สร้างความมั่งคั่งต่อเศรษฐกิจของประเทศ และมีการบริหารจัดการแร่ของประเทศ แบบองค์รวมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ความหลากหลายทางชีวภาพ ความหลากหลายทางชีวภาพ หมายถึงสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ทั้งพืช สัตว์ จุลินทรีย์ และมนุษย์ ดำเนินชีวิตอยู่ภายในระบบนิเวศที่หลากหลาย ทรัพยากรชีวภาพเป็นรากฐานของการ พัฒนา ผลผลิตจากธรรมชาติถูกนำมาใช้ประโยชน์ในอุตสาหกรรมที่หลากหลาย การสูญเสียความหลากหลาย ทางชีวภาพจะก่อให้เกิดผลกระทบโดยตรงต่อกลไกการทำงานของระบบนิเวศ โดยประเทศไทยได้ให้ความสำคัญ กับการดำเนินการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพจึงได้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการ อาเซียนด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๘ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๒) ในยุทธศาสตร์ที่ ๑

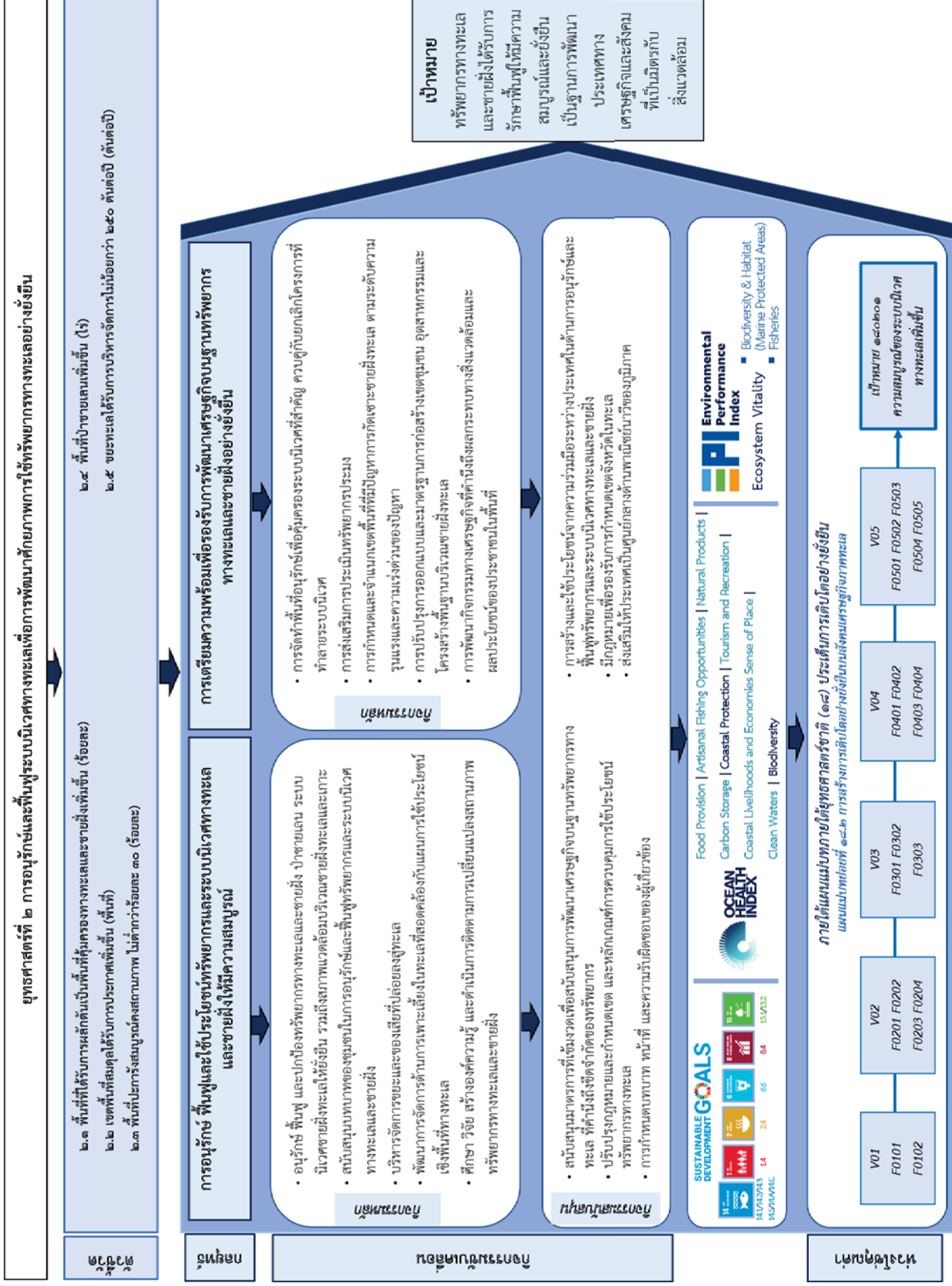
การอนุรักษ์ธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ และยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทย ด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. ๒๕๖๔ – ๒๕๗๐ ในยุทธศาสตร์ที่ ๑ การสร้างความยั่งยืนของฐานทรัพยากร และความหลากหลายทางชีวภาพด้วยการจัดสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ อีกทั้งจัดทำ ร่างพระราชบัญญัติความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. เพื่อให้เป็นกฎหมายกลางที่ยกระดับและเติมเต็มช่องว่างของการบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทยในทุกภาคส่วนและทุกระดับ และยังเสนอชื่ออุทยานแห่งชาติของประเทศไทยเพื่อขึ้นทะเบียนเป็นอุทยานมรดกแห่งอาเซียน ได้แก่ อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม-เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง และอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะอ่างทอง ได้รับการรับรองจากที่ประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อม ครั้งที่ ๑๕ เมื่อวันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๖๒ ณ เมืองเสียมราฐ ราชอาณาจักรกัมพูชา ให้ขึ้นทะเบียนอุทยานแห่งชาติทั้ง ๒ แห่ง เป็นอุทยานมรดกแห่งอาเซียนลำดับที่ ๔๕ และ ๔๖ ตามลำดับ

๒. รายละเอียดยุทธศาสตร์ จากการวิเคราะห์สถานการณ์การพัฒนารวมถึงนโยบายและแผนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ จึงมุ่งให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์ ป่าไม้ และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ โดยคำนึงถึงขีดจำกัดและศักยภาพในการฟื้นตัวของระบบนิเวศธรรมชาติ เพื่อรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดความสมดุลและเป็นธรรม มีการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้จากการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยุติธรรมและเท่าเทียม โดยเฉพาะคนยากจนและผู้ด้อยโอกาสเพื่อลดข้อขัดแย้ง ลดความเหลื่อมล้ำของสังคม รวมทั้งผลักดันให้มีการปรับปรุง พัฒนา และจัดทำกฎหมายที่จะนำมาใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ มีการกระจายอำนาจ และสร้างความเป็นหุ้นส่วน มีกระบวนการยุติธรรมด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เน้นการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพ มีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ที่สามารถเชื่อมโยงกันทั้งประเทศ ตลอดจนใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทางภูมิศาสตร์เพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพ โดยตั้งเป้าหมายให้ฐานทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพได้รับการส่งเสริมทั้งการอนุรักษ์ ป่าไม้ และใช้ประโยชน์อย่างสมดุล เป็นธรรม และเกิดความมั่นคง ประกอบด้วย ๒ กลยุทธ์ ได้แก่

กลยุทธ์ที่ ๑.๑ การอนุรักษ์ ป่าไม้ และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงขีดจำกัดและศักยภาพในการฟื้นตัวของระบบนิเวศธรรมชาติ เพื่อรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดความสมดุลและเป็นธรรม โดยให้ความสำคัญ ๖ ประเด็น ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรสัตว์ป่า ความหลากหลายทางชีวภาพ ทรัพยากรน้ำผิวดินและน้ำบาดาล ทรัพยากรดิน และทรัพยากรธรณี โดยมีกิจกรรมการดำเนินการที่สำคัญ ได้แก่ การป้องกัน ป่าไม้ และอนุรักษ์ทรัพยากร การคุ้มครองซากดึกดำบรรพ์ การบริหารจัดการไม่ให้เกิดความขัดแย้งระหว่างสัตว์ป่า และ การใช้ประโยชน์ของมนุษย์ การบริหารจัดการพื้นที่ป่าต้นน้ำ การจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย การรักษาสมดุลระบบนิเวศ การสร้างกลไกที่ถูกต้องตามหลักวิชาการและกฎหมาย ส่งเสริมการอนุรักษ์วิถีใหม่ เป็นต้น และมีกิจกรรมที่ส่งเสริมและสนับสนุน ได้แก่ การพัฒนากลไกและกฎระเบียบ มาตรการทางเศรษฐศาสตร์ และมาตรการจูงใจ การพัฒนาระบบฐานข้อมูล งานวิจัย องค์ความรู้ และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริม และสร้างความตระหนักและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างยั่งยืน การบูรณาการข้อมูล และการดำเนินงานระหว่างหน่วยงาน เป็นต้น

กลยุทธ์ที่ ๑.๒ การเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจบนฐานทรัพยากรชีวภาพอย่างยั่งยืน ปรับปรุงโครงสร้างและพัฒนาระบบบริหารจัดการฐานทรัพยากรชีวภาพ ให้รองรับต่อการพัฒนาเศรษฐกิจบนฐานทรัพยากรชีวภาพอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงขีดจำกัดและศักยภาพในการฟื้นตัวของระบบนิเวศธรรมชาติ โดยให้ความสำคัญ ๒ ประเด็น ได้แก่ (๑) การปรับปรุงเชิงโครงสร้างและกฎระเบียบเพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจบนฐานทรัพยากรชีวภาพและคำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติที่จำเป็นต้องสงวนรักษาไว้ใช้ประโยชน์ในระยะยาว และ (๒) ระบบบริหารจัดการฐานทรัพยากรชีวภาพ เพื่อการส่งต่อไปใช้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ

อย่างยั่งยืน โดยมีกิจกรรมการดำเนินการที่สำคัญ ได้แก่ การเร่งผลักดันให้มีการศึกษาสำรวจ และวิจัยเพื่อติดตามสถานภาพด้านทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพที่สำคัญ และต่อยอดสู่การใช้ประโยชน์ในภาคอุตสาหกรรม และการเตรียมการภายในประเทศเพื่อรองรับข้อกำหนดการกีดกันระหว่างประเทศ ส่งเสริมและสร้างความตระหนักรู้ในภาคการศึกษา เป็นต้น และกิจกรรมที่ส่งเสริมและสนับสนุน ได้แก่ การปรับปรุงระเบียบ และมาตรการที่คำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติการพัฒนาฐานข้อมูลและเชื่อมโยงเครือข่ายการส่งเสริมความรู้และขีดความสามารถของบุคลากรในด้านการนำทรัพยากรธรรมชาติไปใช้ประโยชน์ตามแนวทางเศรษฐกิจชีวภาพ เป็นต้น

รูปภาพที่ ๓ ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศทางทะเลเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศทางทะเลเพื่อการพัฒนาศักยภาพการใช้ทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน

เป้าหมาย ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งได้รับการรักษาฟื้นฟูให้มีความสมบูรณ์และยั่งยืน เป็นฐานการพัฒนาประเทศทางเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ตัวชี้วัด ๒.๑ พื้นที่ที่ได้รับการผลักดันเป็นพื้นที่คุ้มครองทางทะเลและชายฝั่งเพิ่มขึ้น (ร้อยละ)

๒.๒ เขตพื้นที่ที่สมดุลได้รับการประกาศเพิ่มขึ้น (พื้นที่)

๒.๓ พื้นที่ปะการังสมบูรณ์คงสภาพภาพ ไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๓๐ (ร้อยละ)

๒.๔ พื้นที่ป่าชายเลนเพิ่มขึ้น (ไร่)

๒.๕ ขยะทะเลได้รับการบริหารจัดการไม่น้อยกว่า ๒๕๐ ตันต่อปี (ตันต่อปี)

ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ถือเป็นฐานขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจที่มีความสำคัญของประเทศไทย และยังมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคจนถึงระดับโลก ปัจจุบันสภาพของมหาสมุทรและชายฝั่งได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ สาเหตุสำคัญของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว อาทิ การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศของโลก ส่งผลทำให้ความเป็นกรด อุณหภูมิ และระดับของน้ำในมหาสมุทรเพิ่มสูงขึ้น การใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและชายฝั่ง เพื่อการผลิตอาหาร การตั้งถิ่นฐาน การท่องเที่ยว การผลิตและการสร้างพลังงาน จึงนำไปสู่การเสื่อมสภาพ (Degradation) หรือการล่มสลาย (Loss) ของระบบนิเวศทางทะเล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตายหรือการเสื่อมโทรมของปะการัง ก่อให้เกิดผลกระทบต่อห่วงโซ่อาหารของระบบนิเวศทางทะเลเป็นอย่างมาก รวมทั้งมนุษย์ที่ต้องพึ่งพาทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในการดำรงชีวิต อีกทั้งพบว่าสัตว์น้ำในทะเลกำลังถูกคุกคามและเสี่ยงที่จะสูญพันธุ์ในอนาคต นอกจากนี้ ปัญหามลพิษที่ก่อผลกระทบต่อทรัพยากรทางทะเล อาทิ ปัญหาขยะทะเลและการปนเปื้อนของไมโครพลาสติกในทะเล ภาวะน้ำมันรั่วไหลในทะเลยังส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพน้ำทะเลและระบบนิเวศ ผลของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศทางทะเล ได้แก่ ป่าชายเลน ป่าชายหาด ปะการัง แหล่งหญ้าทะเล แนวปะการัง สัตว์น้ำ และพืชทะเล รวมถึงปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง ซึ่งมีผลโดยตรงต่อความเสียหายที่เกิดผลกระทบต่อความสมดุลทางระบบนิเวศ และความหลากหลายทางชีวภาพของทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

การดำเนินงานเพื่อให้การบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ในระดับโลก นานาประเทศต่างให้ความสำคัญต่อประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งมีการกำหนดแผน นโยบาย รวมถึงข้อตกลงต่าง ๆ ที่เน้นให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง อาทิ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เป้าหมายที่ ๑๔ อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Conserve and sustainably use the oceans, seas and marine resources for sustainable development) มีเป้าหมายย่อยในการสร้างกรอบการทำงานในการจัดการอย่างยั่งยืนและปกป้องระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่ง อาทิ เป้าหมายย่อยที่ ๑๔.๑ ปกป้องและลดมลพิษทางทะเลทุกประเภทอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะจากกิจกรรมบนแผ่นดิน รวมถึงเศษซากขยะในทะเลและมลพิษจากธาตุอาหาร (Nutrient pollution) ภายในปี พ.ศ. ๒๕๖๘ เป้าหมายย่อยที่ ๑๔.๒ บริหารจัดการและปกป้องระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่งอย่างยั่งยืนเพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบที่ร้ายแรง รวมถึงการเสริมภูมิคุ้มกันและปฏิบัติการเพื่อฟื้นฟูระบบนิเวศอันจะส่งผลให้มีมหาสมุทรที่อุดมสมบูรณ์และมีผลิตภาพ ภายในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ เป้าหมายย่อยที่ ๑๔.๓ ลดและแก้ปัญหาผลกระทบจากภาวะการเป็นกรดในมหาสมุทร โดยรวมถึงผ่านทาง การเพิ่มพูนความร่วมมือทางวิทยาศาสตร์ในทุกกระดับ เป้าหมายย่อยที่ ๑๔.๕ ภายในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ อนุรักษ์

พื้นที่ทางทะเลและชายฝั่งอย่างน้อยร้อยละ ๑๐ โดยให้เป็นไปตามกฎหมายระหว่างประเทศและภายในประเทศ และอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่ดีที่สุดที่มีอยู่ เป้าหมายย่อยที่ ๑๔.เอ เพิ่มความรู้ทางวิทยาศาสตร์ พัฒนาขีดความสามารถในการวิจัย และถ่ายทอดเทคโนโลยีทางทะเล โดยคำนึงถึงหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติ เกี่ยวกับการถ่ายทอดเทคโนโลยีทางทะเลของคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยสมุทรศาสตร์ เพื่อจะปรับปรุง คุณภาพของมหาสมุทรและเพิ่มพูนให้ความหลากหลายทางชีวภาพทางทะเลมีส่วนสนับสนุนการพัฒนาของ ประเทศกำลังพัฒนามากขึ้น โดยเฉพาะในรัฐกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็กและประเทศพัฒนาน้อยที่สุด และเป้าหมายย่อยที่ ๑๔.ซี เพิ่มพูนการอนุรักษ์และการใช้มหาสมุทรและทรัพยากรอย่างยั่งยืน อนุสัญญา สหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล (United Nations Convention on the Law of the Sea: UNCLOS) เป็นข้อตกลงเพื่อกำหนดระเบียบกฎหมายทางทะเลและมหาสมุทร สำหรับการอนุรักษ์และการใช้มหาสมุทร และทรัพยากรเหล่านั้นอย่างยั่งยืน ตามที่ระบุในย่อหน้าที่ ๑๕๘ ของเอกสาร The Future We Want เป็นต้น โดยคำนึงถึงอำนาจอธิปไตยของแต่ละรัฐตามความเหมาะสม ซึ่งการดำเนินงานจะเป็นการอำนวยความสะดวก ต่อการสื่อสารระหว่างประเทศและส่งเสริมการใช้ประโยชน์ทางทะเลและมหาสมุทรอย่างสันติและเหมาะสม โดยกำหนดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทะเลและมหาสมุทรจะต้องเป็นไปอย่างเที่ยงธรรมและมีประสิทธิผล ตลอดจนต้องมีการอนุรักษ์ การศึกษา การคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางทะเลควบคู่ไปกับการ ใช้ประโยชน์ด้วย และอนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันมลพิษจากเรือ (International Convention for the Prevention of Pollution from Ships: MARPOL 73/78) เป็นอนุสัญญาระหว่างประเทศที่กำหนดขึ้นภายใต้ องค์การทางทะเลระหว่างประเทศ มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันมลพิษทางทะเลที่เกิดจากเรือ ทั้งที่เกิดจากการ เดินเรือและจากอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นกับเรือ และครอบคลุมสิ่งที่ก่อมลพิษแก่สิ่งแวดล้อมทางทะเล ซึ่งอนุสัญญา ฉบับนี้จะวางกฎระเบียบให้รัฐภาคีต้องดำเนินการเพื่อลดและป้องกันมลพิษจากเรือ และมีมาตรการลงโทษเรือ ที่ละเมิดกฎเกณฑ์ ในภูมิภาคอาเซียน ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งมีความหลากหลายทางระบบนิเวศที่ อุดมสมบูรณ์ รวมพื้นที่ชายฝั่งทะเลของภูมิภาคอาเซียนมีความยาว ๑๗๓,๐๐๐ กิโลเมตร มีระบบนิเวศป่าชายเลน และแนวปะการังกว่าร้อยละ ๓๕ และร้อยละ ๓๐ ของระบบนิเวศป่าชายเลนและแนวปะการังทั้งหมดของโลก ซึ่งประเทศสมาชิกอาเซียนมีการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่งเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สูงมาก โดยมีสินค้าและผลิตภัณฑ์ทางทะเลของภูมิภาค คิดเป็นร้อยละ ๑๔ ของสินค้าและผลิตภัณฑ์ทางทะเล ทั้งหมดของโลก ดังนั้น กิจกรรมต่าง ๆ ที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง จึงส่งผลกระทบต่อ ทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางทะเลและชายฝั่งเป็นอย่างมาก เกิดปัญหาความเสื่อมโทรม ด้านชายฝั่งและทะเลภาพรวมในภูมิภาคอาเซียนที่มีแนวโน้มความเสื่อมโทรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อการจัดการ และปกป้องระบบนิเวศทางชายฝั่งและทางทะเลอย่างยั่งยืน มีการผนวกประเด็นต่าง ๆ ผ่านนโยบายและแผน รวมทั้งกรอบความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ขึ้น อาทิ ปฏิญญากรุงเทพฯ ว่าด้วยการต่อต้านขยะทะเลในภูมิภาคอาเซียน (The Bangkok Declaration on Combating Marine Debris in the ASEAN Region) ได้ลงนามรับรองโดยสมาชิก อาเซียน ในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ ๓๔ ณ กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๒ โดยมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาขยะทะเลอย่างจริงจังและยั่งยืน โดยประเทศในภูมิภาคจะสนับสนุนนวัตกรรมแนวคิด เสริมสร้างศักยภาพงานวิจัย การประยุกต์ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ โดยมีกรอบการปฏิบัติงานอาเซียนว่าด้วยขยะทะเล (ASEAN Framework of Action on Marine Debris) ได้รับการพัฒนาตามข้อเสนอแนะจากการประชุมอาเซียนว่าด้วยการลดปริมาณขยะทะเลในกลุ่มประเทศอาเซียน (ASEAN Conference on Reducing Marine Debris in ASEAN Region 2017) ณ จังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย เมื่อวันที่ ๒๑ - ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐ ที่ได้ดำเนินการทบทวนสถานะของมลพิษจากขยะทะเลในภูมิภาคอาเซียน ทั้งจากมุมมองในระดับโลก ระดับภูมิภาค และระดับท้องถิ่น รวมทั้งผนวกพันธกรณีของสหประชาชาติคือ เป้าหมาย

การพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ ๑๔ และกลุ่มอาเซียน ได้จัดทำพิมพ์เขียวประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ปี ค.ศ. ๒๐๒๕ ผนวกเข้ากับแผนและนโยบายระดับชาติ เพื่อส่งเสริมความร่วมมือในการปกป้อง ฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์สิ่งแวดล้อมทางทะเลและอย่างยั่งยืน ตอบสนองและจัดการกับความเสียหายของมลพิษและภัยคุกคามต่อระบบนิเวศทางทะเลและสิ่งแวดล้อมชายฝั่ง โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความอ่อนไหวทางนิเวศวิทยา อีกทั้งมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายระดับชาติ แนวปฏิบัติที่ดีที่สุด รวมถึงระบุช่องว่างและอุปสรรคที่เกิดขึ้น โดยเน้นการหารือถึงแนวทางหลัก ๒ แนวทาง ในการแก้ไขปัญหา ได้แก่ แนวทางด้านนโยบายและการจัดการ และแนวทางด้านเทคโนโลยีที่เป็นนวัตกรรมใหม่ ซึ่งรายละเอียดของกรอบการปฏิบัติงานอาเซียนว่าด้วยขยะทะเล ประกอบด้วย ๔ ด้าน ได้แก่ (๑) การสนับสนุนนโยบายและการวางแผน เน้นการส่งเสริมการเจรจา นโยบายระดับภูมิภาคในการป้องกันและลดขยะทะเลจากกิจกรรมบนบกและในทะเลด้วยการแบ่งปันข้อมูลและความรู้ และเสริมสร้างการประสานงานระดับภูมิภาค รวมทั้งเสริมสร้างมาตรการนโยบายหลายภาคส่วนเพื่อจัดการกับขยะทะเลในวาระและลำดับความสำคัญของการพัฒนาระดับชาติและอาเซียน เป็นต้น (๒) การวิจัย นวัตกรรม และการพัฒนาศักยภาพ เน้นการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานระดับภูมิภาคเกี่ยวกับสถานะและผลกระทบของขยะทะเล ในภูมิภาคอาเซียนและส่งเสริมการบูรณาการและการประยุกต์ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เพื่อส่งเสริมการตัดสินใจทางวิทยาศาสตร์และนโยบายเกี่ยวกับการป้องกันและการจัดการขยะทะเล เป็นต้น (๓) การสร้างความตระหนักรู้ การศึกษา และการประชาสัมพันธ์ เน้นการเร่งรัดกลยุทธ์/โครงการรณรงค์เพื่อส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เพื่อต่อสู้กับขยะทะเล ผนวกปัญหาขยะทะเลเข้าไว้ในโครงการริเริ่มด้านวัฒนธรรมของอาเซียน และส่งเสริมแพลตฟอร์มสำหรับการแบ่งปันความรู้ รวมถึงแนวทางการดำเนินงานที่เป็นนวัตกรรมและแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดในการต่อสู้กับขยะในทะเล เป็นต้น และ (๔) การมีส่วนร่วมของภาคเอกชน เน้นการบูรณาการการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน และอุตสาหกรรมในการดำเนินมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาขยะทะเล รวมทั้งส่งเสริมการลงทุนในการต่อสู้กับขยะในทะเล เป็นต้น แผนปฏิบัติการระดับภูมิภาคอาเซียนเพื่อการต่อต้านขยะทะเลในประเทศสมาชิกอาเซียน (พ.ศ. ๒๕๖๔ - ๒๕๖๘) (ASEAN Regional Action Plan for Combating Marine Debris 2021 - 2025) ที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานของภูมิภาคอาเซียน มุ่งส่งเสริมให้ประเทศสมาชิกร่วมมือกันและแสวงหาแนวทางแก้ปัญหาในระยะยาวเกี่ยวกับการใช้และบริหารจัดการขยะทางทะเลของภูมิภาค โดยเน้นย้ำถึงสถานะปัจจุบันและความท้าทายที่ประเทศสมาชิกอาเซียนต้องเผชิญ ตลอดจนระบุแนวทางการจัดการตลอดห่วงโซ่คุณค่า (Value chains) เพื่อต่อสู้กับการใช้พลาสติกที่ยั่งยืน การจัดการขยะพลาสติก และมลพิษจากขยะในทะเลในอีก ๕ ปีต่อจากนี้ ภายในแผนปฏิบัติการฯ กลยุทธ์ในการจัดการกับขยะพลาสติกในทะเลประกอบด้วยการจัดการใน ๓ ขั้นตอนสำคัญของห่วงโซ่คุณค่าของขยะพลาสติก ประกอบด้วย การลดปัจจัยการผลิตเข้าสู่ระบบ การยกระดับการจับและลดการรั่วไหล และการสร้างมูลค่าการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ โดยแผนปฏิบัติการฯ ดังกล่าวครอบคลุมประเด็นสำคัญ ๔ ด้านเช่นเดียวกับกรอบการปฏิบัติงานอาเซียนว่าด้วยขยะทะเล การจัดการประชุมรัฐมนตรีอาเซียนสมัยพิเศษด้านขยะทะเล (Special ASEAN Ministerial Meeting on Marine Debris: SAMM-MD) เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๖๒ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้อาเซียนเป็นเวทีในการสำรวจและดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมในการต่อสู้กับปัญหาขยะในทะเลและเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างอาเซียนและพันธมิตรที่สนับสนุนเพื่อแก้ไขปัญหาขยะในทะเลในภูมิภาคอย่างมีประสิทธิภาพ ขยายการสนับสนุนเพื่อผลักดันความเป็นหุ้นส่วนที่ยั่งยืน ส่งเสริมการผนิกกำลังภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน โดยเฉพาะการป้องกันขยะทะเลในภูมิภาคอาเซียน ตลอดจนหารือถึงแนวทางในอนาคตในการดำเนินการเพื่อการป้องกันและลดขยะในทะเล รวมถึงเห็นชอบที่จะส่งต่อปฏิญญากรุงเทพฯ ว่าด้วยการต่อต้านขยะทางทะเลในภูมิภาคอาเซียนที่ช่วยตอกย้ำความมุ่งมั่นของอาเซียนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางทะเลและเสริมสร้างความร่วมมือระดับภูมิภาคในการแก้ไขปัญหาขยะในทะเล เพื่อพิจารณาและรับรองโดยผู้นำอาเซียนในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ ๓๔ ณ กรุงเทพมหานคร

ประเทศไทย การผลักดันการดำเนินความร่วมมือด้านขยะทะเลระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน ประเทศคู่เจรจา และหน่วยงานองค์กรระหว่างประเทศ โดยร่วมดำเนินโครงการสำคัญ ๒ โครงการ ได้แก่ โครงการ Strengthening Capacity for Marine Debris Reduction in ASEAN Region through Formulation of National Action Plans for ASEAN Member States and Integrated Land-to-Sea Policy Approach (Phase 1) และโครงการ ASEAN Proposal on Marine Debris เป็นต้น นอกจากนี้ มีการดำเนินงานร่วมกันของอาเซียนภายใต้กรอบความร่วมมือ Coordinating Body on the Seas of East Asia: COBSEA) ซึ่งเป็นองค์กรระหว่างรัฐบาล โดยประเทศไทยเป็นหนึ่งใน ๕ ประเทศที่ร่วมก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๔ เพื่อกำหนดนโยบายและทิศทางการดำเนินงานทางด้านทะเลในภูมิภาค โดยการส่งเสริมความร่วมมือเพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อมทางทะเลและส่งเสริมการใช้ประโยชน์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอย่างยั่งยืนร่วมกัน ปัจจุบันมีสมาชิกรวม ๑๐ ประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐอินโดนีเซีย ประเทศมาเลเซีย สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ราชอาณาจักรไทย สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐเกาหลี ราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม สาธารณรัฐสิงคโปร์ และประเทศออสเตรเลีย ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของ COBSEA ที่สืบเนื่องจากการประชุม COBSEA IGM 25.1 ฝ่ายเลขาฯ (COBSEA Secretariat) ได้มีการนำเสนอร่างเอกสารร่าง TOR ของ East Asian Seas Regional Node of the Global Partnership on Marine Litter (GPML) ซึ่งจัดตั้งขึ้นจากความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากหลายฝ่าย และเป็นกลไกระดับโลกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาขยะทะเลและไมโครพลาสติก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแบ่งปันความรู้และการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้านขยะทะเลและไมโครพลาสติก สร้างเครือข่ายและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในระดับภูมิภาค รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนงาน COBSEA Regional Action Plan on Marine Litter (COBSEA RAP MALI) สำหรับการดำเนินงาน COBSEA ของประเทศไทย มีกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งเป็นหน่วยงานกลางประสานการดำเนินงานที่ผ่านมามีได้ร่วมรับรองร่างยุทธศาสตร์ COBSEA ด้านขยะทะเล ซึ่งยุทธศาสตร์ COBSEA ปี พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๕ (COBSEA Strategic Direction 2018 - 2022) ได้นำมติที่ประชุม United Nations General Assembly (UNGA) ในหัวข้อ Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development ซึ่งมีการนำ SDG 14 การใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเลมาเป็นกรอบในการดำเนินงาน โดยยุทธศาสตร์ดังกล่าวเป็นกรอบการดำเนินงานในการปกป้องสิ่งแวดล้อมทางทะเลในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง ระยะเวลา ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๕) โดยได้รับการเห็นชอบจากประเทศสมาชิก COBSEA ในการประชุม Second Extraordinary Intergovernmental Meeting of the Coordinating Body on the Sea of East Asia (EO-IGM-COBSEA) เมื่อวันที่ ๒๕ - ๒๖ เมษายน ๒๕๖๑ ซึ่งครอบคลุมใน ๒ ด้าน คือ (๑) ด้านการบริหารงาน (Governance theme) โดยเห็นชอบร่วมกันให้ COBSEA เป็นเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ นโยบาย รวมทั้งเผยแพร่แนวทางปฏิบัติที่ดี เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และ (๒) การดำเนินงาน (Substantive theme) มุ่งเน้นการดำเนินงานด้านมลพิษทางบก (Land base pollution) และด้านการวางแผนและจัดการทางทะเลและชายฝั่ง (Marine and coastal planning and management) ประเทศไทยมีการผนวกประเด็นการอนุรักษ์ฟื้นฟูและปกป้องระบบนิเวศทางทะเล รวมถึงการใช้ประโยชน์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งเข้าสู่นโยบายและแผน รวมทั้งกรอบอนุสัญญาความร่วมมือต่าง ๆ ตามประเด็นสำคัญ อาทิ ประเด็นพื้นที่คุ้มครองทางทะเล ที่องค์การสหประชาชาติได้กำหนดอยู่ใน SDG 14 เป้าหมายย่อยที่ ๑๔.๕ ภายในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ อนุรักษ์พื้นที่ทางทะเลและชายฝั่งอย่างน้อยร้อยละ ๑๐ ให้เป็นไปตามกฎหมายในประเทศและระหว่างประเทศโดยอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่ดีที่สุด ภายใต้ตัวชี้วัด ๑๔.๕.๑ ขอบเขตพื้นที่คุ้มครองที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ทางทะเล ทั้งนี้ มีหน่วยงานที่รับผิดชอบได้แก่ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกรมประมง ซึ่งในการดำเนินงานได้มีการประกาศพื้นที่คุ้มครองทรัพยากรทางทะเลเข้าสู่แผนและนโยบายต่าง ๆ อาทิ ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐

ในยุทธศาสตร์ชาติด้านที่ ๕ การสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม แผนย่อยการสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจภาคทะเล แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) ประเด็น (๑๘) การเติบโตอย่างยั่งยืน แผนย่อยการสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจภาคทะเล แผนการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประเด็นการบริหารจัดการพื้นที่คุ้มครองทางทะเลและสัตว์ทะเล มีแผนต่าง ๆ อาทิ แผนปฏิบัติการอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๘ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๒) ภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ ๒ สิ่งแวดล้อมทางทะเลและชายฝั่ง พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. ๒๕๕๘ พระราชกำหนดการประมง พ.ศ. ๒๕๕๘ พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ และพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ ที่กำหนดพื้นที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๔๓ - ๔๕ เป็นต้น ประเด็นการบริหารจัดการพื้นที่ชายฝั่งทะเล เพื่อให้การจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่มีการใช้ประโยชน์ที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงได้มีการกำหนดแผน นโยบาย และเข้าร่วมในข้อตกลงต่าง ๆ อาทิ พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ที่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการบริหารจัดการ การบำรุงรักษาการอนุรักษ์ การฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งและการป้องกันกีดขวางชายฝั่ง ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐ ในด้านที่ ๕ ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ประเด็นที่ ๒ สร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจภาคทะเล มุ่งเน้นการให้ความสำคัญกับการสร้างการเติบโตของประเทศจากกิจกรรมทางทะเลที่หลากหลายควบคู่ไปกับการดูแลฐานทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งทั้งหมด แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) ประเด็น (๑๘) การเติบโตอย่างยั่งยืน แผนย่อยการสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจภาคทะเล แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) ในหมวดหมู่ที่ ๑๐ ไทยมีเศรษฐกิจหมุนเวียนและสังคมคาร์บอนต่ำ กลยุทธ์ที่ ๓ การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาดบนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และหมวดหมู่ที่ ๑๑ ไทยสามารถลดความเสี่ยงและผลกระทบจากภัยธรรมชาติและเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ กลยุทธ์ที่ ๔ การอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติระบบนิเวศเพื่อป้องกันและลดผลกระทบจากภัยธรรมชาติและเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ แผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง) ในกิจกรรมปฏิรูปที่ ๒ การบริหารจัดการเขตทางทะเลและชายฝั่งรายจังหวัด นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๘๐ ในนโยบายที่ ๑ จัดการฐานทรัพยากรธรรมชาติอย่างมั่นคงเพื่อความสมดุล เป็นธรรมและยั่งยืน แผนแม่บทอุทยานแห่งชาติแบบบูรณาการ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ ในยุทธศาสตร์ที่ ๑ การคุ้มครองดูแลรักษาทรัพยากร แผนความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล (พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔) เป็นหลักสำหรับรองรับการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐ และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมพลังพิทักษ์ปกป้องและรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล แผนแม่บทบูรณาการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๔ และแผนปฏิบัติการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๕ ในยุทธศาสตร์ที่ ๒ อนุรักษ์ และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพ แผนปฏิบัติการอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๘ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๒) ในยุทธศาสตร์ที่ ๒ สิ่งแวดล้อมทางทะเลและชายฝั่ง และยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. ๒๕๖๔ - ๒๕๖๙ ในยุทธศาสตร์ที่ ๑ การสร้างความยั่งยืนของฐานทรัพยากร และความหลากหลายทางชีวภาพ ด้วยการจัดสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ ประเด็นการวางแผนการใช้ประโยชน์พื้นที่ทางทะเลที่มีการผนวกเข้าสู่ SDG 14 ในเป้าหมายย่อยที่ ๑๔.๒ การบริหารจัดการและปกป้องระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่งอย่างยั่งยืนที่เสนอแนะให้มีการบริหารจัดการโดยใช้แนวทางเชิงระบบนิเวศรวมทั้งการวางแผนการใช้ประโยชน์พื้นที่ทางทะเลเป็นตัวชี้วัดการขับเคลื่อนเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งการดำเนินงานของประเทศไทย มีการผนวก

ประเด็นการแบ่งเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งตามแนวคิดการวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเล (Marine Spatial Planning) เข้าสู่แผนและนโยบายต่าง ๆ อาทิ แผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง) ในกิจกรรมปฏิรูปที่ ๒ การบริหารจัดการเขตทางทะเลและชายฝั่งรายจังหวัด แผนปฏิบัติการอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๘ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๒) และรวมอยู่ในนโยบายแผนและโครงการระดับชาติ ประเด็นการอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่งที่สำคัญ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รายงานสถานการณ์ด้านทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และการกัดเซาะชายฝั่งของประเทศไทย ปี ๒๕๖๔ พบว่า ทรัพยากรปะการัง มีพื้นที่ ๑๔๙,๑๘๓ ไร่ สถานภาพโดยรวมสมบูรณ์ดี แนวโน้มสมบูรณ์ขึ้นเมื่อเทียบกับปี ๒๕๖๓ พื้นที่ป่าชายเลนมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นและสถานภาพดีขึ้น ทรัพยากรหญ้าทะเลมีแนวโน้มสมบูรณ์ขึ้น ปริมาณขยะทะเลมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่ต้องดำเนินการแก้ไขอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ ปัญหาการจับสัตว์น้ำ การทำลายป่าชายเลน การสูญเสียสัตว์ทะเลหายาก โดยมีการดำเนินงานฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลภายใต้แผนและนโยบายต่าง ๆ อาทิ ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐ ในด้านที่ ๕ การสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม แผนย่อยการสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจภาคทะเล แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) ประเด็น (๑๘) การเติบโตอย่างยั่งยืน ภายใต้แผนย่อยการสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจภาคทะเล แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙ ภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การจัดการป่าไม้และความหลากหลายทางชีวภาพ โดยมีเป้าหมายครอบคลุมถึงการเพิ่มความสมบูรณ์ของแนวปะการัง แหล่งหญ้าทะเล และระบบนิเวศทางทะเล ประเด็นการบริหารจัดการมลพิษที่ก่อผลกระทบต่อทางทะเล มลพิษที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศทางทะเล ประเทศไทยได้ตระหนักถึงปัญหามลพิษทางทะเลและชายฝั่ง จึงได้มีการดำเนินงานในด้านการบริหารจัดการมลพิษที่ก่อผลกระทบต่อทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เพื่อให้ระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลมีความยั่งยืน โดยได้บูรณาการระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องผ่านนโยบายและแผนต่าง ๆ อาทิ การดำเนินการภายใต้ SDG 14 เป้าหมายย่อยที่ ๑๔.๑ ป้องกันและลดมลพิษทางทะเลทุกประเภทอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะจากกิจกรรมบนแผ่นดิน รวมถึงขยะในทะเลและมลพิษจากธาตุอาหาร (Nutrient pollution) ภายในปี พ.ศ. ๒๕๖๘ และผ่านแผนของหน่วยงาน อาทิ ยุทธศาสตร์การจัดการมลพิษ ๒๐ ปี และแผนการจัดการมลพิษ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ ของกรมควบคุมมลพิษ แผนป้องกันและขจัดมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมันแห่งชาติ ของกรมเจ้าท่า เป็นต้น

๑. ประเด็นพัฒนา การพัฒนาประเทศทำให้มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว ตลอดจนนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาล อีกทั้งจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ทั้งเป็นแหล่งอาหารของมนุษย์ เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ ตลอดจนสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ จึงก่อให้เกิดผลกระทบต่าง ๆ ตามมามากมาย อาทิ ความเสื่อมโทรมของทรัพยากร ความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ที่ดินชายฝั่งทะเล การกัดเซาะชายฝั่งทะเลอย่างรุนแรง ปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ลดลงอย่างมาก เป็นต้น ดังนั้น การอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศทางทะเลให้มีการพัฒนาศักยภาพในการใช้ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอย่างยั่งยืน บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดภายใต้ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วยประเด็นพัฒนาที่สำคัญดังนี้

พื้นที่คุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พื้นที่ประกาศเป็นพื้นที่คุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งของประเทศไทย จัดเป็นพื้นที่ที่มีการบำรุงรักษา อนุรักษ์ ฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง การคุ้มครองและการดูแลรักษาสภาพทางธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ ให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์ มีแนวปะการังที่สำคัญ และเป็นแหล่งหากินของชนิดพันธุ์สัตว์หายาก เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพและมีระบบนิเวศที่สมบูรณ์ โดยลักษณะสภาพทางธรรมชาติอาจมีความเปราะบาง

และเสี่ยงต่อการถูกทำลายได้ง่ายจากการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ เช่น การท่องเที่ยว และการทำประมง ดังนั้น พื้นที่คุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง จะมีการกำหนดมาตรการคุ้มครอง เพื่อสงวนไว้ให้คงอยู่ในสภาพทางธรรมชาติเดิม เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและขยายพันธุ์ของปะการังและสัตว์ทะเลหายาก ตลอดจนการส่งเสริมให้มีการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ในการดำเนินงานคุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งของประเทศไทย ในห้วงระยะเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมา พบว่าพื้นที่คุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่เพิ่มขึ้น โดยปัจจุบันมีพื้นที่คุ้มครองทางทะเลทั้งหมดประมาณ ๑๕,๗๑๒ ตารางกิโลเมตร (หักลบพื้นที่ซ้อนทับ) คิดเป็นร้อยละ ๔.๘๖ ของพื้นที่ทะเลไทย ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการคุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอย่างต่อเนื่อง ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง มีการประกาศพื้นที่คุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งแล้วในราชกิจจานุเบกษา เพิ่มขึ้นจากเดิมจำนวน ๒ พื้นที่ รวม ๓๗๕ ตารางกิโลเมตร ได้แก่ หมู่เกาะกระ จังหวัดนครศรีธรรมราช พื้นที่ ๒๒๙ ตารางกิโลเมตร ประกาศเมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๔ และเกาะโลซิน จังหวัดปัตตานี พื้นที่ ๑๔๖ ตร.กม ประกาศเมื่อวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๕ และมีพื้นที่คุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการนโยบายและแผนบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งแห่งชาติ จำนวน ๑๒ พื้นที่ รวมพื้นที่ประมาณ ๒,๖๓๖ ตารางกิโลเมตร ทั้งนี้ การดำเนินงานด้านพื้นที่คุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ผ่านมายังคงมีข้อจำกัดและช่องว่างในเรื่องการจัดตั้งและครอบคลุมของพื้นที่คุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง รวมทั้งการเป็นตัวแทนของพื้นที่คุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ดังนั้น เพื่อการจัดการพื้นที่คุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอย่างเป็นระบบและยั่งยืน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ต้องร่วมมือกันแบบบูรณาการ เพื่อปกป้องและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลและชายฝั่ง และเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

พื้นที่ชายฝั่งทะเลได้รับการบริหารจัดการอย่างเหมาะสม ประเทศไทยมีจังหวัดที่มีพื้นที่ทะเลทั้งหมด ๒๓ จังหวัด ประกอบด้วยจังหวัดทางฝั่งอันดามัน ๖ จังหวัด และฝั่งอ่าวไทย ๑๗ จังหวัด โดยพื้นที่ชายฝั่งรวมทั้งประเทศมีพื้นที่ประมาณ ๒๕๕,๐๗๒.๗๕ ตารางกิโลเมตร ซึ่งภาคตะวันออก มีพื้นที่ ๒๒,๔๒๓ ตารางกิโลเมตร ภาคกลาง มีพื้นที่ ๑๖,๔๕๔.๖๔ ตารางกิโลเมตร และภาคใต้ มีพื้นที่ ๖๖,๑๙๕.๑๑ ตารางกิโลเมตร พื้นที่ชายฝั่งทะเลคือ บริเวณพื้นที่ที่มีการเชื่อมต่อกันระหว่างพื้นดินและพื้นทะเล ด้วยลักษณะของพื้นที่ที่ได้รับอิทธิพลทั้งจากแผ่นดินและทะเล จึงมีการเปลี่ยนแปลงเองตามธรรมชาติตลอดเวลาและการเปลี่ยนแปลงส่วนใหญ่สามารถฟื้นตัวหรือปรับสภาพเข้าสู่สมดุลได้เอง จัดเป็นบริเวณที่มีศักยภาพและโอกาสในการพัฒนาสูง และยังเป็นแหล่งที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่า มีระบบนิเวศที่หลากหลาย โดยบทบาทและความสำคัญของพื้นที่เขตชายฝั่งทะเล ได้แก่ เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิต แหล่งอาศัยและวางไข่ของสัตว์น้ำ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งอาหารและทำการประมง รวมทั้งเป็นแหล่งศึกษาทางธรรมชาติ ปัจจุบันพื้นที่ชายฝั่งทะเลถูกใช้ประโยชน์ในหลายกิจกรรมและรูปแบบ โดยเกิดทั้งจากกิจกรรมของมนุษย์และภัยพิบัติทางธรรมชาติ ส่งผลทำให้แหล่งที่อยู่อาศัยในธรรมชาติถูกรบกวน แหล่งอาหาร และพื้นที่ที่อยู่อาศัยและวางไข่มีน้อยลง ทำให้อัตราการตายสูงขึ้น ซึ่งผลกระทบจากกิจกรรมต่าง ๆ จึงเป็นภัยคุกคามที่ทำให้เกิดผลกระทบมากมาย ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชนต่างเล็งเห็นถึงการดูแล รักษา อนุรักษ์ และฟื้นฟูพื้นที่ชายฝั่งทะเล โดยการดำเนินการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งผ่านแผนงาน โครงการและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเร่งแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้พื้นที่ชายฝั่งทะเลได้รับการบริหารจัดการอย่างเหมาะสมดังนี้

การกีดเซาะชายฝั่ง สถานภาพชายฝั่งทะเลของประเทศไทย ปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ครอบคลุมพื้นที่ ๒๓ จังหวัด มีความยาวทั้งสิ้น ๓,๑๕๑.๑๓ กิโลเมตร แบ่งออกเป็นชายฝั่งทะเลด้านอ่าวไทย ๒,๐๓๙.๗๘ กิโลเมตร และชายฝั่งทะเลอันดามัน ๑,๑๑๑.๓๕ กิโลเมตร ปัจจุบันการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง การพัฒนาทางเศรษฐกิจทำให้พื้นที่ชายฝั่งเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างถาวร และส่งผลให้การเปลี่ยนแปลงที่

เกิดตามธรรมชาติที่มีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นจนไม่สามารถปรับเข้าสู่สมดุลได้ โดยปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง คือ ลักษณะทางกายภาพของชายฝั่งที่ขาดความสมดุลของตะกอน ซึ่งเกิดจากการกระทำของมนุษย์ ส่งผลให้เกิดการรบกวนระบบของธรรมชาติและเกิดผลกระทบต่อเนื่องในพื้นที่ข้างเคียง

ความรุนแรงของการกัดเซาะชายฝั่งทะเลเกิดขึ้นตลอดแนวชายฝั่งอ่าวไทยมากกว่าอันดามัน และพบว่าบางพื้นที่ชายฝั่งอ่าวไทยเกิดการกัดเซาะที่มีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะจังหวัดที่มีพื้นที่ถูกกัดเซาะมากกว่าอัตรา ๕ เมตรต่อปี ได้แก่ จังหวัดจันทบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา สมุทรปราการ เป็นต้น โดยสาเหตุหลักเกิดจากคลื่นและลม วาตภัย อุทกภัย หรือจากกิจกรรมของสิ่งมีชีวิตในบริเวณนั้น คลื่นเป็นปัจจัยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงลักษณะของตะกอนและทรายชายฝั่ง รวมถึงกิจกรรมของมนุษย์ที่ช่วยเร่งสถานการณ์การกัดเซาะชายฝั่งให้รุนแรงมากยิ่งขึ้น อาทิ การสร้างท่าเรือน้ำลึก ถนนทะเลเพื่อสร้างสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ การสร้างโรงแรม ที่พักที่รุกล้ำเข้าไปแนวสันทรายชายฝั่ง การสร้างเขื่อน ฝายหรืออ่างเก็บน้ำต้นน้ำ การบุกรุกทำลายพื้นที่ป่าชายเลนเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การสูบน้ำบาดาล และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลกที่ส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของระดับน้ำทะเล เป็นต้น การแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งมีความจำเป็นต้องมีการศึกษา วางแผน และเข้าใจสาเหตุทั้งจากกระบวนการทางธรรมชาติ และกิจกรรมการใช้ประโยชน์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งของมนุษย์ เพื่อให้มีการแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งอย่างเป็นระบบและยั่งยืน กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ได้ดำเนินการติดตามประเมินคุณภาพของมหาสมุทร (Ocean Health Index) ด้วยการประเมินความสามารถของมหาสมุทรที่ให้บริการประโยชน์สำคัญแก่มนุษย์ อยู่ในประเด็นด้านศักยภาพในการป้องกันชายฝั่ง (Coastal Protection) นอกจากนี้ ยังมีการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง อาทิ การจัดทำมาตรการป้องกันกัดเซาะชายฝั่ง มาตรการสีขา ว สีเขียว และสีเทา การจัดทำข้อมูลทางวิชาการเพื่อนำไปใช้ในการบริหารจัดการพื้นที่ชายฝั่งอย่างเป็นระบบ การดำเนินการปักไม้ไผ่เพื่อชะลอความรุนแรงของคลื่นแล้ว ๑๓ จังหวัด ระยะทางไม้ไผ่รวมกว่า ๑๐๓ กิโลเมตร (ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๖๕) การปลูกป่าชายเลนใน ๑๙ จังหวัด เป็นต้น

การวางแผนการใช้ประโยชน์พื้นที่ทางทะเลและชายฝั่ง พื้นที่ทางทะเลและชายฝั่งถือเป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญยิ่งต่อระบบเศรษฐกิจและสังคม อย่างไรก็ตาม ยังขาดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ การขาดการทำงานร่วมกันแบบบูรณาการ ความขัดแย้งและความซ้ำซ้อนในบทบาทหน้าที่ และการขาดการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง เป็นสาเหตุสำคัญที่นำมาสู่ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง การบริหารจัดการพื้นที่ทางทะเลและชายฝั่งที่คำนึงถึงวัตถุประสงค์ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จะก่อให้เกิดความสมดุลของระบบนิเวศเพื่อเป็นแหล่งพันธุกรรมความหลากหลายทางชีวภาพ แหล่งอาหาร แหล่งท่องเที่ยว แหล่งพลังงาน นันทนาการ และการใช้ประโยชน์อื่น ๆ และแก้ไขความขัดแย้งบนฐานข้อมูลที่ต้องตรงกันในอนาคต ดังนั้น จึงได้มีการจัดตั้งโครงการวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเล (Marine Spatial Planning Programme) ของคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยสมุทรศาสตร์ (The Intergovernmental Oceanographic Commission of UNESCO: IOC-UNESCO) ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยให้ประเทศต่าง ๆ ดำเนินการหาพื้นที่สำหรับความหลากหลายทางชีวภาพ การอนุรักษ์ และการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืนในพื้นที่ทางทะเลและมีการจัดการบนฐานของระบบนิเวศ เพื่อให้การจัดการพื้นที่ทะเลและชายฝั่งมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น และมีค่าใช้จ่ายน้อยกว่าค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการจัดการภาคส่วนที่ไม่ประสานบูรณาการกัน กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง มีการศึกษาและดำเนินโครงการนำร่องในการแบ่งเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งตามแนวคิดการวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเลดังนี้ การศึกษารวบรวมข้อมูล ประเด็นปัญหาความจำเป็นและขอบเขตอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานเพื่อกำหนดการวางแผนเชิงพื้นที่ที่เหมาะสม การศึกษารวบรวมข้อมูลการใช้ประโยชน์ประมงและวิเคราะห์สถานการณ์ (ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต) ใน ๓ พื้นที่

ได้แก่ พื้นที่เกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี พื้นที่อ่าวพังงา ครอบคลุม ๓ จังหวัดคือ จังหวัดพังงา จังหวัดกระบี่ และ จังหวัดภูเก็ต และพื้นที่เกาะพยาม จังหวัดระนอง การจัดทำระบบบัญชีมหาสมุทร (Ocean Account) และมีการจัดทำ (ร่าง) แผนที่ทรัพยากรและแผนที่การใช้ประโยชน์ทรัพยากร

ระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่งที่สำคัญ ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งของประเทศไทย เป็นแหล่งทรัพยากรที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพของระบบนิเวศ ในปัจจุบันการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะมีความเชื่อมโยงร่วมกันของสิ่งมีชีวิตทั้งในระบบนิเวศบกและทะเล ซึ่งผลสืบเนื่องของการอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศหนึ่งจะส่งผลดีต่ออีกระบบหนึ่งที่จะเชื่อมโยงกันทำให้ระบบนิเวศทุกระบบยังคงความอุดมสมบูรณ์ที่จะส่งต่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนไปยังคนรุ่นหลังต่อไป อย่างไรก็ตาม ระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่งก็ยังคงได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมจากกิจกรรมของมนุษย์และทางธรรมชาติ ดังนั้น จึงต้องได้รับการอนุรักษ์และฟื้นฟูอย่างต่อเนื่อง ในการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน SDG 14 อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเล เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป้าหมายย่อยที่ ๑๔.๒ การบริหารจัดการและปกป้องระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่งอย่างยั่งยืน ภายในปี ๒๕๖๓ โดยระบบนิเวศทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่มีการดำเนินงานและให้ความสำคัญดังนี้

● **ปะการัง** แนวปะการังเป็นระบบนิเวศที่มีความซับซ้อน และเป็นบริเวณที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง เนื่องจากเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย หลบภัยของสัตว์น้ำตั้งแต่วัยอ่อนจนถึงโตเต็มวัย แนวปะการังจึงเป็นทั้งแหล่งอาหาร แหล่งทำการประมง เป็นแหล่งของกลไกตามธรรมชาติทางทะเล กล่าวคือเป็นแหล่งกำเนิดของเม็ดทราย ตลอดจนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างรายได้ที่สำคัญยิ่งในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของชุมชนและประเทศอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตาม กิจกรรมการใช้ประโยชน์ต่าง ๆ ได้ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อระบบนิเวศปะการังค่อนข้างมาก จนทำให้เกิดความเสื่อมโทรมที่ส่งผลกระทบต่อความสมดุลของระบบนิเวศทางทะเลที่จะถูกทำลายลงไปด้วย สถานการณ์ปะการังของประเทศไทย มีสถานภาพแนวโน้มที่ดีขึ้น โดยพื้นที่แนวปะการังใน ๑๗ จังหวัดเพิ่มขึ้นร้อยละ ๐.๐๕ จากปี พ.ศ. ๒๕๕๘ มีสถานภาพตั้งแต่เสียหายมากถึงสมบูรณ์ดีมาก อย่างไรก็ตาม ความเสื่อมโทรมและการสูญเสียแนวปะการังตามธรรมชาติในพื้นที่ ได้แก่ แนวปะการังในจังหวัด สุราษฎร์ธานี พังงา และตรัง ยังคงเป็นปัญหาเร่งด่วนที่จะต้องได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง เนื่องจากจะส่งผลกระทบต่อสมดุลของระบบนิเวศและทรัพยากรทางทะเล ทำให้เกิดการสูญเสียทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพ ทำให้สัตว์น้ำที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจลดจำนวนลง นำไปสู่การลดลงของฐานทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งโดยรวม ที่อาจทำให้เกิดความต้องการใช้ทรัพยากรที่เกินศักยภาพของธรรมชาติ ตลอดจนปัญหาความขัดแย้งจากการแย่งชิงทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดและความเหลื่อมล้ำของการเข้าถึงทรัพยากร การดำเนินงานที่ผ่านมาเพื่อฟื้นฟูและอนุรักษ์ปะการัง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการจัดวางปะการังเทียม เพื่อเพิ่มความหลากหลายของระบบนิเวศ เป็นพื้นที่รวม ๑๒๓,๐๐๐ ตารางเมตร ทำให้ผลผลิตของสัตว์น้ำมีเพิ่มมากขึ้น ประชาชนมีรายได้จากการทำประมงและการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ควรมีการศึกษาวิจัยถึงการจัดวางปะการังเทียม เนื่องด้วยการวางปะการังเทียมที่ไม่เหมาะสม อาจนำมาซึ่งปัญหาและผลกระทบทั้งต่อระบบนิเวศและทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ทั้งนี้ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งได้มีการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ปะการังอย่างยั่งยืน ได้แก่ โครงการสำรวจประเมินสถานภาพทรัพยากรปะการัง โครงการประเมินสถานการณ์ปะการังฟอกขาวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โครงการฟื้นฟูทรัพยากรปะการังแบบบูรณาการทุกภาคส่วน ดำเนินการปลูกฟื้นฟูปะการัง โดยวิธี Coral Propagation บริเวณพื้นที่อ่าวมาหยา อุทยานแห่งชาติหาดนพรัตน์ธารา-หมู่เกาะพีพี และได้สำรวจติดตามสถานภาพ ปะการังบริเวณดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง และปลูกฟื้นฟูปะการังทดแทนตัวที่ตายลงไป จากการสำรวจสถานภาพปะการังบริเวณดังกล่าว พบร้อยละปกคลุมพื้นที่ของปะการังมีชีวิตมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เป็นต้น

● **ป่าชายเลน** ระบบนิเวศป่าชายเลนเป็นกลุ่มของสังคมพืชที่ส่วนใหญ่จะเป็นไม้ไม่ผลัดใบ โดยมีลักษณะทางสรีรวิทยาและการปรับตัวทางโครงสร้างที่คล้ายคลึงกันและการขึ้นของพรรณไม้ในป่าชายเลนจะขึ้นอยู่กับแนวเขต ซึ่งแตกต่างไปจากสังคมพืชป่าบก ทั้งนี้ เพราะอิทธิพลจากลักษณะของดิน ความเค็มของน้ำทะเล และการขึ้นลงของน้ำทะเลเป็นสิ่งสำคัญต่อแนวเขตที่เด่นชัดของป่าชายเลน โดยทนต่อสภาพความเค็มได้ ดังนั้นระบบนิเวศป่าชายเลน จึงเป็นปรากฏการณ์ด้านแรกระหว่างบกกับทะเล ซึ่งจะประกอบด้วยพันธุ์ไม้ สัตว์หลากหลายชนิด ตลอดจนสภาพแวดล้อมอื่น ๆ อยู่รวมกันเป็นระบบ เช่น การขึ้นลงของน้ำทะเล ดินเลนที่มีอินทรียสารสูง สภาพอากาศของพื้นที่ป่าชายเลน จากการแปลสภาพถ่ายดาวเทียมของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งร่วมกับสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) ปี พ.ศ. ๒๕๖๓ พบว่าพื้นที่ป่าชายเลนของประเทศไทย จะกระจายอยู่บริเวณชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ภาคกลาง และภาคใต้ รวม ๒๔ จังหวัด โดยมีพื้นที่ป่าชายเลนคงสภาพทั้งหมดประมาณ ๑,๗๓๗,๐๒๐ ไร่ ทั้งนี้ ข้อมูลแนวโน้ม ๑๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๖๔) สภาพป่าชายเลน พบมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยข้อมูลล่าสุดในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ มีพื้นที่ป่าชายเลนเพิ่มขึ้นโดยเหตุผลที่ทำให้พื้นที่ป่าชายเลนเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี เนื่องจากรัฐได้มีมาตรการป้องกันการบุกรุก รุกทำลาย การดำเนินการทวงคืนพื้นที่ป่าชายเลนและปลูกป่าชายเลนในพื้นที่ที่ได้ยึดคืน ตลอดจน มีการรณรงค์ สนับสนุน สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ จึงทำให้พื้นที่ป่าชายเลนเพิ่มขึ้น ในปี พ.ศ. ๒๕๖๕ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งได้รายงานผลการดำเนินโครงการเพื่อการดูแลรักษาและฟื้นฟูป่าชายเลน อาทิ โครงการปลูกป่าชายเลน ได้ดำเนินการปลูกป่าชายเลนปลูกป่า จำนวน ๒,๕๕๐ ไร่ โครงการเพิ่มประสิทธิภาพ การป้องกันและรักษาทรัพยากรป่าชายเลน โดยมีการดำเนินงาน ได้แก่ ๑) การบูรณาการทวงคืน (พลิกพื้นที่) ผืนป่าชายเลน ดำเนินการในท้องที่จังหวัดกระบี่ จังหวัดจันทบุรี จังหวัดชุมพร จังหวัดตรัง จังหวัดตราด จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดปัตตานี จังหวัดพังงา จังหวัดภูเก็ต จังหวัดระนอง จังหวัดระยอง จังหวัดสงขลา จังหวัดสตูล และ จังหวัดสมุทรปราการ จำนวนรวม ๑๐๖ คดี ผู้ต้องหา รวม ๕๙ ราย เนื้อที่บุกรุก รวม ๒,๘๔๓.๑๓ ไร่ ๒) การรื้อถอนและทำลายพืชผลอาสินในพื้นที่ทวงคืน ได้ดำเนินการรื้อถอนทำลายพืชผลอาสินในพื้นที่ทวงคืน ๕,๕๒๖.๔๘ ไร่ เพื่อนำพื้นที่ปลูกฟื้นฟูป่าชายเลนต่อไป และ ๓) งานลาดตระเวนและป้องกันรักษาป่าชายเลน ได้ดำเนินการลาดตระเวนในท้องที่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดระนอง จังหวัดพังงา จังหวัดตรัง จังหวัดสตูล จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรี จังหวัดตราด จังหวัดชลบุรี จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดชุมพร จังหวัดสงขลา จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดปัตตานี จังหวัดกระบี่ และจังหวัดภูเก็ต จำนวนรวม ๑,๘๕๔ ครั้ง ระยะทางลาดตระเวนรวม ๒๖,๕๔๕.๔๐ กิโลเมตร

● **หญ้าทะเล** เป็นระบบนิเวศทางทะเลที่สำคัญในการเป็นแหล่งอนุบาล วางไข่ ที่อยู่อาศัย และแหล่งอาหารอันอุดมสมบูรณ์ของสัตว์ทะเลและสัตว์น้ำเศรษฐกิจ ได้แก่ กุ้ง หอย ปู และปลา เป็นต้น ซึ่งมีช่วงชีวิตที่ต้องอยู่ในระบบนิเวศแหล่งหญ้าทะเล นอกจากนี้ แหล่งหญ้าทะเลยังเป็นที่อยู่อาศัยและอาหารสำคัญของสัตว์ทะเลหายากและใกล้สูญพันธุ์ เช่น พะยูน และเต่าทะเล เป็นต้น รวมทั้งมีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจจากการทำประมงที่สำคัญของชุมชนชายฝั่งทะเล แหล่งหญ้าทะเลในประเทศไทยพบเจริญเติบโตได้ดีในบริเวณชายฝั่งน้ำตื้น แพร่กระจายในหลายรูปแบบพื้นที่ เช่น แหล่งน้ำกร่อยบริเวณปากแม่น้ำ ชายฝั่งน้ำตื้นที่มีพื้นที่ทรายเป็นโคลนหรือขึ้นปะปนกับแนวปะการัง โดยขอบเขตพื้นที่ที่มีศักยภาพเป็นแหล่งหญ้าทะเล ในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ มีพื้นที่ประมาณ ๑๖๐,๖๒๘ ไร่ ใน ๑๗ จังหวัดชายฝั่ง กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งได้สำรวจและติดตามสภาพแหล่งหญ้าทะเล พบว่า พื้นที่แหล่งหญ้าทะเลใน ๑๙ จังหวัด เพิ่มขึ้นร้อยละ ๗.๙๑ จากปี พ.ศ. ๒๕๕๘ โดยมีสภาพสมบูรณ์ถึงสมบูรณ์มากที่สุด โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดตราดและชลบุรี แต่ในบางพื้นที่ที่อยู่ใกล้แนวเส้นทางการเดินเรือ แหล่งอุตสาหกรรม แหล่งท่องเที่ยว และชุมชนขนาดใหญ่ใกล้ชายฝั่งกำลังประสบปัญหาความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศและทรัพยากรหญ้าทะเล ซึ่งส่งผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ

ซึ่งกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งได้มีการดำเนินโครงการฟื้นฟูทรัพยากรห้วยทะเลแบบบูรณาการทุกภาคส่วน โดยมีการมอบหมายหน่วยงานในสังกัด ดำเนินการในพื้นที่ต่าง ๆ ที่เหมาะสม

มลพิษที่ก่อผลกระทบต่อทรัพยากรทางทะเล มลพิษทางทะเลและชายฝั่ง เกิดจากการระบาย สารมลพิษในรูปแบบต่าง ๆ ลงสู่ทะเลและชายฝั่งแล้วก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม สิ่งมีชีวิต พืชและสัตว์ ในทะเลส่งผลให้คุณภาพสิ่งแวดล้อมทางทะเลและชายฝั่งเสื่อมโทรมลง ปัจจุบันพบว่า ปัญหามลพิษทางทะเลมี แนวโน้มความรุนแรงเพิ่มขึ้น เช่น มลพิษจากขยะ น้ำทิ้งจากชุมชน และมลพิษจากน้ำมัน เป็นต้น โดยผลกระทบที่ เชื่อมโยงเกี่ยวเนื่องจะเกิดขึ้นต่อระบบนิเวศ แหล่งอาหาร การทำประมง เศรษฐกิจ การท่องเที่ยว การดำเนินงาน ขับเคลื่อนเป้าหมาย SDGs มีความเกี่ยวข้องกับหลายภาคส่วนและต้องแก้ไขปัญหาตั้งแต่ต้นทางด้วยการบริหารจัดการ ขยะและมลพิษที่มีต้นกำเนิดบนแผ่นดินอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อลดปริมาณขยะทะเล และปรากฏการณ์ยู โทริฟิเคชัน ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อสัตว์ทะเลและความสมดุลของระบบนิเวศทางทะเล ในการนี้ หน่วยงานที่ เกี่ยวข้องได้มีการดำเนินงานและให้คำมั่นโดยสมัครใจในการปกป้องสิ่งแวดล้อมทางทะเลของประเทศไทย ที่มี ดำเนินงานผ่านนโยบายและแผนต่าง ๆ ของหน่วยงาน อาทิ กรมควบคุมมลพิษ มีการจัดทำยุทธศาสตร์การจัดการ มลพิษ ๒๐ ปี และแผนการจัดการมลพิษ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ แผนแม่บทการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๕๙ - ๒๕๖๔) เพื่อลดมลพิษทางทะเลและจัดการในเรื่องสารอาหารที่มาจากแหล่งกำเนิดบนแผ่นดิน ปัญหามลพิษทางทะเลจากขยะและของเสีย การขจัดคราบน้ำมัน เป็นต้น กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง มี การรายงานข้อมูลผลการประเมินดัชนีคุณภาพมหาสมุทร (Ocean Health Index: OHI) ในปี ๒๕๖๔ ประเทศไทยมี คะแนน ๗๒ คะแนน จาก ๑๐๐ คะแนน ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของโลกซึ่งอยู่ที่ ๗๐ คะแนน และอยู่อันดับที่ ๗๙ จาก ๒๒๑ เขตเศรษฐกิจจำเพาะ (Exclusive Economic Zones: EEZs) โดยมลพิษทางทะเลและชายฝั่งที่สำคัญมีดังนี้

- **ขยะทะเล** ปัจจุบันทั่วโลกต่างให้ความสำคัญและเผชิญกับปัญหาขยะทะเลและการปนเปื้อน ของไมโครพลาสติกในทะเลทุกแห่งและยังพบในทุกระดับความลึกอีกด้วย จากรายงาน Stemming the Tide: Land-based strategies for a plastic free ocean ที่จัดทำโดยองค์กรอนุรักษ์ท้องทะเล (Ocean Conservancy) ซึ่งเป็นกลุ่มองค์กรไม่แสวงผลกำไรที่มีบทบาทช่วยกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับมหาสมุทรในระดับรัฐบาลกลาง และระดับท้องถิ่นบนพื้นฐานของกระบวนการของวารสารวิชาการทางวิทยาศาสตร์ร่วมกับ McKinsey Center for Business and Environment ในปี ค.ศ. ๒๐๑๕ ได้ระบุไว้ว่า ในแต่ละปีขยะพลาสติกกว่า ๘ ล้านตัน ถูกทิ้งลงสู่ทะเล และมหาสมุทร มากกว่าร้อยละ ๕๐ ของขยะทะเลดังกล่าวเป็นขยะที่มาจากประเทศในเอเชีย ได้แก่ ประเทศ จีน และกลุ่มประเทศอาเซียนอย่างอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ เวียดนาม ไทย มาเลเซีย และพม่า โดยเฉพาะประเทศ อินโดนีเซียที่ปัญหาขยะพลาสติกในทะเลได้ส่งผลให้แม่น้ำในอินโดนีเซียติด ๒๐ อันดับแม่น้ำที่มีมลพิษมากที่สุดในโลก ได้แก่ แม่น้ำ Brantas Solo Serayu และ Progo ทั้งนี้ สภาเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum) ได้ คาดการณ์ว่า หากไม่มีการจัดการขยะที่ดีและไม่มีการเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้พลาสติกภายในปี ค.ศ. ๒๐๕๐ จะทำให้ ปริมาณของพลาสติกรวมกันมากกว่าปลาทั้งหมดในมหาสมุทร ซึ่งไม่เพียงแต่จะสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศทางทะเล แต่ยังส่งผลต่อวิถีชีวิตมนุษย์และเศรษฐกิจของประเทศได้อีกด้วย จากข้อมูลดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าสถานการณ์ขยะพลาสติกในทะเลของภูมิภาคเป็นที่น่าวิตกกังวลมากยิ่งขึ้น ขยะทะเลเป็นปัญหา สำคัญอันดับต้น ๆ ของประเทศไทย โดยการจัดการขยะต้นทางและขยะทะเลที่ไม่มีประสิทธิภาพ ย่อมส่งผลให้ เกิดความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมทางทะเล และมีผลกระทบต่อระบบนิเวศและทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง สุขภาพอนามัยของมนุษย์และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ตลอดจนเศรษฐกิจ สังคม และการท่องเที่ยว อีกทั้งการแพร่กระจาย ของไมโครพลาสติกในสิ่งแวดล้อมทางทะเลได้ก่อให้เกิดการสะสมในห่วงโซ่อาหารและสามารถถ่ายทอดไป ตามลำดับขั้นของการบริโภคอาหารในระบบนิเวศ ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิต จึงได้ มีการกำหนดมาตรการด้านการจัดการขยะทะเลที่สำคัญ อาทิ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ดำเนินงาน

เก็บขยะทะเลที่ตกค้างในระบบนิเวศทางทะเล การรณรงค์จัดการขยะและมาตรการหาดปลอดบุหรี่ การศึกษาวิจัยด้านไมโครพลาสติก การพัฒนา ติดตั้ง และจัดเก็บขยะจากทุ่นกักขยะที่มี ๒๓ แห่ง ใน ๑๕ จังหวัดชายฝั่งทะเลที่คาดการณ์ว่าสามารถกักขยะก่อนไหลออกสู่ทะเลไทยได้มากกว่า ๑ หมื่นกิโลกรัม เป็นต้น กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เก็บข้อมูลขยะทะเลในเขตอุทยานแห่งชาติทางทะเล ๒๖ แห่ง โดยแบ่งเป็นขยะทะเลบริเวณชายหาด ผิวน้ำ และบริเวณแนวปะการัง และกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมดำเนินการโครงการสร้างวินัยและการมีส่วนร่วมของคนในชาติมุ่งสู่การจัดการขยะและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน เพื่อเสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้และความเข้าใจการจัดการขยะต้นทาง ณ แหล่งกำเนิด การลดปริมาณขยะชุมชน การใช้ซ้ำ การนำกลับมาใช้ใหม่ ตามหลักการ 3Rs (Reduce Reuse Recycle) ซึ่งมีส่วนสนับสนุนการแก้ไขปัญหาขยะทะเล โดยใช้สื่อและกิจกรรมที่เข้าถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย ดังนั้น การดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำให้ปริมาณขยะทะเลมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

● **คุณภาพน้ำทะเลและชายฝั่ง** เขตน่านน้ำไทยแบ่งคุณภาพน้ำทะเลออกเป็น ๖ ประเภท คือ

(๑) คุณภาพน้ำทะเลเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ แหล่งน้ำทะเลที่มีได้จัดไว้ เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งเป็นแหล่งน้ำทะเลตามธรรมชาติสำหรับเป็นที่แพร่พันธุ์ หรืออนุบาลของสัตว์น้ำวัยอ่อน หรือเป็นแหล่งอาหาร หรือที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ พืช หรือหญ้าทะเล (๒) คุณภาพน้ำทะเลเพื่อการอนุรักษ์แหล่งปะการัง ได้แก่ แหล่งน้ำทะเลที่มีปะการัง โดยมีขอบเขตครอบคลุมพื้นที่ในรัศมีแนวราบกับผิวน้ำนับจากเส้นตรงที่ลากตั้งฉากกับเส้นที่เชื่อมจุดนอกสุด ของแนวปะการังออกไปเป็นระยะ ๑,๐๐๐ เมตร (๓) คุณภาพน้ำทะเลเพื่อการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ได้แก่ แหล่งน้ำทะเลซึ่งมีประกาศกำหนดให้เป็นพื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ตามกฎหมายว่าด้วยการประมง (๔) คุณภาพน้ำทะเลเพื่อการนันทนาการ ได้แก่ แหล่งน้ำทะเลซึ่งมีประกาศขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดให้เป็นเขตเพื่อการว่ายน้ำหรือใช้ประโยชน์เพื่อการนันทนาการทางน้ำ (๕) คุณภาพน้ำทะเลเพื่อการอุตสาหกรรมและท่าเรือ ได้แก่ แหล่งน้ำทะเลที่อยู่ประชิดกับเขตนิคมอุตสาหกรรม ตามกฎหมายว่าด้วยการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เขตประกอบการอุตสาหกรรม ตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน เขตท่าเรือ ตามกฎหมายว่าด้วยการเดินเรือในน่านน้ำไทย ท่าเรือ หรือท่าเทียบเรือแล้วแต่กรณี โดยมีขอบเขตนับตั้งแต่แนวน้ำลงต่ำสุดออกไปจนถึงระยะ ๑,๐๐๐ เมตร ตามแนวราบกับผิวน้ำ (๖) คุณภาพน้ำทะเลสำหรับเขตชุมชน ได้แก่ แหล่งน้ำทะเลที่อยู่ประชิดกับชุมชนที่มีประกาศกำหนดให้เป็นเทศบาล ตามกฎหมายว่าด้วยเทศบาล เมืองพัทยา หรือกรุงเทพมหานคร เฉพาะเขตเทศบาล เขตเมืองพัทยา หรือเขตกรุงเทพมหานครที่ติดกับชายฝั่งทะเลเท่านั้น โดยให้นับตั้งแต่แนวน้ำลงต่ำสุด ออกไปจนถึงระยะ ๑,๐๐๐ เมตร ตามแนวราบกับผิวน้ำ ซึ่งการแบ่งคุณภาพน้ำทะเลข้างต้น เป็นตามประกาศของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ ๒๗ (พ.ศ. ๒๕๔๙) เรื่องกำหนดมาตรฐานคุณภาพน้ำทะเล สำหรับการติดตามตรวจสอบและประเมินสภาพแวดล้อมทางทะเลและชายฝั่ง กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งมีการติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำทะเลพื้นที่ชายฝั่งทะเลอ่าวไทยและทะเลอันดามัน รวมทั้งสิ้น ๒๔๘ สถานี เมื่อพิจารณาจากสัดส่วนของคุณภาพน้ำทะเลในแต่ละเกณฑ์ พบว่าในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ สถานการณ์คุณภาพน้ำทะเลส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ ดี-ดีมาก ร้อยละ ๗๕ เกณฑ์พอใช้ ร้อยละ ๒๒ และเกณฑ์เสื่อมโทรม ร้อยละ ๓ เมื่อพิจารณาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงคุณภาพน้ำทะเลชายฝั่ง ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ - ๒๕๖๔ ค่าดัชนีชี้วัดคุณภาพน้ำทะเลชายฝั่งเฉลี่ย มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของค่า MWQI ในแต่ละปี โดยรวมคุณภาพน้ำทะเล มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย คือสถานการณ์คุณภาพน้ำทะเลส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ดี รองลงมาเป็นเกณฑ์พอใช้ ดีมาก และเสื่อมโทรม ตามลำดับ ซึ่งค่าที่วัดได้เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงจากปีที่ผ่านมา โดยเปลี่ยนแปลงจากปี ๒๕๖๓ คือ คุณภาพน้ำทะเลในเกณฑ์ดี-ดีมาก ลดลงจากร้อยละ ๗๖ เป็นร้อยละ ๗๕ เกณฑ์พอใช้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๒๐ เป็นร้อยละ ๒๒ และเกณฑ์เสื่อมโทรมลดลงจากร้อยละ ๕ เป็นร้อยละ ๓ ทั้งนี้ ปัจจัยที่มีผลต่อการ

คำนวณค่าดัชนี MWQI ได้แก่ ปริมาณแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมด และปริมาณสารอาหาร จำพวกไนโตรเจน และ ฟอสฟอรัสในน้ำทะเลมีค่าสูง

● **มลพิษจากน้ำมัน** ปัญหาหรือผลกระทบที่ทำให้เกิดน้ำมันลงสู่ทะเลมีหลายสาเหตุ ซึ่งการรั่วไหลของน้ำมันเกิดจากกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ เช่น กิจกรรมการเดินเรือที่มีการถ่ายเทน้ำมันเครื่อง การขนถ่ายน้ำมัน การขุดเจาะก๊าซธรรมชาติและน้ำมันในทะเล หรืออุบัติเหตุทางเรือ เรือชนกัน เรืออัปปาง เป็นต้น ซึ่งมลพิษจากน้ำมันก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในทะเล เนื่องจากน้ำมันและคราบของน้ำมันที่ปกคลุมบนผิวน้ำจะขัดขวางการถ่ายเทก๊าซออกซิเจนระหว่างอากาศและน้ำ ทำให้ปริมาณออกซิเจนในน้ำไม่เพียงพอ สัตว์น้ำขาดออกซิเจน และยังปิดกั้นแสงแดดที่ส่องลงสู่ใต้น้ำที่เป็นผลต่อพืชน้ำที่ไม่สามารถสังเคราะห์แสงได้ หากน้ำมันมีความหนาแน่นสูงเมื่อจมสู่พื้นท้องทะเลก็จะส่งผลกระทบต่อสัตว์หน้าดิน ด้วยสาเหตุดังกล่าวจึงเห็นได้ว่ามลพิษจากน้ำมันได้ส่งผลกระทบต่อนิเวศทางทะเลเป็นอย่างมาก ซึ่งก็ได้ส่งผลกระทบต่อเนื่องในการทำประมงและการท่องเที่ยวอีกด้วย น้ำมันรั่วไหล (Oil spill) ที่เกิดขึ้นในทะเลและชายฝั่งของทะเลอ่าวไทยและอันดามัน แต่ครั้งใดก็ก่อให้เกิดความเสียหายแตกต่างกันไปตามปริมาณและประเภทของน้ำมัน แหล่งที่เกิด สภาพภูมิประเทศ ระยะห่างจากฝั่ง สภาพแวดล้อมบริเวณนั้น ภาวะคลื่นลม น้ำขึ้นน้ำลง ความเร็วและทิศทางลม อุณหภูมิ ระยะเวลา ปริมาณวัตถุที่ลอยน้ำ จากการติดตามสถานภาพน้ำมันรั่วไหล โดยกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ในช่วงปีงบประมาณ ๒๕๕๙ – ๒๕๖๓ บริเวณชายฝั่งอ่าวไทยและทะเลอันดามัน รวม ๒๓ จังหวัด พบน้ำมันรั่วไหลจำนวน ๑๐๒ ครั้ง เป็นเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหล ๒๘ ครั้ง และจากการติดตามตรวจสอบพบก้อนน้ำมันดิน ๗๔ ครั้ง และสถานการณ์น้ำมันรั่วไหลในปีงบประมาณ ๒๕๖๔ (๑ ตุลาคม ๒๕๖๓ – ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๔) พบน้ำมันรั่วไหลรวม ๔๔ ครั้ง ตลอดแนวชายฝั่งทะเลอ่าวไทยและอันดามัน เป็นเหตุการณ์น้ำมันรั่วไหล ๑๗ ครั้ง และจากการติดตามตรวจสอบพบก้อนน้ำมันดิน ๒๗ ครั้ง โดยผลจากการติดตามตรวจสอบและเฝ้าระวังสถานภาพของน้ำมันรั่วไหลในช่วงที่ผ่านมาในจังหวัดที่มีชายฝั่งทะเล พบว่าเกิดน้ำมันรั่วไหลบ่อยครั้งมากกว่าอดีตที่ผ่านมา ซึ่งสาเหตุมาจากทั้งเรือประมง เรือท่องเที่ยว การแอบล้างถังบรรจุน้ำมัน และทิ้งน้ำมันที่ปนเปื้อนน้ำลงสู่ทะเล การเดินเรือขนส่งในทะเล และไม่ทราบสาเหตุ รวมทั้งอาจเกิดจากการรั่วไหลของน้ำมันจากแท่นขุดเจาะน้ำมันในทะเล ทำให้เกิดก้อนน้ำมันพัดพาเข้าสู่ชายฝั่งทำให้เกิดปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศชายฝั่ง การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการบูรณาการแผนและนโยบายต่าง ๆ มากำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อการป้องกันและลดมลพิษทางทะเลเนื่องจากน้ำมัน

● **น้ำทะเลเปลี่ยนสี** ปรากฏการณ์ยูโทรฟิเคชัน (Eutrophication) การเกิดน้ำทะเลเปลี่ยนสีหรือเรียกว่า ซึบลาวาฟ เกิดจากแพลงก์ตอนพืชบางชนิดเจริญเติบโตเพิ่มจำนวนขึ้นรวดเร็ว เนื่องจากได้รับธาตุอาหาร โดยเฉพาะไนโตรเจน ฟอสฟอรัส และมีสภาวะที่เหมาะสมจึงทำให้น้ำทะเลเปลี่ยนสีไปตามสีของแพลงก์ตอนที่มีเป็นจำนวนมาก และการเกิดน้ำทะเลเปลี่ยนสีทำให้ปริมาณออกซิเจนละลายในน้ำ (Dissolved Oxygen: DO) น้อยลงจนถึงระดับที่สัตว์น้ำไม่สามารถมีชีวิตอยู่ได้หรือเกิดจากการอุดตันในช่องเหงือกโดยแพลงก์ตอน รวมทั้งการตายของแพลงก์ตอนพืชทำให้น้ำทะเลเกิดการเน่าเสีย ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ สถานการณ์และความถี่ในการเกิด Eutrophication หรือน้ำทะเลเปลี่ยนสีในพื้นที่ชายฝั่งอ่าวไทย จำนวน ๒๘ ครั้ง (เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๖๓) โดยเฉพาะ จังหวัดชลบุรี พบปรากฏการณ์น้ำทะเลเปลี่ยนสี จำนวน ๑๑ ครั้ง ตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนพฤศจิกายน สำหรับพื้นที่ชายฝั่งอันดามัน พบการสะสมของสาหร่ายสีแดง สกุล Hypnea ซึ่งมีกลุ่มไดอะตอมเจริญร่วมอยู่ด้วย ในบริเวณหาดป่าตอง จังหวัดภูเก็ต จำนวน ๑ ครั้ง ปัจจัยที่เป็นต้นเหตุของปรากฏการณ์น้ำทะเลเปลี่ยนสีมาจากน้ำทิ้งชุมชนและโรงงานอุตสาหกรรม จากกิจกรรมด้านการเกษตร และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งที่มีการปล่อยน้ำเสียลงแหล่งน้ำโดยตรง

๒. รายละเอียดยุทธศาสตร์ ระบบนิเวศและการใช้ทรัพยากรทางทะเล ได้มุ่งให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรและระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่งทั้งระบบ โดยบริหารจัดการด้วยกลไกที่มีประสิทธิภาพตามมาตรฐานสากล เพิ่มมาตรการควบคุมให้เป็นไปตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ลดการปลดปล่อยมลพิษและของเสียลงสู่ทะเล ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรทางทะเลอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการพัฒนาเพื่อเพิ่มสัดส่วนกิจกรรมทางทะเลที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งการคมนาคม การขนส่งทางทะเล การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การทำการประมง รวมถึงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นอกจากนี้ ยังเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในประเทศและความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยตั้งเป้าหมายให้ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งได้รับการรักษาฟื้นฟูให้มีความสมบูรณ์และยั่งยืน เป็นฐานการพัฒนาประเทศทางเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยกลยุทธ์ที่ร่วมขับเคลื่อนการดำเนินงาน ๒ กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ ๒.๑ การอนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์ทรัพยากรและระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่งให้มีความสมบูรณ์ และกลยุทธ์ที่ ๒.๒ การเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจบนฐานทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอย่างยั่งยืน มีรายละเอียดกลยุทธ์ดังนี้

กลยุทธ์ที่ ๒.๑ การอนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์ทรัพยากรและระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่งให้มีความสมบูรณ์ อนุรักษ์ ฟื้นฟู และปกป้องทรัพยากรและระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่งทั้งระบบ ตั้งแต่ทะเลและชายฝั่ง ป่าชายเลน และสิ่งมีชีวิต สภาพแวดล้อมบริเวณชายฝั่งทะเลและเกาะ ตลอดจนป้องกันความเสื่อมโทรมของชายหาด หาดหิน และหาดเลน โดยให้ความสำคัญในประเด็นทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟู รักษาระบบนิเวศ ด้วยการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ป่าชายเลน ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลให้ยั่งยืน รวมถึงสภาพแวดล้อมบริเวณชายฝั่งทะเลและเกาะ การให้การสนับสนุนบทบาทของชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรและระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่ง การบริหารจัดการขยะและของเสียที่ปล่อยลงสู่ทะเล การพัฒนาการจัดการด้านการเพาะเลี้ยงในทะเลที่สอดคล้องกับแผนการใช้ประโยชน์เชิงพื้นที่ทางทะเล และสร้างองค์ความรู้ และติดตามการเปลี่ยนแปลงสถานภาพทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

กลยุทธ์ที่ ๒.๒ การเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจบนฐานทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอย่างยั่งยืน ปรับปรุงโครงสร้าง ระเบียบและพัฒนาระบบการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเล เพื่อรองรับเศรษฐกิจบนฐานทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอย่างยั่งยืน และสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ โดยให้ความสำคัญใน ๒ ประเด็น ได้แก่ (๑) การปรับปรุงเชิงโครงสร้างและกฎระเบียบเพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจบนฐานทรัพยากรทางทะเล และคำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรที่จำเป็นต้องสงวนรักษาไว้ใช้ประโยชน์ในระยะยาว และ (๒) ระบบบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเล เพื่อการใช้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน กิจกรรมเพื่อเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจบนฐานทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอย่างยั่งยืน โดยการจัดทำพื้นที่อนุรักษ์เพื่อคุ้มครองระบบนิเวศที่สำคัญ ควบคู่กับยกเลิกโครงการที่ทำลายระบบนิเวศ การส่งเสริมการประมง ทรัพยากรประมง การกำหนดและจำแนกเขตพื้นที่ที่มีปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเล ตามระดับความรุนแรงและความเร่งด่วนของปัญหา การปรับปรุงการออกแบบและมาตรฐานการก่อสร้างเขตชุมชน อุตสาหกรรมและโครงสร้างพื้นฐานบริเวณชายฝั่งทะเล การพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจที่คำนึงถึงผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและผลประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งการกำหนดแผนงานกรณีการเกิดวิกฤติทางทะเลที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมทะเล เพื่อการดำเนินงานแก้ไขปัญหาและควบคุมสถานการณ์ได้อย่างเร่งด่วนและมีประสิทธิภาพ

กิจกรรมที่จะเป็นการสนับสนุนทั้ง ๒ กลยุทธ์ เพื่อให้ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ได้รับความรักษาฟื้นฟูให้มีความสมบูรณ์และยั่งยืน ได้แก่ การสนับสนุนมาตรการที่เข้มงวดเพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจบนฐานทรัพยากรทางทะเลที่คำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากร การปรับปรุงกฎหมายและกำหนดเขต และหลักเกณฑ์การควบคุมการใช้ประโยชน์ทรัพยากรทางทะเล การกำหนดบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของผู้เกี่ยวข้อง การสร้างและใช้ประโยชน์จากความร่วมมือระหว่างประเทศในด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรและระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่ง การกำหนดให้มีกฎหมายเพื่อรองรับการกำหนดเขตจังหวัดในทะเล รวมทั้งการส่งเสริมให้ประเทศเป็นศูนย์กลางด้านพาณิชย์นาวีของภูมิภาค

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การบริหารจัดการเพื่อสร้างสังคมที่เป็นมิตรต่อสภาพภูมิอากาศ

- ๓.๑ ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกโดยรวมลดลงอย่างน้อย ร้อยละ ๒๑ จากกรณีปกติ (ร้อยละ)
- ๓.๒ สัดส่วนการใช้พลังงานทดแทนต่อการใช้พลังงานขั้นสุดท้ายเพิ่มขึ้น (ร้อยละ)
- ๓.๓ อัตราการเสียชีวิตและจำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากสาธารณสุขต่อประชากร ๑๐๐,๐๐๐ คน ลดลง (คนต่อ ๑๐๐,๐๐๐ คน)
- ๓.๔ ร้อยละของแผนพัฒนาท้องถิ่นที่มีการบูรณาการจัดการภัยพิบัติเพิ่มขึ้น (ร้อยละ)

กลยุทธ์

การลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในทุกภาคส่วน

- การประเมินและกำหนดเป้าหมายการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศ
- การผลักดันนโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องกับการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก พร้อมส่งเสริมทุกภาคส่วนดำเนินการตามนโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องกับการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก
- การสนับสนุนนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ลดการปล่อย/กักเก็บก๊าซเรือนกระจกในสาขาต่าง ๆ
- การให้ความรู้ สร้างความตระหนัก และส่งเสริมภาคส่วนต่าง ๆ ลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก
- การผลักดันให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและจังหวัดจัดตั้งศูนย์เสริมและแนวทางการลดก๊าซเรือนกระจก
- การส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสิ่งคาร์บอนต่ำอย่างยั่งยืนภายใต้แนวคิด Bio - Circular - Green Economy Model (BCG Model)
- การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน และส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทน

การส่งเสริมความพร้อมในการปรับตัวและลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติทั้งระบบ

- การพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพระบบเฝ้าระวังและเตือนภัยทางธรรมชาติ
- การศึกษาและสำรวจข้อมูลเพื่อลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในสาขาที่เกี่ยวข้อง
- การผลักดันให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการรวบรวมข้อมูล บันทึกเหตุการณ์และจัดทำการประเมินข้อมูลพื้นฐานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบความเสี่ยงที่เกิดขึ้น
- การจัดทำแนวทางการเตรียมรับมือภัยพิบัติการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและความเสี่ยงที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งบูรณาการจัดการภัยพิบัติในแผนการดำเนินงานระดับพื้นที่
- การจัดทำแผนที่แสดงพื้นที่เสี่ยงต่อภัยพิบัติที่เกี่ยวข้องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

กลไกสนับสนุน

- การจัดทำชุดองค์ความรู้สำหรับส่งเสริมและเผยแพร่ในเรื่องการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติทั้งระบบ
- การรวบรวม จัดทำและพัฒนาฐานข้อมูลการปล่อยก๊าซเรือนกระจก รวมทั้งพัฒนาการรายงานและติดตามประเมินผล
- การพัฒนาและใช้คลังเทคนิควิทยา หรือสื่อเศรษฐกิจสังคมและสังคม การเงิน ตลาดทุน และมาตรฐานที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและส่งเสริมให้เกิดการใช้พลังงานทดแทน
- การส่งเสริมและพัฒนาระบบการติดตามตรวจนับและพลังงานทางเลือก รวมทั้งการส่งเสริมการผลิตเทคโนโลยีด้านพลังงานทดแทนได้อย่างมีนัยยะในประเทศไทย
- การพัฒนาแอปพลิเคชันร่วมกับกระทรวงมหาดไทยและหน่วยงานร่วมมีองค์ความรู้เพื่อลดก๊าซเรือนกระจก ออกรณรงค์ ทัศนศิลป์ และนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการลดก๊าซเรือนกระจกและการใช้พลังงานทดแทน

- การพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัยรวมทั้งเพิ่มเชิงวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและลดผลกระทบจากภัยพิบัติ
- การส่งเสริมระบบการจัดการจัดการข้อมูลที่มีคุณภาพ ปลอดภัย โปร่งใส เชื่อถือได้ ยืดหยุ่น และทันเวลา
- การผลักดันกฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- การเผยแพร่ข้อมูล สร้างความตระหนัก และพัฒนาศักยภาพในการปรับตัวและรับมือต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- การส่งเสริมความร่วมมือและบูรณาการระหว่างหน่วยงาน รวมทั้งการวางแผนในการจัดการความเสี่ยง

เป้าหมาย
การปล่อย
ก๊าซเรือนกระจกของ
ประเทศไทยลดลง
ทุกภาคส่วนมี
ศักยภาพในการ
ปรับตัวและรับมือ
ต่อผลกระทบจาก
การเปลี่ยนแปลง
สภาพภูมิอากาศ

ทางชี้แจง

(๑๔) ประเด็นการเติบโตอย่างยั่งยืน
แผนแม่บทไทย ๑๔.๓ การสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืน
บนเงื่อนไขที่เป็นมิตรต่อสภาพภูมิอากาศ
เป้าหมาย ๑๔.๓.๑๓ การปล่อยก๊าซเรือนกระจกของประเทศ
V01 (F0101) V02 (F0201) - F0203
V03 (F0301 - F0303) V04 (F0401 - F0406)

(๑๕) ประเด็นการวิจัยและพัฒนา
แผนแม่บทไทย ๑๕.๓ การวิจัยและพัฒนา
ด้านสิ่งแวดล้อม
เป้าหมาย ๑๕.๓.๑๑ การประยุกต์ใช้ความรู้เทคโนโลยี
และนวัตกรรมในการเพิ่มขีด
ความสามารถด้านสิ่งแวดล้อม
V01 (F0103) V04 (F0401)
V02 (F0202)

รูปภาพที่ ๔ ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การบริหารจัดการเพื่อสร้างสังคมที่เป็นมิตรต่อสภาพภูมิอากาศ

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การบริหารจัดการเพื่อสร้างสังคมที่เป็นมิตรต่อสภาพภูมิอากาศ

เป้าหมาย การปล่อยก๊าซเรือนกระจกของประเทศไทยลดลง ทุกภาคส่วนมีศักยภาพในการปรับตัวและรับมือต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

- ตัวชี้วัด**
- ๓.๑ ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกโดยรวมลดลงอย่างน้อยร้อยละ ๒๑ จากกรณีปกติ (ร้อยละ)
 - ๓.๒ สัดส่วนการใช้พลังงานทดแทนต่อการใช้พลังงานขั้นสุดท้ายเพิ่มขึ้น (ร้อยละ)
 - ๓.๓ อัตราการเสียชีวิตและจำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากสาธารณสุขต่อประชากร ๑๐๐,๐๐๐ คน ลดลง (คนต่อ ๑๐๐,๐๐๐ คน)
 - ๓.๔ ร้อยละของแผนพัฒนาท้องถิ่นที่มีการบูรณาการการจัดการภัยพิบัติเพิ่มขึ้น (ร้อยละ)

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate change) มีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรงขึ้น และจากรายงาน Climate Change ๒๐๒๒: Mitigation of Climate Change ที่จัดทำโดยคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (The Intergovernmental Panel on Climate Change: IPCC) มีการคาดการณ์ว่า หากไม่มีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของนโยบายให้มากกว่าปี พ.ศ. ๒๕๖๓ การปล่อยก๊าซเรือนกระจกจะเพิ่มสูงขึ้นหลังจากปี พ.ศ. ๒๕๖๘ และจะส่งผลให้อุณหภูมิของโลกเพิ่มขึ้นเป็น ๓.๒ องศาเซลเซียส ภายในปี พ.ศ. ๒๖๔๓ ส่งผลให้หลายภูมิภาคต้องเผชิญกับความผันผวนของภูมิอากาศรุนแรงและบ่อยครั้ง ไม่ว่าจะเป็นระดับน้ำทะเลสูงขึ้น ธารน้ำแข็งและแผ่นน้ำแข็งละลาย ปริมาณออกซิเจนที่ละลายน้ำลดลง ปะการังเกิดการฟอกขาวเป็นเหตุให้ระบบนิเวศใหม่หาสมุทรเสียสมดุลและส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่อาหาร รวมทั้งยังส่งผลให้เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติที่รุนแรง อาทิ ความแห้งแล้งยาวนาน ซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดไฟป่าที่รุนแรง เส้นแนวเขตทะเลชายฝั่งเข้ามาใกล้แผ่นดินมากขึ้น ส่งผลให้คลื่นลมและพายุพัดเข้าสู่ชายฝั่งและเกิดน้ำท่วมในพื้นที่ชุมชนได้ง่าย การรुकูล้ำของน้ำเค็ม ภัยแล้งที่ยาวนานหรือน้ำท่วมซ้ำซาก รวมไปถึงการแพร่ระบาดของโรคตามฤดูกาล นอกจากนี้ ยังก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อความมั่นคงทางอาหาร และความหลากหลายทางชีวภาพ ส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคม และก่อให้เกิดภาวะความยากจนเพิ่มมากขึ้น โดยองค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Organisation for Economic Co-operation and Development: OECD) คาดการณ์ว่าความเสียหายอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้นทั่วโลกจะมีมูลค่าถึงร้อยละ ๑.๐ - ๓.๓ ของผลผลิตมวลรวมของโลก ภายในปี พ.ศ. ๒๖๐๓ และมูลค่าความเสียหายจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๒.๐ - ๑๐.๐ ภายในปี พ.ศ. ๒๖๔๓ หากไม่มีการลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นแรงผลักดันให้นานาประเทศหันมาสนใจและตระหนักถึงผลกระทบและความเสียหายจากปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จึงได้มีการบรรจุในแผนและนโยบายที่สำคัญ ได้แก่ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ ๑๓ ปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น (Take urgent action to combat climate change and its impacts) ซึ่งมุ่งเน้นนโยบายและกลไกสนับสนุนการรับมือและปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ อาทิ เสริมภูมิคุ้มกันและขีดความสามารถในการปรับตัวต่ออันตรายและภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับภูมิอากาศในทุกประเทศ บูรณาการมาตรการด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในนโยบายยุทธศาสตร์และการวางแผนระดับชาติ รวมทั้งพัฒนาการศึกษา การสร้างความตระหนักรู้และขีดความสามารถในการลดปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การปรับตัว การลดผลกระทบ การเตือนภัยล่วงหน้า เป็นต้น กรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (United Nations Framework Convention on Climate Change: UNFCCC) เป็นความร่วมมือของประชาคมโลกเพื่อแก้ไขปัญหาและลดผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งได้รับการรับรองเมื่อวันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๓๕

โดยอนุสัญญา UNFCCC มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๓๗ ความตกลงปารีส (Paris Agreement) จัดทำขึ้นในการประชุมรัฐภาคีกรอบอนุสัญญา UNFCCC สมัยที่ ๒๑ ณ กรุงปารีส ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ โดยมีเป้าหมายควบคุมการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิเฉลี่ยของโลกให้ต่ำกว่า ๒ องศาเซลเซียสเมื่อเทียบกับยุคก่อนอุตสาหกรรม และมุ่งพยายามควบคุมการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิโลกไม่ให้เกิน ๑.๕ องศาเซลเซียสเมื่อเทียบกับยุคก่อนอุตสาหกรรม และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นประเด็นหลักภายใต้พิธีสารเกียวโต (Kyoto Protocol) อนุสัญญาเวียนนา (Vienna Convention) พิธีสารมอนทรีออลว่าด้วยสารทำลายชั้นบรรยากาศโอโซน (Montreal Protocol) อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทราย (United Nations Convention to Combat Desertification: UNCCD) กรอบการดำเนินงานเซนไดเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ (พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๗๓) (Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015 - 2030) และปฏิญญามีเทนโลก (Global Methane Pledge) นอกจากนี้ การประชุมรัฐภาคีกรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สมัยที่ ๒๖ (COP ๒๖) ณ เมืองกลาสโกว์ สหราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๖๔ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประเทศภาคีสมาชิกได้ร่วมกันกำหนดทิศทางการทำงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลก และเป็นเวทีที่เปิดโอกาสให้ผู้นำของประเทศต่าง ๆ เข้าร่วมและแสดงเจตจำนงหรือความมุ่งมั่นในการแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยในการประชุมมีประเด็นการเจรจาที่สำคัญ ได้แก่ (๑) การกำหนดกลไกความร่วมมือสำหรับการถ่ายโอนคาร์บอนเครดิตระหว่างประเทศ (๒) การกำหนดกรอบระยะเวลา (timeframe) ในการดำเนินงานตามเป้าหมายการมีส่วนร่วมที่ประเทศกำหนด (Nationally Determined Contribution: NDC) (๓) การกำหนดเป้าหมายทางการเงินที่ประเทศพัฒนาแล้วต้องให้การสนับสนุนแก่ประเทศกำลังพัฒนาเพื่อดำเนินงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (๔) การกำหนดรูปแบบการจัดทำบัญชีก๊าซเรือนกระจก (GHG Inventory) และ (๕) การรายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานของการมีส่วนร่วมที่ประเทศกำหนด

ภูมิภาคอาเซียนได้ให้ความสำคัญกับประเด็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการจัดการภัยพิบัติ โดยได้ผนวกในแผนงานสำคัญ อาทิ แผนงานประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ปี พ.ศ. ๒๕๖๘ (ASEAN Socio - Cultural Community Blueprint 2025) ร่างแผนยุทธศาสตร์อาเซียนด้านสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๕๙ - ๒๕๖๘ (ASEAN Strategic Plan on Environment 2016 - 2025) ความตกลงอาเซียนด้านการจัดการภัยพิบัติและการตอบโต้สถานการณ์ฉุกเฉิน (ASEAN Agreement on Disaster Management and Emergency Response: ADDMER) และปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยความเป็นหนึ่งเดียวในการตอบโต้ภัยพิบัติทั้งภายในและภายนอกภูมิภาค (ASEAN Declaration on ONE ASEAN, ONE RESPONSE: ASEAN Responding to Disasters as One in The Region and Outside The Region) รวมถึงได้มีการดำเนินงานต่าง ๆ อาทิ การจัดตั้งศูนย์อาเซียนด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (ASEAN Centre for Climate change) ริเริ่มโดยบรูไนดารุสซาลาม ในฐานะประธานอาเซียน ปี พ.ศ. ๒๕๖๔ การจัดทำรายงานสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของภูมิภาคอาเซียน (ASEAN State of Climate Change Report: ASCCR) การจัดตั้งกลไกในระดับภูมิภาคเพื่อให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดภัยพิบัติ โดยดำเนินการผ่านศูนย์ประสานงานอาเซียนเพื่อความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมในการจัดการภัยพิบัติ (ASEAN Coordinating Centre for Humanitarian Assistance on disaster management: AHA Centre) และแผนปฏิบัติการภายใต้ความตกลงอาเซียนว่าด้วยการจัดการภัยพิบัติและการตอบโต้สถานการณ์ฉุกเฉิน (ADDMER Work Programme 2021 - 2025)

นอกจากนี้ การเผาไหม้เชื้อเพลิงฟอสซิลเพื่อผลิตพลังงานทำให้เกิดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสู่ชั้นบรรยากาศเป็นจำนวนมาก และเป็นสาเหตุหลักที่ก่อให้เกิดภาวะโลกร้อน และส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลง

สภาพภูมิอากาศ จากรายงาน International Energy Outlook 2021 คาดการณ์ว่าในปี ค.ศ. ๒๐๕๐ การใช้พลังงานทั่วโลกเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ ๕๐ เมื่อเทียบกับปี ค.ศ. ๒๐๒๐ อย่างไรก็ตาม การมีอยู่อย่างจำกัดของพลังงานเชื้อเพลิงส่งผลให้ทั่วโลกประสบกับปัญหาเรื่องวิกฤตการณ์ขาดแคลนพลังงานเชื้อเพลิงอย่างหนัก ส่งผลให้ราคาปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับก๊าซเรือนกระจกที่เกิดขึ้นทำให้ทั่วโลกต่างสนใจหันมาใช้พลังงานทดแทนในส่วนของพลังงานหมุนเวียนมากขึ้น โดยองค์การพลังงานระหว่างประเทศ (International Energy Agency: IEA) พบว่าปริมาณการใช้พลังงานหมุนเวียนทั่วโลกเพิ่มขึ้นร้อยละ ๓ ในปี ค.ศ. ๒๐๒๐ ทั้งนี้ได้มีการดำเนินการผ่านกลไกความร่วมมือต่าง ๆ เพื่อเพิ่มการใช้พลังงานทดแทนแทนการใช้พลังงานเชื้อเพลิงเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก อาทิ การประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านพลังงาน และการประชุมอื่นที่เกี่ยวข้อง (ASEAN Ministers on Energy Meeting (AMEM) and Associated Meetings) และการจัดทำแผนปฏิบัติการความร่วมมือด้านพลังงานอาเซียน ระยะที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๖๔ - ๒๕๖๘ (ASEAN Plan of Action for Energy Cooperation: APAEC 2021 – 2025 Phase II)

รายงานแห่งชาติฉบับที่ ๔ (Thailand's Fourth National Communication) ในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ ประเทศไทยมีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากกิจกรรมต่าง ๆ สุทธิเท่ากับ ๒๘๖,๖๘๐.๕๓ กิกะกรัมคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า (GgCO₂eq) โดยภาคพลังงานปล่อยก๊าซเรือนกระจกในปริมาณมากที่สุดถึง ๒๕๗,๓๔๐.๘๙ กิกะกรัมคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า (GgCO₂eq) หรือคิดเป็นร้อยละ ๖๙.๐๖ รองลงมาเป็นภาคเกษตร ภาคกระบวนการอุตสาหกรรม และภาคของเสีย ตามลำดับ และประเทศไทยได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเช่นเดียวกับทั่วโลก โดยในช่วง ๑๐ ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยมีแนวโน้มอุณหภูมิเฉลี่ยทั้งปีเพิ่มขึ้น จากข้อมูลสถานะอากาศของประเทศไทยของกรมอุตุนิยมวิทยา พบว่า ในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๖๔ ประเทศไทยมีอุณหภูมิเฉลี่ยทั้งปี เท่ากับ ๒๗.๕ ๒๘.๑ ๒๘.๐ และ ๒๗.๕ องศาเซลเซียส ตามลำดับ ซึ่งสูงกว่าค่าปกติในคาบ ๓๐ ปี (ปี พ.ศ. ๒๕๒๔ – ๒๕๕๓ เท่ากับ ๒๗.๑ องศาเซลเซียส) และในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ มีปริมาณฝนรวมเฉลี่ยสูงกว่าค่าปกติ และอุณหภูมิผิวน้ำทะเลเฉลี่ยบริเวณตอนกลางและด้านตะวันออกของมหาสมุทรแปซิฟิกเขตศูนย์สูตรมีค่าต่ำกว่าปกติ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ของปรากฏการณ์ลานีญา ผลกระทบดังกล่าวส่งผลให้เกิดภัยธรรมชาติ อาทิ อุทกภัย ภัยแล้ง และวาตภัย ที่รุนแรงและบ่อยครั้ง ทำให้มีผู้เสียชีวิต และส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อภาคเศรษฐกิจและการบริหารจัดการทรัพยากรด้านต่าง ๆ นอกจากนี้ ประชากรที่เพิ่มมากขึ้น ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจที่มีการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัล การขับเคลื่อนนโยบายไทยแลนด์ ๔.๐ ส่งผลให้เกิดการใช้พลังงานจำนวนมาก และแนวโน้มการเติบโตของเทคโนโลยียานยนต์ ส่งผลให้พลังงานไฟฟ้าทวีความสำคัญมากยิ่งขึ้นในอนาคต และอาจส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเชื้อเพลิงชีวภาพในภาคขนส่ง รวมถึงเทคโนโลยีที่ทันสมัยและมีราคาถูกลงทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ใช้พลังงานสู่การผลิตพลังงานเพื่อใช้เองและเพื่อการซื้อขายมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันประเทศไทยยังคงต้องนำเข้าพลังงานจากต่างประเทศ ดังนั้น การผลิตพลังงานทดแทน จึงเป็นการนำศักยภาพพลังงานธรรมชาติในประเทศมาเปลี่ยนเป็นพลังงานทางเลือกเพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ จะช่วยลดการพึ่งพาพลังงานจากภายนอกประเทศได้ส่วนหนึ่ง และสามารถกระตุ้นให้เกิดการลงทุนด้านพลังงานทดแทนอีกทางหนึ่งด้วย

ประเทศไทยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการบริหารจัดการเพื่อสร้างสังคมที่เป็นมิตรต่อสภาพภูมิอากาศ โดยเมื่อพิจารณาบริบทภายในประเทศไทย พบว่า ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้นในประเทศไทย อาทิ การลดก๊าซเรือนกระจก การปรับตัวต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติทางธรรมชาติ และการใช้พลังงานทดแทน ซึ่งได้ถูกบูรณาการ ๓ ประเด็นสำคัญไว้ในแผนทั้ง ๓ ระดับ ได้แก่ แผนระดับที่ ๑ คือ ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐ ด้านที่ ๕ ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ประเด็นที่ ๓ สร้างการเติบโต

อย่างยั่งยืนบนสังคมที่เป็นมิตรต่อสภาพภูมิอากาศ แผนระดับที่ ๒ ได้แก่ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) ซึ่งสอดคล้องโดยตรงกับประเด็น (๑๘) การเติบโตอย่างยั่งยืน (แผนย่อยการสร้าง การเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมที่เป็นมิตรต่อสภาพภูมิอากาศ) รวมทั้งเชื่อมโยงกับประเด็นอื่น ๆ อาทิ ประเด็น (๗) โครงสร้างพื้นฐาน ระบบโลจิสติกส์ และดิจิทัล (แผนย่อยโครงสร้างพื้นฐานด้านพลังงาน) ประเด็น (๑๙) การบริหารจัดการน้ำทั้งระบบ (แผนย่อยการพัฒนาการจัดการน้ำเชิงลุ่มน้ำทั้งระบบเพื่อเพิ่มความมั่นคงด้านน้ำ ของประเทศ) ประเด็น (๒๓) การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม (แผนย่อยการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม ด้านสิ่งแวดล้อม) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) (หมวดหมู่ที่ ๘ ไทยมีพื้นที่และเมืองอัจฉริยะที่น้อยอยู่ ปลอดภัย เติบโตอย่างยั่งยืน หมวดหมู่ที่ ๑๐ ไทยมีเศรษฐกิจหมุนเวียน และสังคมคาร์บอนต่ำ และหมวดหมู่ที่ ๑๑ ไทยสามารถลดความเสี่ยงและผลกระทบจากภัยธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ) และนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๒ - ๒๕๖๕) ในนโยบายที่ ๑๒ เสริมสร้างความมั่นคงทางพลังงานและอาหาร ซึ่งให้ความสำคัญกับการใช้พลังงานทดแทน และแผนระดับที่ ๓ อาทิ ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. ๒๕๖๔ - ๒๕๖๙ ในยุทธศาสตร์ที่ ๓ ยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับชาติภายใต้เศรษฐกิจ BCG ให้สามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืน แผนขับเคลื่อนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๘๐ (ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ ๑) (เป้าหมาย SCP 4 บรรลุเรื่องการจัดการสารเคมีและของเสียทุกชนิดตลอดวงจรชีวิตของสิ่งเหล่านั้น ด้วยวิธีที่เป็นมิตรต่อ สิ่งแวดล้อม ตามกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศที่ตกลงกันแล้ว และลดการปลดปล่อยสิ่งเหล่านั้นออกสู่อากาศ น้ำและดิน เพื่อลดผลกระทบทางลบต่อสุขภาพของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมให้มากที่สุดภายในปี พ.ศ. ๒๕๘๐ และ SCP 9 สนับสนุนให้มีการเพิ่มพูนวิจัยทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อสนับสนุนการผลิตและบริโภคที่ยั่งยืน และเพิ่มความร่วมมือระหว่างประเทศในการเสริมความแข็งแกร่งของขีดความสามารถ ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่จะขับเคลื่อนไปสู่รูปแบบการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนยิ่งขึ้น) แผนปฏิบัติการอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๘ ในยุทธศาสตร์ที่ ๕ การเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศ และนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๘๐ (นโยบายที่ ๒ สร้างการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อความมั่นคงและยั่งยืน) ซึ่งเป็นแผนระยะยาวที่ถูก ถ่ายทอดลงสู่แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม ระยะ ๕ ปี

นอกจากนี้ ในการประชุมระดับผู้นำในการประชุมรัฐภาคีกรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ครั้งที่ ๒๖ (COP 26 World Leaders Summit) โดยนายกรัฐมนตรี (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา) ได้แสดงเจตนารมณ์ของประเทศไทยที่จะยกระดับการแก้ไขปัญหาภูมิอากาศอย่างเต็มที่และ ด้วยทุกวิถีทาง เพื่อบรรลุเป้าหมายความเป็นกลางทางคาร์บอน (Carbon Neutrality) ภายในปี ค.ศ. ๒๐๕๐ และ เป้าหมายการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ (Net-Zero Greenhouse Gas Emissions) ภายในปี ค.ศ. ๒๐๖๕ ร่วมกับการยกระดับการมีส่วนร่วมที่ประเทศกำหนด (NDC) เป็นร้อยละ ๔๐ ภายใต้การสนับสนุนระหว่างประเทศ ทั้งด้านการเงิน เทคโนโลยี และการเสริมสร้างขีดความสามารถของประเทศ ภายในปี ค.ศ. ๒๐๓๐ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการพลิกโฉมประเทศไทยเพื่อบรรลุสังคมคาร์บอนต่ำ รวมทั้งเป็นการเตรียมความพร้อมในการรับมือ อย่างเข้มข้นกับข้อตกลงระหว่างประเทศและมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น อาทิ นโยบาย European Green Deal มาตรการปรับคาร์บอนก่อนข้ามพรมแดน (Carbon Border Adjustment Mechanism: CBAM)

๑. ประเด็นพัฒนา จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นประกอบกับเป้าหมายและทิศทางการดำเนินการใน ระดับโลกสู่ระดับประเทศ จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งประเทศไทยใน มิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ทำให้การกำหนดทิศทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระยะ ๕ ปีข้างหน้า ประเทศไทยจึงต้องให้ความสำคัญกับประเด็นต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ดังนี้

การปล่อยก๊าซเรือนกระจก นานาประเทศได้ให้ความสำคัญในการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างจริงจัง รวมทั้งประเทศไทย โดยได้ร่วมกันตั้งเป้าหมายในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในการประชุมระดับผู้นำในการประชุมรัฐภาคีกรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ครั้งที่ ๒๖ (COP 26 World Leaders Summit) ซึ่งประเทศไทยได้มีการกำหนดเป้าหมายและกรอบแนวทางในการดำเนินงานเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของประเทศในระยะยาว เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นกรอบในการดำเนินการ อาทิ แผนแม่บทรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๙๓ แผนพื้หน้าทางการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศ ปี พ.ศ. ๒๕๖๔ – ๒๕๗๓ พร้อมทั้งทบทวนและปรับปรุงยุทธศาสตร์ระยะยาวในการพัฒนาแบบปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่ำของประเทศ (Thailand’s Long - term Low Greenhouse Gas Emission Development Strategy (LT-LEDS)) ให้สอดคล้องตามถ้อยแถลงของนายกรัฐมนตรี ที่จัดทำโดยสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถึงระดับเป้าหมายการลดก๊าซเรือนกระจกภายใต้การมีส่วนร่วมที่ประเทศกำหนด (Nationally Determined Contribution: NDC) ที่ร้อยละ ๔๐ ภายใต้การสนับสนุนระหว่างประเทศอย่างเพียงพอ ทั้งด้านการเงิน เทคโนโลยี และการเสริมสร้างขีดความสามารถของประเทศ นอกจากนี้ ยังได้ส่งเสริมศักยภาพในการดำเนินกิจกรรมที่นำไปสู่การลดก๊าซเรือนกระจกของทุกภาคส่วน โดยการดำเนินความร่วมมือระหว่างประเทศ ทั้งในรูปแบบทวิภาคีและพหุภาคี ผ่านการดำเนินโครงการในประเด็นที่ประเทศไทยยังมีข้อจำกัดทั้งในเรื่ององค์ความรู้ ผู้เชี่ยวชาญ ขีดความสามารถ เทคโนโลยี และงบประมาณในการดำเนินการ การสนับสนุนทางการเงิน การเสริมสร้างศักยภาพและการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่จำเป็น อาทิ โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและลดภาวะโลกร้อนจากการทำนาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Thai Rice NAMA (Nationally Appropriate Mitigation Action)) เพื่อสนับสนุนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวรายย่อยใน ๖ จังหวัดของภาคกลาง ได้แก่ ชัยนาท สิงห์บุรี อ่างทอง อุทัยธานี ปทุมธานี และสุพรรณบุรี ให้สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีการทำนาลดโลกร้อน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตข้าว และปรับเปลี่ยนสู่การผลิตที่ปล่อยมลพิษต่ำ โดยดำเนินการอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๖ รวมทั้ง การจัดทำระบบสารสนเทศและฐานข้อมูล อาทิ ระบบสารสนเทศการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของประเทศไทย (Thailand Greenhouse Gas Emission Inventory System: TGEIS) ศูนย์ข้อมูลข่าวสารการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศไทย (Thailand Climate Change Adaptation Information Platform: T-PLAT) นอกจากนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน) ได้มีการดำเนินโครงการลดก๊าซเรือนกระจกภาคสมัครใจตามมาตรฐานของประเทศไทย (Thailand Voluntary Emission Reduction Program: T-VER) ซึ่งพัฒนาขึ้นเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการลดก๊าซเรือนกระจกในประเทศโดยสมัครใจ และสามารถนำปริมาณการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่เกิดขึ้นไปขายในตลาดคาร์บอนภาคสมัครใจในประเทศได้ รวมทั้งมีการเปิดตัวสถาบันวิทยาการด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Action Academy: CAA) เพื่อสร้างการรับรู้ด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และความตกลงปารีส โดยเชื่อมโยงและสนับสนุนการนำนโยบายระดับประเทศสู่การปฏิบัติ พัฒนาศักยภาพและให้คำปรึกษาด้านการลดก๊าซเรือนกระจกเพื่อนำไปสู่การดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมลดก๊าซเรือนกระจก สร้างและส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจกเพื่อมุ่งสู่สังคมคาร์บอนต่ำ

การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นหนึ่งในสาเหตุหลักที่ก่อให้เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ ซึ่งประเทศไทยได้เผชิญกับภัยพิบัติทางธรรมชาติที่หลากหลายทั้งจากอุณหภูมิเฉลี่ยที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ระดับน้ำทะเลเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้น ปริมาณน้ำฝนที่ตกมากกว่าปกติและน้อยกว่าปกติในพื้นที่เดียวกัน มีความแปรปรวน และคาดการณ์ได้ยาก ทำให้เกิดน้ำท่วมและน้ำป่าไหลหลาก

ส่งผลให้เกิดทั้งอุทกภัย ภัยแล้ง และวาตภัย ซึ่งล้วนมีแนวโน้มเกิดขึ้นบ่อยครั้งและทวีความรุนแรงมากขึ้นส่งผลกระทบต่อภาคเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงของประเทศ รวมถึงจำนวนผู้เสียชีวิต ในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยของประเทศไทยดำเนินการตามกรอบการดำเนินงานระดับนานาชาติ อาทิ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป้าหมายที่ ๑ ยุติความยากจนทุกรูปแบบในทุกที่ เป้าหมายที่ ๑๑ ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ มีความครอบคลุม ปลอดภัย ยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงและยั่งยืน และเป้าหมายที่ ๑๓ ปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น กรอบการดำเนินงานเซนไดเพื่อการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๗๓ (Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015 – 2030) และกรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (United Nations Framework Convention on Climate Change: UNFCCC) ทั้งนี้ ประเทศไทยโดยหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้มีการจัดทำแผนรายสาขาที่สำคัญและการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมและรับมือกับปัญหาดังกล่าว อาทิ แผนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแห่งชาติ ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องใช้เป็นกรอบและแนวทางในการบูรณาการประเด็นด้านการปรับตัวต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในแผนและยุทธศาสตร์ในรายสาขาและในพื้นที่ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และมีการดำเนินการโครงการด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ได้รับการสนับสนุนจากต่างประเทศ เช่น โครงการ Increasing resilience to climate change impacts in marine and coastal areas along the Gulf of Thailand ที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนภูมิอากาศสีเขียว (Green Climate Fund: GCF) มีวัตถุประสงค์เพื่อบูรณาการการวางแผนและงบประมาณในการดำเนินงานด้านการปรับตัวต่อสภาพภูมิอากาศในทะเลและพื้นที่ชายฝั่ง ดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๖๓ - ๒๕๖๗ และโครงการประชาสังคมร่วมแรงเพื่อเปลี่ยนแปลงเมือง (Strengthening Urban Climate Governance for Inclusive, Resilient and Sustainable Societies in Thailand: SUCCESS) โดยสถาบันสิ่งแวดล้อมไทยที่สนับสนุนโดยสหภาพยุโรป มุ่งเน้นเสริมสร้างองค์ความรู้และทักษะด้านวิชาการให้กับภาคประชาสังคมในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น อุดรธานี หนองคาย สงขลา พัทลุง และสตูล ในการจัดการด้านธรรมาภิบาลและการรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของผู้มีบทบาทสำคัญในกระบวนการวางแผนการพัฒนาเมืองให้เกิดความเท่าเทียม เสมอภาค ยุติธรรม และสามารถรับมือด้านสภาพภูมิอากาศได้ ดำเนินการในระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๖๒ - ๒๕๖๗ เป็นต้น นอกจากนี้ ได้มีการจัดทำฝั้้งน้ำครอบคลุมทั้ง ๒๒ ลุ่มน้ำ ภายใต้พระราชบัญญัติน้ำ พ.ศ. ๒๕๖๑ เพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศเกิดเอกภาพและเป็นระบบ รวมทั้งบริหารจัดการน้ำทั้งในฤดูน้ำหลากและฤดูแล้งได้อย่างเหมาะสม โดยสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ การจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๔ - ๒๕๗๐ โดยกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ที่มุ่งลดความเสี่ยงเดิม ป้องกันความเสี่ยงใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นกรอบแนวคิดให้หน่วยงานทั้งระดับชาติจนถึงระดับท้องถิ่นในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอย่างบูรณาการเป็นระบบและมีทิศทางเดียวกัน พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับการแปลงแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติสู่แผนระดับต่าง ๆ ของหน่วยงาน เพื่อให้มีแผนงานบูรณาการที่เชื่อมโยงกันตามบทบาทหน้าที่ของหน่วยงาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงได้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นภารกิจสำคัญในการเตรียมความพร้อม การแจ้งเตือนภัย และการดำเนินการช่วยเหลือให้แก่หน่วยงานในระดับท้องถิ่น รวมทั้งมีการดำเนินการ อาทิ การฝึกการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภัย การป้องกันภัยและระงับภัยต่าง ๆ แก่ประชาชนเพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ ซึ่งการดำเนินการต่าง ๆ จะช่วยลดความเสี่ยงและความสูญเสียจากสาธารณภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สิน เตรียมความ

พร้อมรับมือและฟื้นฟูให้กลับสู่สภาพปกติโดยเร็ว รวมทั้งเป็นการเผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย สร้างความตระหนัก และมีส่วนร่วมในการเตรียมรับมือกับสาธารณภัยที่อาจจะเกิดขึ้น

พลังงานทดแทน การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและจำนวนประชากรโลกที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องนำไปสู่ความต้องการในการอุปโภคบริโภคพลังงานที่เพิ่มสูงขึ้น โดยเชื้อเพลิงฟอสซิลมีบทบาทสำคัญในการสนองความต้องการใช้พลังงานของโลก อย่างไรก็ตาม การมีอยู่อย่างจำกัดของพลังงานเชื้อเพลิงส่งผลให้ทั่วโลกประสบกับปัญหาวิกฤติการณ์ขาดแคลนพลังงานเชื้อเพลิงอย่างหนักและราคาที่ปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ปัญหาการใช้พลังงานเชื้อเพลิงฟอสซิลก่อให้เกิดก๊าซเรือนกระจก อันเป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศซึ่งนำไปสู่ภาวะโลกร้อน ทำให้ทั่วโลกต่างสนใจและพยายามจัดหาพลังงานให้เพียงพอกับความต้องการและมีความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น และปัจจุบันประเทศไทยมีการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัล การขับเคลื่อนนโยบายไทยแลนด์ ๔.๐ และมีเทคโนโลยียานยนต์ที่มีแนวโน้มเติบโต ทำให้พลังงานไฟฟ้ามีความสำคัญมากยิ่งขึ้น และอาจส่งผลต่อการพัฒนาเชื้อเพลิงชีวภาพในภาคการขนส่ง รวมทั้งการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนที่ผันตัวสู่การเป็นผู้ผลิตพลังงานเพื่อใช้เองและซื้อขายกันเองมากยิ่งขึ้น ประเทศไทยโดยกระทรวงพลังงานจึงได้จัดทำแผนพลังงานชาติ (National Energy Plan) โดยบูรณาการ ๕ แผนที่มีอยู่ ได้แก่ (๑) แผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย (๒) แผนพัฒนาพลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก (๓) แผนอนุรักษ์พลังงาน (๔) แผนบริหารจัดการก๊าซธรรมชาติ และ (๕) แผนบริหารจัดการน้ำมันเชื้อเพลิง บูรณาการและรวมไว้ภายใต้แผนเดียว ซึ่งจะมีผลต่อทิศทางการพัฒนาพลังงานที่สำคัญ อาทิ ไฟฟ้า ก๊าซธรรมชาติ น้ำมัน พลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน นอกจากนี้ ยังมีนโยบายและแผนที่ส่งผลต่อการจัดหาและการส่งเสริมการผลิตและใช้พลังงาน อาทิ ยุทธศาสตร์น้ำมันสำปะหลัง พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๖๙ ยุทธศาสตร์อ้อยโรงงานและน้ำตาลทราย พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๖๙ ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การจัดการขยะมูลฝอยของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ นโยบายรับซื้อไฟฟ้าจากพลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก และนโยบายส่งเสริมรถยนต์ไฟฟ้า รวมถึงการให้ข้อมูลผู้บริโภคเกี่ยวกับพลังงานสะอาด นอกจากนี้ ยังมีการดำเนินการโครงการ อาทิ การสนับสนุนการอนุรักษ์พลังงานและพลังงานทดแทน การพัฒนาโรงไฟฟ้าพลังน้ำ การส่งเสริมการจัดการขยะในชุมชนเพื่อนำมาผลิตเป็นเชื้อเพลิงขยะ (Refuse Derived Fuel: RDF) และการขับเคลื่อนงานสมรรถนะกริดของประเทศไทย

๒. รายละเอียดยุทธศาสตร์ การบริหารจัดการเพื่อสร้างสังคมที่เป็นมิตรต่อสภาพภูมิอากาศ มุ่งเน้นการส่งเสริมการบริหารจัดการเพื่อกำหนดแนวทางในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของประเทศให้สอดคล้องกับการเติบโตในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสร้างความพร้อมและขีดความสามารถในการปรับตัวและรับมือผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เกี่ยวข้องทั้งระบบ ประกอบด้วย ๒ กลยุทธ์ ได้แก่

กลยุทธ์ที่ ๓.๑ การลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในทุกภาคส่วน ส่งเสริมการบริหารจัดการเพื่อกำหนดแนวทางการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของประเทศไทยให้สอดคล้องกับการเติบโตในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และผลักดันการใช้พลังงานทดแทน โดยมีกิจกรรมหลัก ได้แก่ การประเมินคาดการณ์และกำหนดเป้าหมายการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศ การผลักดันนโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องกับการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก พร้อมส่งเสริมทุกภาคส่วนดำเนินการตามนโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องกับการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก การสนับสนุนนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ลดการปล่อย/กักเก็บก๊าซเรือนกระจกในสาขาต่าง ๆ การให้ความรู้ สร้างความตระหนัก และส่งเสริมภาคส่วนต่าง ๆ ลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก การผลักดันให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและจังหวัดจัดทำข้อมูลปริมาณและแนวทางการลดก๊าซเรือน

กระจก การส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมคาร์บอนต่ำอย่างยั่งยืนภายใต้แนวคิด Bio – Circular – Green Economy Model (BCG Model) การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน และส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทน และกิจกรรมสนับสนุน ได้แก่ การจัดทำชุดองค์ความรู้สำหรับส่งเสริมและเผยแพร่ในเรื่องการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติทั้งระบบ การรวบรวมจัดทำและพัฒนาฐานข้อมูลการปล่อยก๊าซเรือนกระจก รวมทั้งพัฒนาการรายงานและติดตามประเมินผล การพัฒนาและใช้กลไกทางกฎหมาย เครื่องมือเศรษฐศาสตร์และสังคม การเงิน ตลาดทุน และมาตรฐานที่เกี่ยวข้องเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและส่งเสริมให้เกิดการใช้พลังงานทดแทน การส่งเสริมและพัฒนาการผลิตพลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก รวมทั้งการส่งเสริมการผลิตเทคโนโลยีด้านพลังงานทดแทนได้เองภายในประเทศ และการพัฒนากลไกความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและแนวทางการร่วมมือกับต่างประเทศเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการลดก๊าซเรือนกระจกและการใช้พลังงานทดแทน

กลยุทธ์ที่ ๓.๒ การส่งเสริมความร่วมมือในการปรับตัวและลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติทั้งระบบ ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนบริหารจัดการข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ มีแผนการดำเนินงาน รวมทั้งพัฒนาเทคโนโลยี ระบบเฝ้าระวังและเครื่องมือที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีศักยภาพในการปรับตัวและลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติ โดยมีกิจกรรมหลัก ได้แก่ การพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพระบบเฝ้าระวังและเตือนภัยทางธรรมชาติ การศึกษาและสำรวจข้อมูลเพื่อลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในสาขาที่เกี่ยวข้อง การผลักดันให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการรวบรวมข้อมูล บันทึกเหตุการณ์และจัดทำการประเมินข้อมูลพื้นฐานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบจากภัยพิบัติ การจัดทำแนวทางการเตรียมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและความเสี่ยงที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งบูรณาการการจัดการภัยพิบัติในแผนการดำเนินงานระดับพื้นที่ และการจัดทำแผนที่แสดงพื้นที่เสี่ยงต่อภัยพิบัติที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และกิจกรรมสนับสนุน คือ การพัฒนาเทคโนโลยีและจัดหาเครื่องมือที่ทันสมัยเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและลดผลกระทบจากภัยพิบัติ การส่งเสริมระบบการจัดการฐานข้อมูลที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน ถูกต้อง ทันต่อเหตุการณ์ และวิเคราะห์ผลความเสี่ยงเพื่อแจ้งเตือนภัยไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างรวดเร็ว และทันเวลา การผลักดันกฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การเผยแพร่ข้อมูล สร้างความตระหนักรู้ และพัฒนาศักยภาพในการปรับตัวและรับมือต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการส่งเสริมความร่วมมือและบูรณาการระหว่างหน่วยงาน รวมทั้งการวางแผนในการจัดการความเสี่ยง

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การจัดการสภาพแวดล้อมเมืองและมลพิษที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทุกระดับ

๔.๑ ควบคุมพื้นที่แหล่งน้ำผิวดินอยู่ในเกณฑ์ร้อยละ ๘๕ และแหล่งน้ำทะเลอยู่ในเกณฑ์ ร้อยละ ๘๕ (ร้อยละ)
 ๔.๒ พื้นที่ที่มีคุณภาพอากาศดีขึ้น ร้อยละ ๘๐ (ร้อยละ)
 ๔.๓ ระดับเสียงรบกวนอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน (ร้อยละ)
 ๔.๔ ชะนะผลเสียชุมชนได้รับการจัดการอย่างถูกต้องร้อยละ ๘๐ (ร้อยละ)
 ๔.๕ ของเสียอันตรายชุมชนได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง ร้อยละ ๕๐ (ร้อยละ)

การเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกัน และขจัดมลพิษ

การเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกัน และขจัดมลพิษ

- การส่งเสริมการลดปริมาณขยะ น้ำเสีย ของเสีย และสารเคมีอันตราย จากต้นทาง ควบคุมและกำกับแหล่งกำเนิดมลพิษอย่างจริงจังและมีประสิทธิภาพ
- การควบคุมและขจัดมลพิษในแหล่งน้ำ อากาศ และดิน
- การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอย ชยะติดเชื้อ ขยะพลาสติก เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ และขยะจากการก่อสร้างและการรีไซเคิลสิ่งของ
- การเพิ่มประสิทธิภาพการกำจัดกากของเสียอันตรายของเสียอันตราย
- ป้องกันและลดมลพิษทางทะเลทุกประเภทโดยเฉพาะจากกิจกรรมบนแผ่นดิน รวมถึงขยะทะเล
- การดูแลและเลิกการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช
- การพัฒนาระบบการขนถ่ายมูลฝอยและกากของเสียที่ปลอดภัย

การเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกัน และขจัดมลพิษ

- การผลักดันให้นำเครื่องเรือนและภาชนะพลาสติกมาใช้ซ้ำ
- การควบคุมและขจัดมลพิษ
- การกำกับดูแลการขนส่งและใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการป้องกัน
- การสนับสนุนการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการป้องกัน
- ลด ควบคุมและขจัดมลพิษ
- การส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักภาคเอกชนทั้งทางตรงและทางอ้อมในการจัดการมลพิษ
- ความร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมทางทะเล และให้
- การบูรณาการการป้องกันและขจัดมลพิษในการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกัน และขจัดมลพิษ

- การกำกับดูแล ผลิตภัณฑ์ ภาชนะบรรจุ ภาชนะบรรจุ และกล่อง ก่ออิฐ ก่อปูน
- ในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองและพื้นที่สีเขียว
- คุ้มครองสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในการจัดทำโครงการต่าง ๆ
- การจัดทำและปรับปรุงนโยบาย แผน และมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน
- การเพิ่มประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และสนับสนุนบทบาทของภาคส่วนต่าง ๆ ในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

การเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกัน และขจัดมลพิษ

Sustainable Development Goals

6.3 **น้ำสะอาดและการสุขาภิบาล**

11.6 **เมืองและชุมชนที่ปลอดภัย**

12.3 **ผลิตภัณฑ์ที่ยั่งยืน**

12.5 **การกำจัดของเสีย**

Environmental Health

- Controlled Solid Waste
- Air Quality

Environmental Performance Index

Environmental Vitality

- Pollution Emissions
- Water Resources

การเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกัน และขจัดมลพิษ

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ

(๑) ประเด็นที่ ๒๒ เมืองที่น่าอยู่และปลอดภัย

แผนแม่บทอยู่ที่ ๒๒ การพัฒนาเมืองที่น่าอยู่และปลอดภัย

เป้าหมาย ๒๐๒๐๑ เมืองที่น่าอยู่และปลอดภัย

และแผนที่ที่ ๒๒ เมืองที่น่าอยู่และปลอดภัย

VO1 (F0101/F0102/F0103)

VO2 (F0101/F0102/F0103/F0104)

VO3 (F0101/F0102/F0103/F0104/F0105)

VO4 (F0101/F0102/F0103/F0104/F0105/F0106)

VO5 (F0101/F0102/F0103/F0104/F0105/F0106/F0107)

VO6 (F0101/F0102/F0103/F0104/F0105/F0106/F0107/F0108)

(๒) ประเด็นที่ ๒๓ เมืองที่น่าอยู่และปลอดภัย

แผนแม่บทอยู่ที่ ๒๓ การพัฒนาเมืองที่น่าอยู่และปลอดภัย

เป้าหมาย ๒๐๒๐๑ เมืองที่น่าอยู่และปลอดภัย

และแผนที่ที่ ๒๓ เมืองที่น่าอยู่และปลอดภัย

VO1 (F0201/F0202/F0203)

VO2 (F0201/F0202/F0203/F0204)

VO3 (F0201/F0202/F0203/F0204/F0205)

VO4 (F0201/F0202/F0203/F0204/F0205/F0206)

VO5 (F0201/F0202/F0203/F0204/F0205/F0206/F0207)

VO6 (F0201/F0202/F0203/F0204/F0205/F0206/F0207/F0208)

(๓) ประเด็นที่ ๒๔ เมืองที่น่าอยู่และปลอดภัย

แผนแม่บทอยู่ที่ ๒๔ การพัฒนาเมืองที่น่าอยู่และปลอดภัย

เป้าหมาย ๒๐๒๐๑ เมืองที่น่าอยู่และปลอดภัย

และแผนที่ที่ ๒๔ เมืองที่น่าอยู่และปลอดภัย

VO1 (F0301/F0302/F0303)

VO2 (F0301/F0302/F0303/F0304)

VO3 (F0301/F0302/F0303/F0304/F0305)

VO4 (F0301/F0302/F0303/F0304/F0305/F0306)

VO5 (F0301/F0302/F0303/F0304/F0305/F0306/F0307)

VO6 (F0301/F0302/F0303/F0304/F0305/F0306/F0307/F0308)

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การจัดการสภาพแวดล้อมเมืองและมลพิษที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทุกระดับ

๕.๖ ควบคุมพื้นที่แหล่งน้ำผิวดินอยู่ในเกณฑ์ร้อยละ ๘๕ และแหล่งน้ำทะเลอยู่ในเกณฑ์ ร้อยละ ๘๐ (ร้อยละ)
 ๕.๗ พื้นที่ที่มีคุณภาพอากาศดีขึ้น ร้อยละ ๘๐ (ร้อยละ)
 ๕.๘ ระดับเสียงรบกวนอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน (ร้อยละ)
 ๕.๙ ชะนะผลเสียชุมชนได้รับการจัดการอย่างถูกต้องร้อยละ ๘๐ (ร้อยละ)
 ๕.๑๐ ของเสียอันตรายชุมชนได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง ร้อยละ ๕๐ (ร้อยละ)

การเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกัน และขจัดมลพิษ

การเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกัน และขจัดมลพิษ

- การส่งเสริมการลดปริมาณขยะ น้ำเสีย ของเสีย และสารเคมีอันตราย จากต้นทาง ควบคุมและกำกับแหล่งกำเนิดมลพิษอย่างจริงจังและมีประสิทธิภาพ
- การควบคุมและขจัดมลพิษในแหล่งน้ำ อากาศ และดิน
- การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอย ชยะติดเชื้อ ขยะพลาสติก เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ และขยะจากการก่อสร้างและการรีไซเคิลสิ่งของ
- การเพิ่มประสิทธิภาพการกำจัดกากของเสียอันตรายของเสียอันตราย
- ป้องกันและลดมลพิษทางทะเลทุกประเภทโดยเฉพาะจากกิจกรรมบนแผ่นดิน รวมถึงขยะทะเล
- การดูแลและเลิกการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช
- การพัฒนาระบบการขนถ่ายมูลฝอยและกากของเสียที่ปลอดภัย

การเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกัน และขจัดมลพิษ

- การผลักดันให้นำเครื่องเรือนและภาชนะพลาสติกมาใช้ซ้ำ
- การควบคุมและขจัดมลพิษ
- การกำกับดูแลการขนส่งและใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการป้องกัน
- การสนับสนุนการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการป้องกัน
- ลด ควบคุมและขจัดมลพิษ
- การส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักภาคเอกชนทั้งทางตรงและทางอ้อมในการจัดการมลพิษ
- ความร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมทางทะเล และให้
- การบูรณาการการป้องกันและขจัดมลพิษในการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกัน และขจัดมลพิษ

Sustainable Development Goals

6.3 **น้ำสะอาดและการสุขาภิบาล**

11.6 **เมืองและชุมชนที่ปลอดภัย**

12.3 **ผลิตภัณฑ์ที่ยั่งยืน**

12.5 **การกำจัดของเสีย**

Environmental Health

- Controlled Solid Waste
- Air Quality

Environmental Performance Index

Environmental Vitality

- Pollution Emissions
- Water Resources

การเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกัน และขจัดมลพิษ

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ

(๑) ประเด็นที่ ๒๒ เมืองที่น่าอยู่และปลอดภัย

แผนแม่บทอยู่ที่ ๒๒ การพัฒนาเมืองที่น่าอยู่และปลอดภัย

เป้าหมาย ๒๐๒๐๑ เมืองที่น่าอยู่และปลอดภัย

และแผนที่ที่ ๒๒ เมืองที่น่าอยู่และปลอดภัย

VO1 (F0101/F0102/F0103)

VO2 (F0101/F0102/F0103/F0104)

VO3 (F0101/F0102/F0103/F0104/F0105)

VO4 (F0101/F0102/F0103/F0104/F0105/F0106)

VO5 (F0101/F0102/F0103/F0104/F0105/F0106/F0107)

VO6 (F0101/F0102/F0103/F0104/F0105/F0106/F0107/F0108)

(๒) ประเด็นที่ ๒๓ เมืองที่น่าอยู่และปลอดภัย

แผนแม่บทอยู่ที่ ๒๓ การพัฒนาเมืองที่น่าอยู่และปลอดภัย

เป้าหมาย ๒๐๒๐๑ เมืองที่น่าอยู่และปลอดภัย

และแผนที่ที่ ๒๓ เมืองที่น่าอยู่และปลอดภัย

VO1 (F0201/F0202/F0203)

VO2 (F0201/F0202/F0203/F0204)

VO3 (F0201/F0202/F0203/F0204/F0205)

VO4 (F0201/F0202/F0203/F0204/F0205/F0206)

VO5 (F0201/F0202/F0203/F0204/F0205/F0206/F0207)

VO6 (F0201/F0202/F0203/F0204/F0205/F0206/F0207/F0208)

(๓) ประเด็นที่ ๒๔ เมืองที่น่าอยู่และปลอดภัย

แผนแม่บทอยู่ที่ ๒๔ การพัฒนาเมืองที่น่าอยู่และปลอดภัย

เป้าหมาย ๒๐๒๐๑ เมืองที่น่าอยู่และปลอดภัย

และแผนที่ที่ ๒๔ เมืองที่น่าอยู่และปลอดภัย

VO1 (F0301/F0302/F0303)

VO2 (F0301/F0302/F0303/F0304)

VO3 (F0301/F0302/F0303/F0304/F0305)

VO4 (F0301/F0302/F0303/F0304/F0305/F0306)

VO5 (F0301/F0302/F0303/F0304/F0305/F0306/F0307)

VO6 (F0301/F0302/F0303/F0304/F0305/F0306/F0307/F0308)

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การจัดการสภาพแวดล้อมเมืองและมลพิษที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งระบบ

เป้าหมาย ระบบบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเมืองและมลพิษมีประสิทธิภาพ เพื่อให้มั่นใจถึงคุณภาพสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับประชาชน

- ตัวชี้วัด**
- ๔.๑ คุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดินอยู่ในเกณฑ์ดีร้อยละ ๘๕ และแหล่งน้ำทะเลอยู่ในเกณฑ์ดี ร้อยละ ๘๘ (ร้อยละ)
 - ๔.๒ พื้นที่ที่มีคุณภาพอากาศดีขึ้น ร้อยละ ๘๐ (ร้อยละ)
 - ๔.๓ ระดับเสียงรบกวนอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน (ร้อยละ)
 - ๔.๔ ขยะมูลฝอยชุมชนได้รับการจัดการอย่างถูกต้องร้อยละ ๘๐ (ร้อยละ)
 - ๔.๕ ของเสียอันตรายชุมชนได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง ร้อยละ ๕๐ (ร้อยละ)
 - ๔.๖ มลพิษยติดเชื้อได้รับการจัดการอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ร้อยละ ๑๐๐ (ร้อยละ)
 - ๔.๗ มีการจัดทำแผนผังภูมิโนเวศเพิ่มขึ้น ๑ ภาค (จำนวนภาค)
 - ๔.๘ มีเมืองต้นแบบที่พัฒนาบนพื้นฐานภูมิโนเวศ อย่างน้อย ๒๒ เมือง (จำนวนเมือง)
 - ๔.๙ มีพื้นที่สีเขียวสาธารณะในภาพรวมของประเทศ ไม่น้อยกว่า ๑๐ ตารางเมตรต่อคน (ตารางเมตรต่อคน)
 - ๔.๑๐ มีระบบบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมที่มีประสิทธิภาพ

การจัดการสภาพแวดล้อมเมืองและมลพิษที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งระบบ เป็นประเด็นการพัฒนาสำคัญที่ประเทศทั่วโลกให้ความสนใจ การเติบโตของเศรษฐกิจโลกล้วนมาจากกิจกรรมในเมืองใหญ่ ความเป็นเมือง (Urbanization) จึงเป็นหนึ่งในแนวโน้มสำคัญ (Megatrends) ที่กำลังเกิดขึ้น ด้วยเมืองเป็นศูนย์กลางกิจกรรมทางเศรษฐกิจ รวมถึงเป็นแหล่งดึงดูดนักลงทุนต่าง ๆ เข้ามาลงทุนในพื้นที่เมือง ทำให้เกิดการย้ายถิ่นฐานเข้าสู่เมือง ส่งผลให้จำนวนและความหนาแน่นของประชากรในเขตเมืองเพิ่มสูงขึ้น เกิดความต้องการด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ผลักดันให้เกิดการขยายตัวของเมือง ซึ่งบางครั้งการขยายตัวดังกล่าวไม่สอดคล้องกับสภาพของพื้นที่ เช่น การขยายตัวของเมืองในพื้นที่ที่ไม่มีความเหมาะสมต่อการตั้งถิ่นฐาน พื้นที่เมืองที่มีการจราจรหนาแน่น พื้นที่ที่มีการเผาในที่โล่ง และพื้นที่เขตนิคมอุตสาหกรรม ก่อให้เกิดมลภาวะทางอากาศและเสียง การปล่อยน้ำเสียจากโรงงานหรือพื้นที่อุตสาหกรรมลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติส่งผลต่อวงจรของสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ ขยะมูลฝอยที่เกิดจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่ไม่ได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง รวมถึงมลพิษที่เกิดจากสารเคมีภาคการเกษตรที่ยังคงมีการนำเข้าปุ๋ยเคมีและสารเคมีอันตรายทางการเกษตรอย่างต่อเนื่อง ซึ่งปัญหามลพิษเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อมนุษย์และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ทั้งสิ้น นอกจากนี้ความหนาแน่นของประชากรเมืองยังนำไปสู่ปัญหาการจัดการสภาพแวดล้อมเมือง เช่น การขาดการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เกิดความสมดุลและการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนในวิถีธรรมชาติตามระบบนิเวศ การขาดแคลนพื้นที่สีเขียวและพื้นที่เพื่อการนันทนาการที่ไม่เพียงพอกับจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น รวมไปถึงความเสื่อมโทรมของแหล่งสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม ด้วยเหตุนี้ จึงได้มีการกำหนดแผนนโยบาย รวมถึงข้อตกลงต่าง ๆ ทั้งในระดับนานาชาติระดับภูมิภาคและระดับประเทศเพื่อเป็นการผลักดันและส่งเสริมการจัดการสภาพแวดล้อมเมืองและมลพิษที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งระบบ

หลายประเทศทั่วโลกได้ยกประเด็นด้านการจัดการสภาพแวดล้อมเมืองและมลพิษเป็นประเด็นที่ต้องได้รับการพัฒนา และมีการบริหารจัดการอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้มั่นใจถึงคุณภาพสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับประชาชน ซึ่งมีการกำหนดแผน นโยบาย รวมถึงข้อตกลงต่าง ๆ ที่ให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเมืองและมลพิษทั้งระบบ อาทิ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) เป้าหมายที่ ๑๑ ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์

มีความครอบคลุม ปลอดภัย ยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง และยั่งยืน (Make cities and human settlements inclusive, safe, resilient and sustainable) มีเป้าหมายย่อยครอบคลุมในหลายประเด็น ได้แก่ การยกระดับการพัฒนาเมืองและขีดความสามารถให้ครอบคลุม เพื่อการวางแผนและการบริหารจัดการการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์อย่างมีส่วนร่วม การลดผลกระทบทางลบของเมืองต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงการให้ความสำคัญกับคุณภาพอากาศ และการจัดการขยะมูลฝอย และของเสียอื่น ๆ การพัฒนาและเข้าถึงพื้นที่สีเขียวสำหรับคนกลุ่มต่าง ๆ รวมถึงการวางแผนบริหารจัดการเมืองและชุมชนอย่างมีส่วนร่วม บูรณาการและยั่งยืน ปกป้องและคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติของโลก เป็นต้น อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ (Convention concerning the protection of the world cultural and natural heritage or The world heritage convention) มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการปกป้องคุ้มครองและอนุรักษ์แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลก ให้ดำรงคุณค่าความโดดเด่นเป็นมรดกของมวลมนุษยชาติทั้งในปัจจุบันและในอนาคต อนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและการกำจัด (Basel convention on the control of transboundary movements of hazardous wastes and their disposal) มีวัตถุประสงค์เพื่อลดการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายให้เหลือน้อยที่สุดโดยการจัดการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีการบำบัดและกำจัดของเสียอันตรายที่แหล่งกำเนิดให้ได้มากที่สุด และลดการก่อกำเนิดของเสียอันตราย อนุสัญญาสตอกโฮล์มว่าด้วยสารมลพิษที่ตกค้างยาวนาน (Stockholm convention on persistent organic pollutants) มีจุดมุ่งหมายเพื่อคุ้มครองสุขภาพอนามัยของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมจากสารมลพิษที่ตกค้างยาวนาน (Persistent organic pollutants: POPs) โดยการลด เลิกการผลิต การใช้ และการปลดปล่อยสารมลพิษดังกล่าว ซึ่งเป็นกลุ่มสารประกอบอินทรีย์ที่ย่อยสลายได้ยาก มีคุณสมบัติเป็นพิษสูง สะสมในสิ่งมีชีวิต ตกค้างยาวนาน สามารถระเหยและเคลื่อนย้ายได้ทั้งในอากาศ และน้ำ อนุสัญญารอตเตอร์ดัมว่าด้วยกระบวนการแจ้งข้อมูลสารเคมีล่วงหน้าสำหรับสารเคมีอันตรายและสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์บางชนิดในการค้าระหว่างประเทศ (Rotterdam convention on the prior informed consent procedure for certain hazardous chemicals and pesticides in international trade: PIC) มีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือและความรับผิดชอบระหว่างประเทศในเรื่องการค้าสารเคมีอันตรายบางชนิด รวมทั้งปกป้องสุขภาพอนามัยของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมจากอันตรายของสารเคมี และส่งเสริมการใช้สารเคมีอย่างปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม โดยการอำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของสารเคมี โดยให้มีการแจ้งให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจระดับชาติได้ทราบถึงการนำเข้าและส่งออก และแก่ประเทศภาคีสมาชิกอนุสัญญา

ภูมิภาคอาเซียน นับเป็นภูมิภาคที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์แห่งหนึ่งของโลก แต่ปัจจุบันจากการเพิ่มขึ้นของประชากรผนวกกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ทำให้เกิดการขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้หลายเมืองเผชิญกับปัญหาการอยู่อาศัยของประชากรที่มีความหนาแน่น และนำไปสู่ประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่น มลพิษทางน้ำ (คุณภาพแหล่งน้ำผิวดิน คุณภาพน้ำใต้ดิน และคุณภาพน้ำทะเล) มลพิษทางอากาศและเสียง การใช้สารกำจัดศัตรูพืชในภาคการเกษตรกรรม รวมถึงการบริโภคที่เพิ่มขึ้นส่งผลต่อปริมาณขยะเพิ่มขึ้นด้วย จากรายงานการบริหารจัดการขยะในอาเซียน (Summary report: Waste management in ASEAN countries) ภายใต้โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (UNEP) เมื่อปี ค.ศ. ๒๐๑๗ (พ.ศ. ๒๕๖๐) ได้รายงานไว้ว่า ประเทศอินโดนีเซียเป็นประเทศที่มีปริมาณขยะเกิดขึ้นมากที่สุดถึง ๖๔ ล้านตันต่อปี ตามด้วยประเทศไทย ๒๖.๗๗ ล้านตันต่อปี โดยขยะที่พบส่วนใหญ่ในกลุ่มประเทศสมาชิกเป็นขยะอินทรีย์ (Organic waste) กว่าร้อยละ ๕๐ นอกจากนี้ ขยะมูลฝอยอื่น ๆ เช่น พลาสติก กระดาษ และโลหะ ก็เป็นสิ่งที่พบเห็นได้ทั่วไป รวมถึงขยะอิเล็กทรอนิกส์ ขยะอุตสาหกรรม และขยะจากการก่อสร้างและการรื้อถอน นอกจากนี้ ความหนาแน่นของประชากรเมืองยังนำไปสู่ปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมในเขตเมือง เช่น การขาดแคลนพื้นที่สีเขียว

และพื้นที่นันทนาการที่ไม่เพียงพอกับจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น ความเสื่อมโทรมของแหล่งสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในระดับภูมิภาค รวมถึงส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนด้วย จึงได้มีการกำหนดแผน นโยบาย รวมถึงข้อตกลงต่าง ๆ เช่น แผนงานประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน พ.ศ. ๒๕๕๙ - ๒๕๖๘ (ASCC Blueprint 2016 - 2025) ที่มีการระบุถึงการส่งเสริมความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม การจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมโลกโดยปราศจากผลกระทบต่อหลักการแข่งขันและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ส่งเสริมเทคโนโลยีด้านสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมความยั่งยืนของทรัพยากรน้ำ จัดส่งเสริมคุณภาพมาตรฐานการดำรงชีวิตในเขตเมืองต่าง ๆ ของอาเซียน และเขตชุมชน รวมถึงการจัดการและการป้องกันปัญหามลพิษข้ามพรมแดน ซึ่งความตกลงอาเซียนว่าด้วยมลพิษจากหมอกควันข้ามแดน (ASEAN Agreement on transboundary haze pollution: AATHP) มีวัตถุประสงค์ในการเพิ่มความร่วมมือในการดำเนินมาตรการป้องกัน ติดตาม ตรวจสอบ และควบคุมการเกิดไฟป่าและการเผาในที่โล่ง มีการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูล ตลอดจนเพิ่มช่องทางในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในกรณีที่มีวิกฤตมลพิษหมอกควันข้ามแดน แผนปฏิบัติการอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๘ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๒) ที่มีรายละเอียดครอบคลุมการจัดการมลพิษและสิ่งแวดล้อมเมือง ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑ การอนุรักษ์ธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ ยุทธศาสตร์ที่ ๒ สิ่งแวดล้อมทางทะเลและชายฝั่ง ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การจัดการทรัพยากรน้ำ ยุทธศาสตร์ที่ ๔ สิ่งแวดล้อมเมืองที่ยั่งยืน และยุทธศาสตร์ที่ ๖ สารเคมีและของเสีย นอกจากนี้ ภูมิภาคอาเซียนยังได้มีการจัดตั้งกลไกคณะทำงานเพื่อขับเคลื่อนประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสภาพแวดล้อมเมืองและมลพิษที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเช่น คณะทำงานอาเซียนด้านการจัดการสารเคมี และของเสีย (ASEAN Working group on chemicals and waste: AWGCW) มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาความร่วมมือระหว่างสมาชิกอาเซียนในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมระดับโลก และขยายความร่วมมือด้านการจัดการของเสียให้ครอบคลุม การจัดการขยะทุกประเภทรวมทั้งขยะอิเล็กทรอนิกส์ คณะทำงานอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อมเมืองที่ยั่งยืน (ASEAN Working group on environmentally sustainable cities: AWGESC) ที่กำหนดตัวชี้วัดอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อมเมืองที่ยั่งยืน แบ่งออกเป็น ๓ ด้าน ได้แก่ ตัวชี้วัดด้านอากาศ (clean air) ตัวชี้วัดด้านน้ำ (clean water) และตัวชี้วัดด้าน ขยะและพื้นที่สีเขียว (clean and green land) และคณะทำงานอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อมทางทะเลและชายฝั่ง (ASEAN Working group on coastal and marine environment: AWGCME) รวมถึงความร่วมมือที่เกี่ยวข้อง เช่น การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ด้านการจัดการมลพิษและการจัดการพื้นที่ปนเปื้อนดินและน้ำใต้ดิน ภายใต้คณะทำงาน ด้านการฟื้นฟูการปนเปื้อนมลพิษในดินและน้ำใต้ดินแห่งประเทศในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก (WG ReSAGPAPR)

ประเทศไทยได้มีการผนวกประเด็นการบริหารจัดการเพื่อให้เมืองสามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืน และลดผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยได้บูรณาการประเด็นดังกล่าวเข้ากับแผนระดับต่าง ๆ ทั้ง ๓ ระดับ ได้แก่ แผนระดับที่ ๑ ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐ ด้านที่ ๕ การสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ประเด็นที่ ๔ พัฒนาพื้นที่เมือง ชนบท เกษตรกรรมและอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ มุ่งเน้น ความเป็นเมืองที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง แผนระดับที่ ๒ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) ประเด็น (๑๘) การเติบโตอย่างยั่งยืน แผนย่อยการจัดการมลพิษที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสารเคมีในภาคเกษตรทั้งระบบให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล รวมทั้งเชื่อมโยงกับประเด็นอื่น ๆ ได้แก่ ประเด็น (๖) พื้นที่และเมืองน่าอยู่อัจฉริยะ แผนย่อยการพัฒนาเมืองน่าอยู่อัจฉริยะ และแผนย่อยการพัฒนา พื้นที่เมือง ชนบท เกษตรกรรม และอุตสาหกรรมเชิงนิเวศที่มีการบริหารจัดการตามแผนผังภูมิวิเวศอย่างยั่งยืน ประเด็น (๑๙) การบริหารจัดการน้ำทั้งระบบ แผนย่อยการพัฒนาการจัดการน้ำเชิงลุ่มน้ำทั้งระบบเพื่อ เพิ่มความมั่นคงด้านน้ำของประเทศ และประเด็น (๒๓) การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม แผนย่อยการวิจัยและ พัฒนานวัตกรรมด้านสิ่งแวดล้อม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) ฉบับที่ ๑๓

หมุดหมายที่ ๘ ไทยมีพื้นที่และเมืองอัจฉริยะที่น่าอยู่ ปลอดภัย เติบโตอย่างยั่งยืน และหมุดหมายที่ ๑๐ ไทยมีเศรษฐกิจหมุนเวียนและสังคมคาร์บอนต่ำ นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๒ - ๒๕๖๕) ในนโยบายที่ ๑๑ รักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แผนระดับที่ ๓ ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. ๒๕๖๔ - ๒๕๖๙ และนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๘๐ ในนโยบายที่ ๒ สร้างการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อความมั่นคงและยั่งยืน นอกจากนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังได้ดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบต่าง ๆ รวมถึงทบทวนแผนปฏิบัติการและมาตรฐานเกี่ยวกับคุณภาพสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดทำยุทธศาสตร์การจัดการมลพิษ ๒๐ ปี และแผนจัดการมลพิษ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ เพื่อเป็นกรอบและทิศทางในการจัดการมลพิษของประเทศที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศ และการเปลี่ยนแปลงบริบทในระดับประเทศและระดับโลก รวมทั้งเป็นแนวทางเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการพัฒนาประเทศด้านการจัดการมลพิษที่มีเป้าหมายและทิศทางร่วมกัน การพัฒนามาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากอุตสาหกรรมเฉพาะประเภท และการพัฒนาระบบคาดการณ์คุณภาพน้ำ และเตือนภัยวิกฤตคุณภาพน้ำ เพื่อการตัดสินใจในการบรรเทาปัญหาได้ทันท่วงที การพัฒนาเครื่องมือสำหรับการประเมินสถานการณ์คุณภาพน้ำทะเลโดยรวม หรือดัชนีคุณภาพน้ำทะเล (Marine water quality index: MWQI) ที่จะช่วยให้ทราบถึงสถานะของคุณภาพน้ำได้ รวมถึงการดำเนินงานด้านการจัดการมลพิษทางทะเลผ่านแผนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น แผนป้องกันและขจัดมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมันแห่งชาติ เป็นต้น การจัดทำแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๕๙ - ๒๕๖๔) และ (ร่าง) แผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๕ - ๒๕๗๐) เพื่อเป็นกรอบและแนวทางในการขับเคลื่อนการแก้ไขภาวะมลพิษจากขยะที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ความเดือดร้อน และสุขภาพอนามัยของประชาชนได้อย่างจริงจัง แผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติก ระยะที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๖๓ - ๒๕๖๕) ภายใต้ Road map การจัดการขยะพลาสติก พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๗๓ เพื่อใช้เป็นแผนขับเคลื่อนการดำเนินงานในการป้องกันและแก้ไขปัญหาขยะพลาสติกที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และการนำขยะพลาสติกกลับมาใช้ประโยชน์ร้อยละ ๑๐๐ ภายในปี ๒๕๗๐ (ร่าง) แผนปฏิบัติการด้านการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เชิงบูรณาการ (พ.ศ. ๒๕๖๕ - ๒๕๖๙) และมีการผลักดันการออก (ร่าง) พระราชบัญญัติการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. เพื่อให้ซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ได้รับการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและถูกต้องตามหลักวิชาการ การดำเนินงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชน เช่น การประชุมคณะอนุกรรมการบริหารจัดการขยะพลาสติกและขยะอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งหน่วยงานต่าง ๆ ได้มีการปรับปรุงกฎหมาย แผนงาน และระบบฐานข้อมูลเพื่อให้ครอบคลุมการดำเนินงาน เช่น กรมอนามัยได้ปรับปรุงกฎกระทรวงการจัดการมูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตรายจากชุมชน พ.ศ. ๒๕๖๓ กฎกระทรวงว่าด้วยการกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๔ สำหรับประเด็นการบริหารจัดการคุณภาพน้ำของประเทศไทย สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติได้จัดทำแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ๒๐ ปี พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐ เพื่อเป็นกรอบและแนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาทรัพยากรน้ำของประเทศ ที่มีผลกระทบรุนแรงต่อประชาชน สนับสนุนด้านเศรษฐกิจและสังคม ที่ต้องเร่งดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ดำเนินโครงการด้านน้ำ ภายใต้แผนงานความร่วมมือด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานในระดับลุ่มน้ำมีความรู้ความเข้าใจในการใช้แนวทางการปรับตัวในพื้นที่ลุ่มน้ำของตน สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำ (องค์การมหาชน) ได้ดำเนินการพัฒนาระบบคลังข้อมูลน้ำแห่งชาติ เพื่อเป็นศูนย์กลางในการรวบรวมข้อมูลด้านทรัพยากรน้ำของประเทศ นำไปสู่การจัดทำและให้บริการข้อมูลเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ความหนาแน่นของประชากรเมืองที่มากขึ้น ยังส่งผลต่อความไม่เป็นระเบียบในการตั้งถิ่นฐานและการใช้ประโยชน์ที่ดิน และนำไปสู่ปัญหาการขาดแคลนพื้นที่สีเขียว โดยเฉพาะพื้นที่สีเขียวสาธารณะที่ไม่เพียงพอกับจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น ทำให้พื้นที่สีเขียวมีปริมาณและคุณภาพลดลง รวมถึงความเสื่อมโทรมของแหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรม สำหรับพื้นที่สีเขียวถือได้ว่าเป็นหนึ่งในดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุขของประชากรในเมือง ซึ่งเมืองที่ดีควรมีพื้นที่สีเขียวที่มีคุณภาพในปริมาณที่เหมาะสมและสามารถเข้าถึงได้โดยสะดวก โดยมีความร่วมมือในการขับเคลื่อนโครงการพัฒนาเมืองสีเขียว (Green cities) ภายใต้แผนงานพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย - มาเลเซีย - ไทย (Indonesia - Malaysia - Thailand Growth Triangle: IMT-GT) รวมทั้งโครงการรางวัลอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อมเมืองที่ยั่งยืน โดยประเทศไทยคัดเลือกเมือง (เทศบาล) เพื่อเป็นตัวแทนเข้าร่วมการคัดเลือกรางวัลอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อมเมืองที่ยั่งยืนในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ (ASEAN ESC Awards 2021) ซึ่งเมือง (เทศบาล) ที่ได้รับรางวัล ASEAN ESC Awards 2021 ได้แก่ เทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช เทศบาลเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่ และเทศบาลนครยะลา จังหวัดยะลา รวมทั้งการพัฒนาเกณฑ์และตัวชี้วัดอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อมเมืองที่ยั่งยืน และประเทศไทยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมเมืองต้นแบบสิ่งแวดล้อมยั่งยืนอาเซียน ในพื้นที่ชุมชนหรือเทศบาลต้นแบบ ๖ แห่ง ได้แก่ เทศบาลนครอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี เทศบาลนครภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต เทศบาลเมืองตากสิน จังหวัดนครสวรรค์ เทศบาลตำบลเวียงเทิง จังหวัดเชียงราย เทศบาลตำบลฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา และเทศบาลตำบลบ้านปาง จังหวัดพะเยา เพื่อพัฒนาเป็นต้นแบบการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น การจัดการขยะแบบครบวงจรและธนาคารขยะรีไซเคิล นอกจากนี้ ประเทศไทยยังเผชิญกับความท้าทายในด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม โดยปัจจัยหลักที่ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงของแหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรม ได้แก่ อิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศหรือผลจากภัยธรรมชาติที่ส่งผลกระทบต่อคุณสมบัติของแหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรม การให้บริการและสถานะของระบบนิเวศ และการถูกรบกวนจากมนุษย์ จึงโดยได้มีการจัดทำยุทธศาสตร์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมแห่งชาติ ระยะ ๒๐ ปี (๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) และแผนแม่บทการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมแห่งชาติ ระยะ ๒๐ ปี (๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) เพื่อเตรียมพร้อมต่อการปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ และปรับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมเชิงรุก อันจะเป็นการเสริมบทบาทด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมในการพัฒนาที่ยั่งยืน

๑. ประเด็นพัฒนา จากการขยายตัวและการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และการขยายเมืองที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดความเสื่อมโทรมและร่อยหรอของทรัพยากรธรรมชาติและก่อให้เกิดมลภาวะมากขึ้น จึงทำให้เกิดแนวคิดในการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ลดการปล่อยมลพิษจากแหล่งกำเนิด การบริหารจัดการขยะมูลฝอย ของเสียอันตรายและมูลฝอยติดเชื้อ การจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนเชิงนิเวศ โดยคำนึงถึงองค์ประกอบพื้นฐานทุกมิติทั้งเศรษฐกิจ สังคม - วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม การเพิ่มพื้นที่สีเขียว รวมถึงการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม เพื่อมุ่งสู่การจัดการสภาพแวดล้อมและมลพิษที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งระบบอย่างยั่งยืน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

คุณภาพแหล่งน้ำผิวดิน และคุณภาพแหล่งน้ำน้ำทะเล น้ำถือเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิต รวมถึงการพัฒนาประเทศและเป็นปัจจัยพื้นฐานเพื่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ เมื่อความต้องการในการขยายความเป็นเมือง การเติบโตของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การพัฒนาอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ความต้องการการใช้น้ำเกิดขึ้นในทุกภาคส่วน ก่อให้เกิดเป็นปัญหาคุณภาพน้ำเสื่อมโทรม นำไปสู่ปัญหาหามลพิษที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำและการนำไปใช้ประโยชน์ เมื่อแหล่งน้ำผิวดินมีการปนเปื้อนส่งผลให้แหล่งน้ำใต้ดินในบริเวณใกล้เคียงเกิดการปนเปื้อนของสารพิษนั้นด้วย

โดยเฉพาะในพื้นที่ฝั่งกลบขยะชุมชน หรือพื้นที่รองรับการกำจัดขยะอุตสาหกรรม พื้นที่นิคมอุตสาหกรรมหรือโรงงานอุตสาหกรรม หรือพื้นที่เหมืองแร่และพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งเป็นพื้นที่เสี่ยงสูงต่อการปนเปื้อนจากสารพิษอันตรายจำพวกโลหะหนักและสารพิษ สารอินทรีย์และสารอินทรีย์ระเหยง่าย ส่งผลโดยตรงต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชน โดยปัจจุบัน พบว่า คุณภาพใต้ดินโดยทั่วไปเป็นน้ำคุณภาพที่อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานน้ำบาดาลที่ใช้บริโภคได้ โดยในบางพื้นที่มีปริมาณธาตุเหล็ก แมงกานีส ฟลูออไรด์ และคลอไรด์ ที่เกินเกณฑ์มาตรฐานน้ำบาดาลที่ใช้บริโภค ซึ่งเป็นผลมาจากสภาพธรณีวิทยาและอุทกธรณีวิทยา สำหรับคุณภาพน้ำของแหล่งน้ำผิวดิน ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ ส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์พอใช้ถึงดีมาก ร้อยละ ๘๖ และไม่มีแหล่งน้ำที่อยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรมมาก โดยเมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. ๒๕๖๓ แหล่งน้ำโดยรวมมีคุณภาพน้ำดีขึ้นเล็กน้อย และแหล่งน้ำที่อยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรมมีค่าลดลงจาก ปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ที่ร้อยละ ๑๔ เมื่อพิจารณาคุณภาพแหล่งน้ำทะเล พบว่า ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ มีแนวโน้มอยู่ในเกณฑ์ดีมากร้อยละ ๓ เกณฑ์ดีร้อยละ ๔๗ เกณฑ์พอใช้ร้อยละ ๔๐ เกณฑ์เสื่อมโทรมร้อยละ ๗ และเกณฑ์เสื่อมโทรมมากร้อยละ ๓ แม้ว่าสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด ๑๙ จะทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดที่ติดชายฝั่งทะเลลดลง แต่ปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดมลพิษในน้ำทะเลชายฝั่งยังคงเป็นการระบายน้ำเสียที่เกิดขึ้นจากการใช้น้ำของชุมชนและการท่องเที่ยว กระบวนการผลิตในโรงงานอุตสาหกรรม และเรือประมง ส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์น้ำทะเลเปลี่ยนสี น้ำมันรั่วไหลในทะเล รวมถึงการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิของน้ำทะเล ที่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมใต้ท้องทะเล เช่น การเกิดปะการังฟอกขาว และยังส่งผลกระทบต่อเป็นห่วงโซ่ไปสู่ทัศนียภาพการท่องเที่ยว การทำประมง และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง โดยประเทศไทยได้มีการดำเนินการเพื่อลดความเสื่อมโทรมของแหล่งน้ำและปรับปรุงคุณภาพน้ำของประเทศให้ดีขึ้น โดยการพัฒนามาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากอุตสาหกรรมเฉพาะประเภท และระบบคาดการณ์คุณภาพน้ำและเตือนภัยวิกฤตคุณภาพน้ำ เพื่อการตัดสินใจในการบรรเทาปัญหาได้ทันทั่วถึงและยังมีระบบในการสนับสนุนการวางแผนบริหารจัดการมลพิษทางน้ำเชิงพื้นที่

มลพิษทางอากาศและเสียง ปัจจุบันมลพิษทางอากาศและเสียงเป็นหนึ่งในปัญหาสำคัญที่ทั่วโลกกำลังเผชิญ และไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะเมืองอุตสาหกรรมเท่านั้น แต่อาจเกิดขึ้นได้ตามเมืองใหญ่ที่มีการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว ทำให้มีการใช้ระบบการคมนาคมขนส่งค่อนข้างสูง ประกอบกับจำนวนยานพาหนะมากและสภาพการจราจรติดขัด รวมถึงกิจกรรมอื่น ๆ ที่เป็นแหล่งกำเนิดมลพิษ เช่น กิจกรรมการก่อสร้าง การเผาในที่โล่งของภาคเกษตรกรรม เสียงรบกวนที่ก่อให้เกิดความรำคาญและเกินขีดความสามารถที่โสตประสาทจะรับได้ ส่งผลให้พื้นที่ดังกล่าวยังคงประสบปัญหามลพิษทางอากาศและเสียงอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น จากสถานการณ์มลพิษที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ภาคส่วนต่าง ๆ จึงได้มีการขับเคลื่อนนโยบาย แผนกฎหมาย และการดำเนินงานจากความร่วมมือของทุกภาคส่วนเพื่อนำไปสู่การจัดการสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม และเกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม และประชาชนให้น้อยที่สุด โดยสถานการณ์คุณภาพอากาศภาพรวมในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ ของประเทศไทยมีแนวโน้มดีกว่า พ.ศ. ๒๕๖๓ เนื่องจากการขับเคลื่อนการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายใต้แผนปฏิบัติการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติและแผนเฉพาะกิจเพื่อการแก้ไขปัญหามลพิษด้านฝุ่นละออง ประกอบกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด ๑๙ ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ลดกิจกรรมการเดินทางปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในรูปแบบการปฏิบัติงานที่บ้าน ส่งผลให้การใช้รถยนต์และการจราจรขนส่งลดลง โดยประเทศไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของมลพิษทางอากาศและเสียง และได้ดำเนินการจัดการมลพิษทางอากาศในประเทศไทย เช่น การดำเนินการตามแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติ “การแก้ไขปัญหามลพิษด้านฝุ่นละออง” การจัดตั้งศูนย์แก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ การกำหนดมาตรฐานและมาตรการควบคุมมลพิษทางอากาศจากแหล่งกำเนิด การกำหนดมาตรฐานควบคุมการปล่อยมลพิษจากแหล่งกำเนิดจากยานพาหนะ การปรับปรุงมาตรฐานควบคุมการปล่อยทิ้งไอน้ำมันเบนซินจากคลังน้ำมันเชื้อเพลิง การแก้ไขปัญหาอ้อยไฟไหม้

การดำเนินโครงการ “ชิงเก็บ ลดเผา” การประชุมระหว่างประเทศภายใต้ข้อตกลงอาเซียนเรื่องมลพิษจากหมอกควันข้ามแดน ซึ่งการดำเนินการที่สอดคล้องกับแผนและความร่วมมือในระดับต่าง ๆ ส่งผลให้ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ ปริมาณฝุ่นละออง PM_{2.5} ลดลงร้อยละ ๔ และฝุ่นละออง PM₁₀ ลดลงร้อยละ ๗ จากปี พ.ศ. ๒๕๖๓ นอกจากนี้ มลพิษทางเสียงยังเป็นสถานะที่มีการก่อให้เกิดเสียงที่มีการรบกวน ทำให้เกิดความรำคาญและเกินขีดความสามารถที่โสตประสาทจะรับได้ องค์การอนามัยโลก (World health organization: WHO) ได้ระบุว่ามลภาวะทางเสียงเป็นหนึ่งในภัยคุกคามด้านสิ่งแวดล้อมที่อันตรายที่สุดต่อสุขภาพ เพราะไม่เพียงก่อให้เกิดความหงุดหงิดรำคาญ แต่ยังสามารถส่งผลกระทบต่อสุขภาพต่อมนุษย์ เช่น การสูญเสียการได้ยินอย่างช้า ๆ หรือภาวะประสาทหูเสื่อม โดยแหล่งกำเนิดของมลพิษทางเสียงอาจมาจากแหล่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเสียงจากจราจร เสียงจากการประกอบการอุตสาหกรรม โดยสถานการณ์มลภาวะทางเสียงของประเทศไทย ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ พบว่า ระดับเสียงเฉลี่ยในภาพรวม มีค่าอยู่ระหว่าง ๔๕.๐ - ๘๔.๕ เดซิเบลเอ และมีระดับเสียงเฉลี่ยลดลงจากปีที่ผ่านมา ซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด ๑๙ ที่รัฐบาลมีการกำหนดมาตรการขึ้น เช่น การปิดสถานที่ที่เสี่ยงต่อการแพร่ระบาด การปฏิบัติงานนอกสถานที่ตั้ง (Work from Home) รวมถึงการกำหนดช่วงเวลาเดินทางและการทำกิจกรรมต่าง ๆ จากสถานการณ์ประเด็นปัญหาข้างต้น กรมควบคุมมลพิษได้ดำเนินการในการลดและควบคุมมลพิษทางเสียงเข้าสู่นโยบาย แผน และกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การปรับปรุงมาตรฐานระดับเสียงของรถจักรยานยนต์ การกำหนดมาตรฐานระดับเสียงของรถยนต์ไฮบริด ผลักดันการจัดทำ (ร่าง) แผนปฏิบัติการจัดการมลพิษทางเสียงและความสิ้นสะอาด

ขยะมูลฝอยชุมชน ของเสียอันตรายชุมชน และมูลฝอยติดเชื้อ การขยายตัวของประชากรและการบริโภคที่เพิ่มมากขึ้นในแต่ละปี อีกทั้งการขยายตัวของเมือง ส่งผลให้ปริมาณขยะมูลฝอยชุมชน ของเสียอันตรายชุมชน และมูลฝอยติดเชื้อเพิ่มขึ้นตามไปด้วย รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของธุรกิจในรูปแบบของธุรกิจออนไลน์ทำให้พฤติกรรมการบริโภคของประชาชนเปลี่ยนไป ก่อให้เกิดบรรจุดัชนีที่ย่อยสลายยากเพิ่มปริมาณมากขึ้น ปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนจึงเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย หากไม่ได้รับการจัดการที่เหมาะสมจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนด้วย สำหรับปี พ.ศ. ๒๕๖๔ พบว่า ขยะมูลฝอยได้รับการจัดการอย่างถูกต้องเพิ่มขึ้น ๙.๒๘ ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ ๓๗ ของปริมาณขยะมูลฝอยทั้งหมด ซึ่งเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๗.๐๔ จากปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ที่มีปริมาณ ๘.๖๗ ล้านตัน แต่ยังคงพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีการคัดแยกขยะมูลฝอย ยังคงทิ้งรวมกันทุกประเภท องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีการเก็บขนขยะมูลฝอยแบบรวมใส่รถเก็บขนขยะมูลฝอย ก่อให้เกิดปัญหาต่อระบบคัดแยกและนำกลับคืนไปใช้ประโยชน์ในภายหลัง ในขณะที่ระบบกำจัดที่ปลายทางของของเสียอันตรายชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นของเสียที่เป็นพิษหรืออันตรายที่มาจากครัวเรือน แหล่งธุรกิจ โรงแรม สนามบิน ปั๊มน้ำมัน ร้านถ่ายรูป ร้านซักรีด ของเสียจำพวกนี้ได้แก่ แบตเตอรี่ ถ่านไฟฉาย หลอดไฟ ภาชนะบรรจุสารเคมี กระป๋องสเปรย์ ซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ปัจจุบันของเสียอันตรายเหล่านี้ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องเพียงร้อยละ ๒๒ และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในระยะเวลาที่ผ่านมา เป็นผลมาจากการพัฒนาเทคโนโลยีที่มีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ทำให้พฤติกรรมการบริโภคของประชาชนเปลี่ยนแปลง มีความต้องการใช้เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพิ่มมากขึ้น มีการเปลี่ยนอุปกรณ์บ่อยขึ้นเพื่อให้ทันต่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทำให้มีการนำเข้าผลิตภัณฑ์บางส่วนที่มีคุณภาพต่ำอายุการใช้งานของผลิตภัณฑ์ไม่ยาวนาน ก่อให้เกิดการปนเปื้อนและแพร่กระจายของสารอันตรายสู่สิ่งแวดล้อมเข้าสู่ห่วงโซ่อาหารและเกิดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยเกิดการสะสมของปริมาณกากของเสียการปนเปื้อนของสารอันตรายหลายชนิดลงสู่ดินและแหล่งน้ำใต้ดิน โดยเฉพาะที่มาจากภาคอุตสาหกรรม และภาคเกษตรกรรมที่มีการใช้สารเคมี และสารกำจัดศัตรูพืช โดยในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ มีการนำเข้าสารอันตรายจากภาคอุตสาหกรรมรวมทั้งสิ้น ๓.๒๒ ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ร้อยละ ๕.๒๓ แต่เมื่อพิจารณาในช่วง

๑๐ ปีที่ผ่านมาปริมาณการนำเข้าสารอันตรายภาคอุตสาหกรรมของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลง และสารอันตรายภาคเกษตรกรรม ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ มีการนำเข้าสารอันตรายทางการเกษตร เพิ่มขึ้นร้อยละ ๓๔.๖๙ จากปี พ.ศ. ๒๕๖๓ โดยสารอันตรายทางการเกษตรที่มีการนำเข้า ๓ อันดับแรก ได้แก่ สารกำจัดวัชพืช (Herbicide) สารกำจัดแมลง (Insecticide) และสารป้องกันและกำจัดโรคพืช (Fungicide) สำหรับมูลฝอยติดเชื้อได้รับการจัดการอย่างถูกต้องถึงร้อยละ ๙๐.๘๕ แต่จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด ๑๙ ทำให้มีแหล่งกำเนิดมูลฝอยติดเชื้อเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก เกินศักยภาพในการกำจัดมูลฝอยติดเชื้อของประเทศ กรมอนามัยจึงได้ร่วมกับกรมโรงงานอุตสาหกรรม กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องบูรณาการความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยได้ออกกฎระเบียบและข้อบังคับในส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สถานประกอบการประเภทโรงงานกำจัดของเสียเฉพาะที่กำจัดโดยกระบวนการเผา โรงงานที่ประกอบกิจการผลิตไฟฟ้าจากขยะมูลฝอยชุมชน และโรงงานที่ประกอบกิจการผลิตปูนซีเมนต์ สามารถรับมูลฝอยติดเชื้อมาเป็นเชื้อเพลิงในเตาเผาของโรงงานได้เป็นการชั่วคราว และจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด ๑๙ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตประชาชน ไม่เพียงแต่ปริมาณของขยะมูลฝอยชุมชน ของเสียอันตรายชุมชน และมูลฝอยติดเชื้อที่เพิ่มขึ้นเท่านั้น แต่ยังส่งผลกับขยะพลาสติกที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ ปริมาณขยะพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง (Single-use plastic) เกิดขึ้นประมาณ ๒.๗๖ ล้านตัน ซึ่งขยะพลาสติกส่วนใหญ่จะถูกนำไปกำจัดด้วยการฝังกลบและบางส่วนจะถูกนำไปเผาในเตาเผา ซึ่งต้องใช้พื้นที่ในการฝังกลบมากกว่าขยะประเภทอื่น และใช้เวลาในการย่อยสลายยาวนาน ทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณในการกำจัดและพื้นที่ฝังกลบ ไม่คุ้มค่าในการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ ก่อให้เกิดปัญหาในการกำจัด กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคการศึกษา เพื่อขับเคลื่อนมาตรการการงดให้ถุงพลาสติก Everyday Say No to Plastic Bags ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๖๓ มีการกำหนดมาตรการจัดการขยะพลาสติกจาก Food Delivery ผลักดันให้มีการลด เลิกใช้ พลาสติกแบบครั้งเดียวจากการบริการส่งอาหารและใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมแทน การดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การกำหนดมาตรฐานภาคสมัครใจ ผลิตภัณฑ์พลาสติกสลายตัวได้ทางชีวภาพ มาตรฐานเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ในองค์กร โครงการชุมชนปลอดขยะ (Zero Waste) โครงการ “จังหวัดสะอาด” การพัฒนาและขับเคลื่อนมาตรฐานการจัดการมูลฝอยติดเชื้อและระบบควบคุมกำกับการขนมูลฝอยติดเชื้อ (Manifest system) และการดำเนินโครงการ “คนไทย ไร้ E-Waste” เพื่อรวบรวม E-Waste และนำเข้าสู่กระบวนการจัดการแบบถูกวิธี

การจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน พื้นที่สีเขียว สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

การขยายตัวของเมืองทำให้เกิดความไม่เป็นระเบียบของการตั้งถิ่นฐานและการใช้ประโยชน์ที่ดิน จนส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของเมือง อีกทั้งการวางแผนการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและจัดทำผังเมือง ไม่สามารถกำกับการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เกิดสมดุลทางกายภาพทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมได้ ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมของเมือง ตลอดจนวิถีชีวิตและทรัพย์สินของประชากรเมือง แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็น (๖) พื้นที่และเมืองน่าอยู่อัจฉริยะจึงกำหนดให้มีการจัดทำ “แผนผังภูมินิเวศ” ใช้การขับเคลื่อนทางด้านสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ (ภูมินิเวศ) ที่เป็นวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ เป็นเครื่องมือในการกำกับการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เกิดความสมดุล และจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนในวิถีธรรมชาติตามระบบนิเวศ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงได้จัดทำแผนผังภูมินิเวศระดับภาค และแผนผังความเหมาะสมในการใช้พื้นที่ทางภูมินิเวศรายจังหวัด โดยเริ่มดำเนินการในพื้นที่ภาคเหนือ (๙ จังหวัด) เป็นลำดับแรก รวมทั้งจัดทำผังภูมินิเวศรายประเด็น ได้แก่ ผังภูมินิเวศแหล่งธรรมชาติรายประเภทในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการบริหารจัดการพื้นที่แหล่งธรรมชาติตามศักยภาพภูมินิเวศ

เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และพัฒนา ที่ผ่านมาสํานักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้จัดทำแนวทางและรูปแบบการพัฒนาเมืองและชุมชนตามแนวคิดแบบเมืองนิเวศ (Eco City) เพื่อเป็นต้นแบบของการพัฒนาเมืองบนพื้นฐานภูมินิเวศ โดยในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๓ ดำเนินการในพื้นที่นําร่อง ๓ เทศบาล ได้แก่ (๑) เมืองนิเวศน้ำเขียว จังหวัดตราด (๒) เมืองนิเวศนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ และ (๓) ชุมชนเชิงนิเวศเมืองมาย จังหวัดลําปาง และในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ สํานักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ดำเนินโครงการพัฒนาเมืองในอนาคตให้นํายู่อย่างยั่งยืน ซึ่งมีแนวทางสอดคล้องกับการพัฒนาเมืองบนพื้นฐานภูมินิเวศ ๒ เทศบาล ได้แก่ เทศบาลนครลําปาง และเทศบาลเมืองสุโขทัย รวมทั้งสมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทยได้ดำเนินโครงการแผนผังภูมินิเวศ ช่วยเปลี่ยนเมืองเพื่อเมืองนํายู่สู่โลกยั่งยืน โดยจัดอบรมแนวทางการจัดทำแผนผังภูมินิเวศแก่เทศบาลนําร่อง ๓๘ เทศบาล และจะผลักดันให้มีการจัดทำแผนผังภูมินิเวศระดับเทศบาลที่นำไปสู่การขับเคลื่อนเมืองที่พัฒนาบนพื้นฐานภูมินิเวศต่อไป และในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ - ๒๕๖๕ ได้ดำเนินโครงการจัดการสิ่งแวดล้อมภูมินิเวศ สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมอย่างยั่งยืน โดยดำเนินการจัดทำผังพื้นที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแหล่งศิลปกรรมรายประเภทในพื้นที่ภาคเหนือ เพื่อจัดทำผังพื้นที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ประเภทย่านชุมชนเก่า ตามภูมินิเวศ ในพื้นที่ภาคเหนือ ๑๗ จังหวัด นอกจากนี้ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ ได้ดำเนินการจัดทำผังและแผนการบริหารจัดการพื้นที่นําคถารักษ์ อำเภอมะสออด จังหวัดตาก เป็นพื้นที่นําร่องแรกในการจัดทำผังภูมินิเวศสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและจะนำไปขยายผลในพื้นที่แหล่งธรรมชาติประเภทอื่น ๆ ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐ อย่างน้อย ๕ พื้นที่ เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการบริหารจัดการพื้นที่แหล่งธรรมชาติตามศักยภาพภูมินิเวศ เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และพัฒนา ภายใต้เป้าหมายในปี พ.ศ. ๒๕๖๕ ประเทศไทยมีแผนผังภูมินิเวศเพื่อเป็นกรอบในการพัฒนาเมืองนํายู่ ชุมชนมั่นคง เกษตรยั่งยืน และอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ รวมทั้งผังพื้นที่อนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งโบราณคดี ๑ ภาค โดยภายในปี ๒๕๘๐ สามารถมีครบทั้ง ๖ ภาค ของประเทศ

พื้นที่สีเขียว เป็นพื้นที่ธรรมชาติ หรือพื้นที่ที่มนุษย์สร้างขึ้นหรือกำหนดขึ้นในเมืองหรือชุมชนปกคลุมด้วยพืชพรรณเป็นองค์ประกอบหลัก มีประโยชน์เพื่อสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศการดำรงชีวิต และคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยองค์การอนามัยโลก (World health organization: WHO) ได้กำหนดมาตรฐานสัดส่วนพื้นที่สีเขียวต่อจำนวนประชากรในเมืองไม่น้อยกว่า ๙ ตารางเมตรต่อคน เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงพื้นที่สีเขียวและสามารถใช้ประโยชน์ด้านต่าง ๆ ได้ สํานักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้จัดทำแนวทางการขับเคลื่อนการจัดการพื้นที่สีเขียวอย่างยั่งยืนโดยกำหนดเป้าหมาย ปี พ.ศ. ๒๕๘๐ พื้นที่สีเขียวเพื่อบริการสาธารณะที่ประชาชนสามารถเข้าถึงหรือใช้บริการได้ ในภาพรวมของประเทศไม่น้อยกว่า ๑๕ ตารางเมตรต่อประชากร ๑ คน และกำหนดประเภทพื้นที่สีเขียว ออกเป็น ๖ ประเภท ตามคุณลักษณะและการใช้ประโยชน์ ประกอบด้วย (๑) พื้นที่สีเขียวสาธารณะ (๒) พื้นที่สีเขียวสรรพประโยชน์ (๓) พื้นที่สีเขียวที่เป็นริ้วตามแนวสาธารณูปการ (๔) พื้นที่สีเขียวเพื่อเศรษฐกิจของชุมชน (๕) พื้นที่สีเขียวธรรมชาติ และ (๖) พื้นที่สีเขียวที่ยังไม่มีการใช้ประโยชน์ โดยรายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๖๕ ของสํานักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพบว่า สัดส่วนพื้นที่สีเขียวสาธารณะต่อประชากรของเมืองพทหายอยู่ที่ ๔.๒๗ ตารางเมตรต่อคน สำหรับเทศบาลนครและเทศบาลเมือง มีค่าเฉลี่ยสัดส่วนพื้นที่สีเขียวสาธารณะต่อประชากรเท่ากับ ๕.๐๘ ตารางเมตรต่อคน และ ๔.๓๑ ตารางเมตรต่อคน ตามลำดับ ขณะที่เทศบาลตำบลมีค่าเฉลี่ยสัดส่วนพื้นที่สีเขียวสาธารณะต่อประชากรเท่ากับ ๘.๕๙* ตารางเมตรต่อคน (*ค่าเฉลี่ยสัดส่วนพื้นที่สีเขียวสาธารณะต่อประชากรจากเทศบาลตำบล ๖๕๐ แห่ง จาก ๒,๒๔๗ แห่ง) ซึ่งเป็นสัดส่วนพื้นที่สีเขียวในเมืองต่อประชากรที่ยังคงต่ำกว่าค่าที่กำหนดไว้โดยองค์การอนามัยโลก ในการนี้สํานักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้จัดทำแนวทางการขับเคลื่อนการจัดการพื้นที่สีเขียวอย่างยั่งยืน (แผนระยะยาว ๒๐ ปี) และแนวทางปฏิบัติงานเพื่อขับเคลื่อนการจัดการพื้นที่สีเขียวอย่าง

ยั่งยืน ซึ่งปัจจุบันอยู่ระหว่างการจัดทำแนวทางปฏิบัติงานฯ ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) ภายหลังจาก
ระยะแรกจะสิ้นสุดในปี พ.ศ. ๒๕๖๕ เพื่อถ่ายทอดเป้าหมายและตัวชี้วัดตามแนวทางการขับเคลื่อนฯ สู่การปฏิบัติ
กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมมีการดำเนินงานประเมินเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืน ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๔ ประกอบด้วย
การประเมินระดับพื้นที่และการประเมินระดับประเทศ ซึ่งมีกรอบแนวคิดและตัวชี้วัดการประเมิน ๔ องค์ประกอบ
๓๔ ตัวชี้วัด กรุงเทพมหานครได้จัดทำโครงการ Green Bangkok 2030 มีเป้าหมายเพื่อที่จะเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้
ได้ ๑๐ ตารางเมตรต่อคน รวมถึงเพิ่มพื้นที่สีเขียวสาธารณะที่ประชาชน สามารถเดินถึงได้ในระยะทาง ๔๐๐ เมตร
และเพิ่มพื้นที่ร่มไม้ในเมือง โดยมีการดำเนินงานที่สำคัญในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ - ๒๕๖๕ เช่น ปลูกป่าตามโครงการสวน
ป่าในเขตอ่อนนุช ระยะที่ ๑ พื้นที่ ๑๘ ไร่ ซึ่งเป็นการปลูกต้นไม้แบบป่าธรรมชาติเพื่อเพิ่มพื้นที่ป่าในเมือง

สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ เป็นธรรมชาติที่มีคุณค่าทางวิชาการและสุนทรียภาพที่เกี่ยวข้อง เป็น
หลักฐานที่สำคัญทางธรณีวิทยาและภูมิศาสตร์ อันเป็นเอกลักษณ์หรือสัญลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น ๆ สามารถจัด
กลุ่มแหล่งธรรมชาติตามลักษณะกว้าง ๆ ได้เป็น ๒ ประเภท ได้แก่ ธรรมชาติที่มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง
และพื้นที่คืนสู่สภาพเดิมได้โดยระบบของตัวเอง เช่น ป่าไม้ ทุ่งหญ้า และสัตว์ป่า และธรรมชาติที่ไม่สามารถ
เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง หรือพื้นที่คืนสู่สภาพเดิมได้ เมื่อถูกทำลายก็จะหมดสภาพไป เช่น ภูเขา ถ้ำ น้ำตก เกาะ แก่ง
หาดทราย หาดหิน ทะเลสาบ หนองบึง แหล่งน้ำ ชากดึกดำบรรพ์ ธรณีสัณฐานและภูมิลักษณะบรรพกาล สำนักงาน
นโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้มีการดำเนินการเพื่อปกป้องแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์
ให้มีความยั่งยืน เช่น การติดตามประเมินคุณภาพสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ ๔
ประเภท ได้แก่ ประเภทน้ำตก ภูเขา ธรณีสัณฐานและภูมิลักษณะบรรพกาล และถ้ำ เพื่อให้แหล่งธรรมชาติอันควร
อนุรักษ์ได้รับการติดตามและประเมินผล รวมทั้งทราบถึงสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อมบริเวณโดยรอบของแหล่ง
ธรรมชาติฯ ให้ได้รับการดูแลรักษา ไม่ให้เสื่อมโทรมหรือให้ได้รับผลกระทบน้อยที่สุด โดยพบว่า การประเมินตาม
เกณฑ์การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในภาพรวม ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับดี

สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม เป็นสิ่งที่มนุษย์ได้สร้างหรือกำหนดขึ้น รวมทั้งสภาพแวดล้อมที่อยู่ใน
พื้นที่โดยรอบแหล่งศิลปกรรมที่เป็นองค์ประกอบ และมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อ
แหล่งศิลปกรรมนั้น รวมทั้งได้รับการยกย่องว่ามีคุณค่าในทางศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และ
เทคโนโลยี โดยสามารถแบ่งได้เป็น ๒ ลักษณะ คือ ศิลปกรรมที่ใช้งานอยู่ เช่น วัด สถานที่ราชการ อาคาร
พาณิชย์ บ้านเรือน ย่านวัฒนธรรม และศิลปกรรมที่ไม่ได้ใช้งาน (ตามหน้าที่เดิม) แล้ว เช่น ชากโบราณสถาน
วัดร้าง กำแพงเมือง คูเมือง แหล่งประวัติศาสตร์ และโบราณคดี หากสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมถูกทำลายหรือเสื่อม
โทรมลงไป หรือความสำคัญของแหล่งศิลปกรรมกำลังถูกมองข้ามเพราะประชาชนยังขาดความรู้ ความเข้าใจ
ในเรื่องความสำคัญ ประโยชน์ และคุณค่าของแหล่งศิลปกรรมนั้น ๆ จึงเกิดการทำลายโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์
ทั้งทางตรงและทางอ้อม นำไปสู่ความเสื่อมคุณค่าของแหล่งศิลปกรรมจนหมดความหมายในที่สุด ในปีงบประมาณ
พ.ศ. ๒๕๖๔ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในฐานะสำนักงานเลขานุการ
คณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า ขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อประกาศเขตพื้นที่
เมืองเก่าเพิ่มเติม ๓ เมือง (ได้แก่ เมืองเก่าอุทัยธานี เมืองเก่าตรัง และเมืองเก่าฉะเชิงเทรา) ส่งผลให้มีการ
ประกาศเขตพื้นที่เมืองเก่าโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีแล้วรวม ๓๖ เมือง ตามระเบียบสำนัก
นายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า พ.ศ. ๒๕๖๔ และการสนับสนุนให้
จังหวัดที่มีเมืองเก่ามีแผนปฏิบัติการด้านการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณเมืองเก่า เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางหลัก
สำหรับการบริหารจัดการพื้นที่เมืองเก่า และการกำหนดแนวทางในการจัดทำผังเมืองเฉพาะของกรมโยธาธิการ
และผังเมือง เพื่อให้เมืองเก่าสามารถรักษาอัตลักษณ์และบริบทของเมืองเก่าไว้ได้ และยังคงประโยชน์ทั้งการ
ท่องเที่ยว เศรษฐกิจ และสังคมแก่ชุมชนและประเทศ โครงการขับเคลื่อนการดำเนินงานอนุรักษ์ฟื้นฟูย่านชุมชน

แก่ระดับจังหวัด ระยะ ๑ พ.ศ. ๒๕๖๓ และระยะ ๒ พ.ศ. ๒๕๖๔ มีการสำรวจย่านชุมชนเก่าเพื่อเพิ่มเติมฐานข้อมูลรายชื่อ ตำแหน่งที่ตั้ง ย่านชุมชนเก่าให้มีความครบถ้วนทุกย่านของจังหวัดมากขึ้น การสำรวจขึ้นทะเบียนโบราณสถานและแหล่งโบราณคดี เพื่อปกป้องคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมประเภทโบราณสถานและแหล่งโบราณคดี ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยมีโบราณสถาน แหล่งโบราณคดีที่อยู่ในบัญชีของกรมศิลปากร ๗,๗๙๔ แห่ง ประกาศขึ้นทะเบียนในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ จำนวน ๒,๐๖๗ แห่ง โดยได้ประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานเพิ่มเติมในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ - ๒๕๖๕ อีกจำนวน ๒๓ แห่ง นอกจากนี้ ได้ดำเนินโครงการอนุรักษ์และพัฒนาอุทยานประวัติศาสตร์ ๑๑ แห่ง ได้แก่ (๑) อุทยานฯ พระนครคีรี จังหวัดเพชรบุรี (๒) อุทยานฯ เมืองสิงห์ จังหวัดกาญจนบุรี (๓) อุทยานฯ พระนครศรีอยุธยา (๔) อุทยานฯ ศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ (๕) อุทยานฯ สุโขทัย (๖) อุทยานฯ ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย (๗) อุทยานฯ กำแพงเพชร (๘) อุทยานฯ ภูพระบาท จังหวัดอุดรธานี (๙) อุทยานฯ พิมาย จังหวัดนครราชสีมา (๑๐) อุทยานฯ พนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ (๑๑) อุทยานฯ สดึกก้อกรม จังหวัดสระแก้ว ได้รับการดูแลรักษา อนุรักษ์และพัฒนา ให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน สำหรับในส่วนของแหล่งมรดกโลก ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ ได้จัดสร้างเตาเผาขยะปลอดมลพิษในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์ จำนวน ๒ แห่ง ได้แก่ อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย และอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร เพื่อลดปัญหามลพิษในการกำจัดขยะประเภทโคม ซึ่งเป็นปัญหาโดยตรงกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ รวมทั้งได้รณรงค์ให้มีการลด ละ เลิกการใช้ภาชนะหรือบรรจุภัณฑ์ประเภทโคม ในแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวที่ดำเนินการกำกับดูแล

๒. รายละเอียดยุทธศาสตร์ การจัดการสภาพแวดล้อมเมืองและมลพิษที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งระบบ มุ่งเน้นการป้องกัน ลด และควบคุมมลพิษทางน้ำ อากาศ เสียง ขยะมูลฝอย มลพิษยติดเชื้อ ของเสียอันตราย กากอุตสาหกรรม รวมทั้งสารเคมีในภาคการเกษตรที่มีประสิทธิผลตั้งแต่ต้นทาง พัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมทั้งปรับปรุงมาตรฐานสิ่งแวดล้อมของประเทศตามมาตรฐานสากล และบังคับใช้มาตรฐานสิ่งแวดล้อมกับทุกภาคส่วนอย่างเคร่งครัด พร้อมทั้งสร้างเครื่องมือ กลไกที่มีความหลากหลายครอบคลุมการบริหารจัดการมลพิษและส่งเสริมการบูรณาการทุกภาคส่วนในระดับประเทศ ตลอดจนส่งเสริมความร่วมมือทั้งภายในและระหว่างประเทศ ในการบริหารจัดการมลพิษอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย ๓ กลยุทธ์ ได้แก่

กลยุทธ์ที่ ๔.๑ การเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกัน ลด และขจัดมลพิษ การเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกัน ลด ควบคุม และขจัดมลพิษ ทางน้ำ อากาศ ขยะมูลฝอย มลพิษยติดเชื้อและของเสียอันตราย รวมทั้งสารเคมีในภาคการเกษตรที่มีประสิทธิผลตั้งแต่ต้นทาง รวมถึงพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกัน ลด ควบคุม และขจัดมลพิษ ซึ่งให้ความสำคัญใน ๒ ประเด็น ได้แก่ ๑) การป้องกันการเกิดและการลดมลพิษจากแหล่งกำเนิด และ ๒) การควบคุมและขจัดมลพิษ ทั้งจากแหล่งที่มีจุดกำเนิดแน่นอนและแหล่งที่มีจุดกำเนิดไม่แน่นอน โดยมีกิจกรรมหลัก ได้แก่ การส่งเสริมการลดปริมาณขยะ น้ำเสีย ของเสีย และสารเคมีอันตรายจากต้นทาง การควบคุมและกำกับแหล่งกำเนิดมลพิษอย่างตรงจุดและมีประสิทธิผล การควบคุมและขจัดมลพิษในแหล่งน้ำ อากาศ และดิน การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอย ขยะยติดเชื้อ ซากผลิตภัณฑ์ เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ และขยะจากการก่อสร้างและการรื้อถอนสิ่งก่อสร้าง การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการคุณภาพน้ำ อากาศ เสียง ขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย การป้องกันและลดมลพิษทางทะเลทุกประเภทโดยเฉพาะจากกิจกรรมบนแผ่นดิน รวมถึงขยะทะเล การลดและเลิกการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช และการพัฒนาการจัดทำรายงานการประเมินและการวิเคราะห์ในส่วนที่เกี่ยวข้อง กิจกรรมสนับสนุน ได้แก่ การผลักดันเครื่องมือและกลไกทางเศรษฐศาสตร์มาปรับใช้ในการป้องกัน ลด ควบคุมและขจัดมลพิษ การกำหนดมาตรการและกลไกการจัดการที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน การสนับสนุนการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม ในการป้องกัน ลด ควบคุมและขจัดมลพิษ การส่งเสริมการลงทุนแก่ภาคเอกชนทั้ง

ทางตรงและทางอ้อมในด้านการจัดการมลพิษ เช่น การใช้มาตรการลดหย่อนภาษีจูงใจ การส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรทางทะเล และให้ความร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมทางทะเล รวมถึงการบูรณาการมาตรการป้องกันมลพิษในการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กลยุทธ์ที่ ๔.๒ การจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

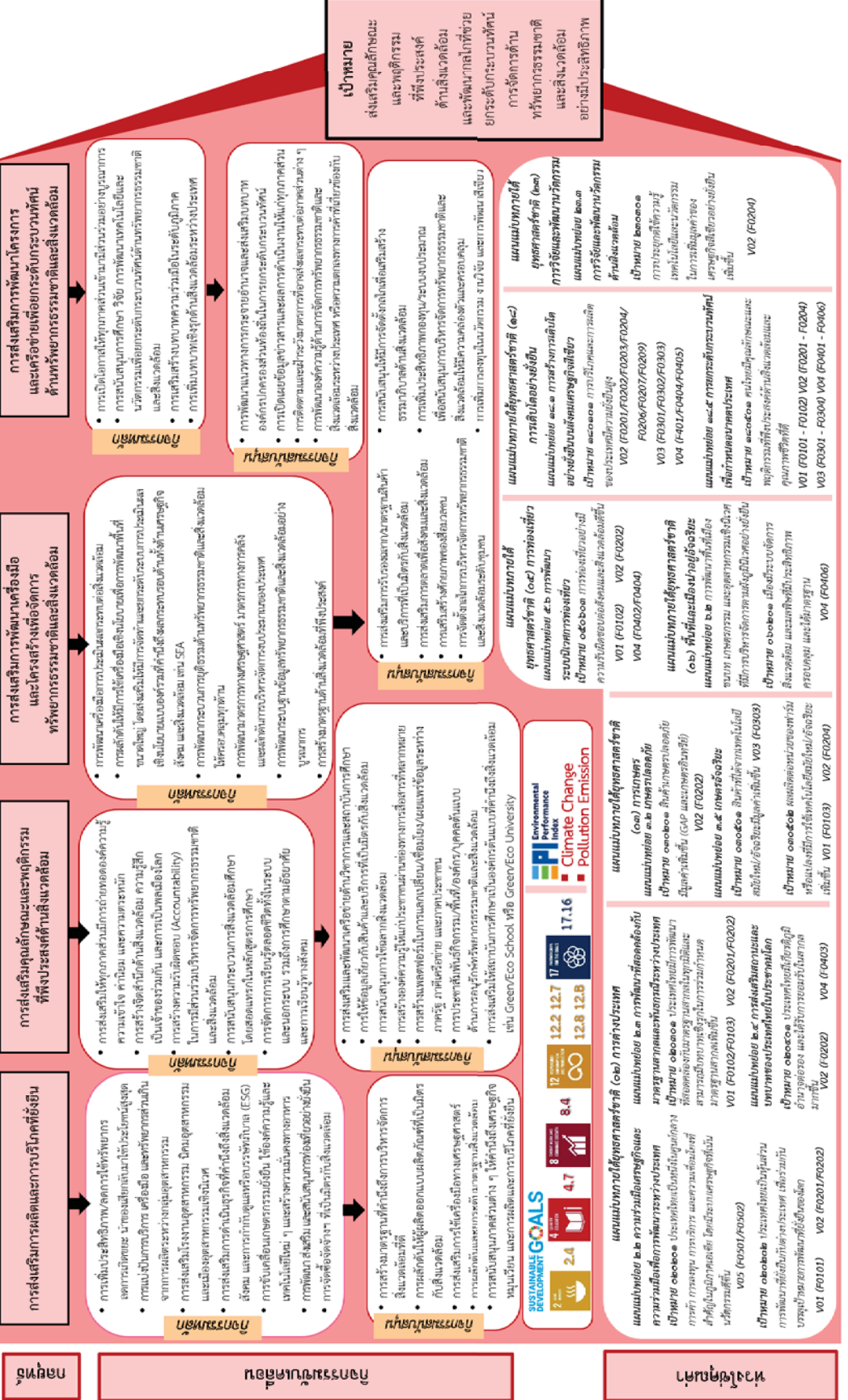
ส่งเสริมการบูรณาการทุกภาคส่วนในระดับประเทศ ตลอดจนส่งเสริมความร่วมมือทั้งภายในและระหว่างประเทศในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมซึ่งให้ความสำคัญใน ๒ ประเด็น ได้แก่ ๑) การจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน และ ๒) การจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม โดยมีกิจกรรมหลัก ได้แก่ การจัดทำมาตรฐานด้านคุณภาพของสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม การจัดทำและบังคับใช้การวางผังเมืองและการกำหนดและวางผังสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม การส่งเสริมการจัดรูปแบบของเมืองตามหลักการของสิ่งแวดล้อมเมืองที่ยั่งยืน การส่งเสริมและพัฒนาพื้นที่สีเขียวในมิติและมุมมองที่กว้างและหลากหลายขึ้น รวมทั้งเพื่อเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ และควบคุมไม่ให้มีการบุกรุกพื้นที่สาธารณะ การกำกับ ดูแลให้แหล่งมรดกที่ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศและของโลก กิจกรรมสนับสนุน ได้แก่ การกำหนดกฎ หลักเกณฑ์ กฎหมาย เครื่องมือและ กลไกอื่น ๆ ในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองและพื้นที่สีเขียว คู่มือหรือสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมผ่านการจัดทำโครงการต่าง ๆ เช่น การจัดทำบัญชีอาคารที่มีคุณค่า เพื่อนำไปสู่การจัดทำนโยบาย มาตรการด้านสิ่งแวดล้อมและผังเมือง เพื่อการบริหารจัดการการใช้ประโยชน์จากการอนุรักษ์ การออกแบบศิลปกรรมหรือการใช้มาตรการผังเมืองเฉพาะพื้นที่ เพื่อดำเนินการสนับสนุนการใช้ประโยชน์จากการอนุรักษ์อาคาร การจัดทำและปรับปรุงนโยบาย แผน และมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน รวมถึงการพัฒนาศักยภาพ ประสิทธิภาพ และสนับสนุนบทบาทของภาคส่วนต่าง ๆ ในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

กลยุทธ์ที่ ๔.๓ การเสริมความแข็งแกร่งของกลไกการควบคุมมลพิษ พัฒนาและทบทวน

ปรับปรุงมาตรฐานสิ่งแวดล้อมของประเทศตามมาตรฐานสากลที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศ และบังคับใช้มาตรฐานสิ่งแวดล้อมกับทุกภาคส่วนอย่างเคร่งครัด พร้อมทั้งพัฒนา ส่งเสริมกลไกที่มีความหลากหลายเพื่อครอบคลุมการบริหารจัดการมลพิษ รวมถึงผลักดันกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องโดยให้ความสำคัญใน ๒ ประเด็น ได้แก่ ๑) การยกระดับระบบติดตามตรวจสอบ และกำกับดูแล และ ๒) การมีส่วนร่วมของภาคสาธารณะในการควบคุมมลพิษ ครอบคลุมการดำเนินการพัฒนาฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การเร่งรัดหาแนวทางการพัฒนาโลกและระบบการติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษ โดยมีกิจกรรมหลัก ได้แก่ การติดตามและเฝ้าระวังการปล่อยมลพิษทุกรูปแบบรวมถึงติดตามสถานการณ์มลพิษอย่างสม่ำเสมอ การเพิ่มความรับผิดชอบให้แก่ผู้ผลิตในการจัดการมลพิษและของเสียจากการผลิต การเพิ่มศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการมลพิษ รวมถึงการพัฒนาและเชื่อมโยงฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการมลพิษ กิจกรรมสนับสนุน ได้แก่ การเร่งรัดหาแนวทางการพัฒนาโลกและระบบการติดตามตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษ การปรับปรุงและแก้ไขกฎหมาย และค่ามาตรฐานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ การสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเกี่ยวข้องที่เสริมสร้างความแข็งแกร่งของกลไกการควบคุมมลพิษ การสนับสนุนการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการบริหารจัดการมลพิษ การสนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การพัฒนากระบวนการยุติธรรมด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาโลกความร่วมมือระหว่างประเทศในการป้องกัน ลด และควบคุมมลพิษข้ามพรมแดน รวมถึงการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักด้านมลพิษแก่ภาคส่วนต่าง ๆ

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การยกระดับกระบวนการดำเนินงานเพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ

- ๕.๑ การริเริ่มโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ
 - ๕.๑.๑ สกัดพื้นที่ที่มีความเหมาะสมสำหรับโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - ๕.๑.๒ จัดทำโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - ๕.๑.๓ จัดทำโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ๕.๒ การปรับปรุงและควบคุมคุณภาพน้ำ
 - ๕.๒.๑ ปรับปรุงและควบคุมคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติ
 - ๕.๒.๒ ปรับปรุงและควบคุมคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำประปา
 - ๕.๒.๓ ปรับปรุงและควบคุมคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดิน
- ๕.๓ การส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม
 - ๕.๓.๑ ส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมในหน่วยงานราชการ
 - ๕.๓.๒ ส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมในภาคเอกชน
 - ๕.๓.๓ ส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมในภาคประชาชน
- ๕.๔ การส่งเสริมการอนุรักษ์ดินและน้ำ
 - ๕.๔.๑ ส่งเสริมการอนุรักษ์ดินและน้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติ
 - ๕.๔.๒ ส่งเสริมการอนุรักษ์ดินและน้ำในแหล่งน้ำประปา
 - ๕.๔.๓ ส่งเสริมการอนุรักษ์ดินและน้ำในแหล่งน้ำผิวดิน
- ๕.๕ การส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าและพันธุ์พืช
 - ๕.๕.๑ ส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าและพันธุ์พืชในแหล่งน้ำธรรมชาติ
 - ๕.๕.๒ ส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าและพันธุ์พืชในแหล่งน้ำประปา
 - ๕.๕.๓ ส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าและพันธุ์พืชในแหล่งน้ำผิวดิน

เป้าหมาย

ส่งเสริมคุณลักษณะ และพฤติกรรม ที่พึงประสงค์ ด้านสิ่งแวดล้อม และพัฒนาบุคลากรระดับบริหารระดับกลาง (ผู้/ไม่มี)

การส่งเสริมการพัฒนาโครงการ และเครือข่ายเพื่อยกระดับกระบวนการ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กลยุทธ์

๕.๑ การปรับปรุงและควบคุมคุณภาพน้ำ

๕.๒ การปรับปรุงและควบคุมคุณภาพน้ำ

๕.๓ การส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม

๕.๔ การส่งเสริมการอนุรักษ์ดินและน้ำ

๕.๕ การส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าและพันธุ์พืช

นโยบายและแผน

นโยบายส่งเสริม

นโยบายอนุรักษ์

นโยบายพัฒนา

นโยบายส่งเสริม

ตัวชี้วัด

๕.๑ ปริมาณน้ำประปาที่ผลิตได้

๕.๒ ปริมาณน้ำเสียที่บำบัด

๕.๓ ปริมาณพลังงานที่ประหยัด

๕.๔ ปริมาณดินและน้ำที่อนุรักษ์

๕.๕ ปริมาณสัตว์ป่าและพันธุ์พืชที่อนุรักษ์

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การยกระดับกระบวนการทัศนเพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ

เป้าหมาย ส่งเสริมคุณลักษณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อม และพัฒนากลไกที่ช่วยยกระดับกระบวนการทัศนจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวชี้วัด ๕.๑ การบริโภควัสดุในประเทศต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศมีปริมาณลดลง (กิโลกรัมต่อดอลลาร์สหรัฐ)

๕.๒ มีจังหวัด/พื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาเป็นเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ ๓๙ จังหวัด ๕๔ พื้นที่ (จำนวนจังหวัด/พื้นที่)

๕.๓ สัดส่วนพื้นที่เกษตรกรรมยั่งยืนต่อพื้นที่เกษตรกรรมทั้งประเทศเพิ่มขึ้น (ร้อยละ)

๕.๔ อันดับการพัฒนาการเดินทางและการท่องเที่ยวของประเทศไทย ด้านความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม อยู่ ๑ ใน ๖๗ (อันดับ)

๕.๕ สัดส่วนของหน่วยงานที่เข้าร่วมดำเนินการและสัดส่วนมูลค่าการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น (ร้อยละ)

๕.๖ การรับรู้และความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น (จำนวน)

๕.๗ มีการนำกระบวนการ SEA ไปใช้ในพื้นที่สำคัญด้านการพัฒนาระดับนโยบาย (มี/ไม่มี)

๕.๘ การดำเนินการภายใต้ความตกลงระดับทวิภาคี พหุภาคี และระดับภูมิภาคที่เกี่ยวข้องเพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น (จำนวน)

การพัฒนาด้านเศรษฐกิจจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นฐานในการผลิตและการบริโภค ในขณะที่ทรัพยากรของโลกมีอยู่อย่างจำกัด รูปแบบการผลิตและบริโภคที่ไม่ยั่งยืนจึงส่งผลเสียอย่างยิ่งต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาที่ผ่านมายังมีทิศทางที่ไม่สมดุล การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ความต้องการบริโภคทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มสูงขึ้นเกินศักยภาพในการรองรับของระบบนิเวศ รวมถึงมีการปลดปล่อยมลพิษสะสมจากกระบวนการผลิตและการบริโภคออกสู่สิ่งแวดล้อมจำนวนมาก นำไปสู่ผลกระทบด้านสุขภาพของมนุษย์และความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาทิ ภาคอุตสาหกรรมที่มุ่งเน้นผลกำไร โดยไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ภาคการเกษตรที่เร่งผลิตอาหารให้เพียงพอต่อความต้องการทั่วโลก ทำให้ต้องพึ่งพิงสารเคมีในการทำเกษตร ภาคบริการและการท่องเที่ยวที่เน้นการขยายตัวของการท่องเที่ยวมากเกินไปหรือการท่องเที่ยวแบบทั่วไป (Mass tourism) ทำให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมลง และสูญเสียคุณประโยชน์ของระบบนิเวศในแหล่งท่องเที่ยววนั้น อีกทั้งการเติบโตของอุตสาหกรรม Fast fashion ที่มีต้นทุนการผลิตต่ำและมีอุปสงค์สูงส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมตลอดทั้งกระบวนการผลิตและบริโภค ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทั่วโลกและหลากหลายมิติ อาทิ เทคโนโลยี นวัตกรรม และการบริหารจัดการที่อาจก่อให้เกิดประเด็นอุบัติใหม่ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงกระแสโลกาภิวัตน์ได้ก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ เงินทุน แรงงาน วัฒนธรรม และอื่น ๆ ที่มีความเชื่อมโยงระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่ระดับประเทศ ภูมิภาค และโลกมากยิ่งขึ้น จึงทำให้บางปัญหาคาบเกี่ยวต่อเนื่องในลักษณะไร้พรมแดน ซึ่งการจัดการต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายประเทศ รวมทั้งการพัฒนาระบบ กลไก และเครื่องมือ ให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และกระแสการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ควบคู่ไปกับการเสริมสร้างความตระหนักรู้ของประชาชนในการมีส่วนร่วมและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

แนวคิดที่ประชาคมโลกได้ตระหนักถึงความสำคัญและยอมรับร่วมกันแล้วว่า การลดลงและความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีสาเหตุสำคัญมาจากพฤติกรรมของประชาชน ซึ่งการที่จะอนุรักษ์ควบคู่ไปกับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ สมดุล และยั่งยืน ต้องส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อมุ่งสู่การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน การสร้างความตระหนักรู้แก่

ประชาชนเกี่ยวกับความสำคัญของการผลิตและการบริโภคอย่างรู้คุณค่าทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด จึงกลายเป็นพันธกิจสำคัญในหลายประเทศทั่วโลก โดยในการประชุมสมัชชาสหประชาชาติ ครั้งที่ ๗๐ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ประเทศสมาชิก ๑๙๓ ประเทศทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย ได้ให้การรับรองเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนภายหลังปี พ.ศ. ๒๕๕๘ โดยองค์การสหประชาชาติได้ประกาศให้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ๑๗ เป้าหมาย เป็นทิศทางในการพัฒนาของโลกในช่วง ๑๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๙ - ๒๕๗๓) เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาในหลายประเด็นที่เป็นประเด็นสาธารณะระดับโลก ซึ่งได้กล่าวถึงเรื่องของการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนไว้ภายใต้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ ๑๒ สร้างหลักประกันให้มีรูปแบบการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน (Ensure Sustainable Consumption and Production Patterns) ที่มีความสำคัญกับการขับเคลื่อนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน การส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ การปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตและบริการของบริษัท/องค์กร การส่งเสริมการจัดซื้อจัดจ้างที่ยั่งยืนของทุกภาคส่วน ตลอดจนการส่งเสริมให้ประชาชนมีรอบคอบคิดและพฤติกรรมที่สอดคล้องกับความสามารถในการรองรับของธรรมชาติ และตระหนักถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนในสังคม ผ่านการดำเนินงานอย่างบูรณาการของหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม ตั้งแต่ระดับนโยบายตลอดจนการนำไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่อย่างครอบคลุมและเป็นรูปธรรม โดยหลักการที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ ๑๒ อาทิ เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular economy) ที่มีการวางแผนให้ทรัพยากรในระบบการผลิตสามารถกลับคืนสู่สภาพเดิมและนำกลับมาใช้ใหม่ได้ เพื่อรับมือกับปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรในอนาคต และแนวคิดด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และการกำกับดูแลหรือบรรษัทภิบาล (Environment Social Governance: ESG) ซึ่งเป็นกรอบการดำเนินงานธุรกิจที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน สอดรับกับทิศทางการพัฒนาของกลุ่มประเทศต่าง ๆ ที่ให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจสีเขียว (Green economy) มากขึ้น

ภูมิภาคอาเซียน แม้จะเป็นภูมิภาคที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ แต่กำลังเผชิญกับความท้าทายในการรักษาสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีหลายปัจจัยที่นำไปสู่ปัญหาสิ่งแวดล้อม อาทิ จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น การเติบโตทางเศรษฐกิจ และการขยายตัวอย่างรวดเร็วของอุตสาหกรรม เป็นต้น ซึ่งประเทศสมาชิกได้ให้ความสำคัญกับประเด็นดังกล่าว จึงได้ผนวกไว้ในแผนงานสำคัญและข้อตกลงต่าง ๆ ของภูมิภาค ได้แก่ แผนงานประชาคมอาเซียน ๒๐๒๕ (ASEAN Community Vision 2025) ปฏิญญากรุงกัวลาลัมเปอร์ว่าด้วยอาเซียน ๒๐๒๕: มุ่งหน้าไปด้วยกัน ซึ่งมี ๓ แผนงานที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับกระบวนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนี้ แผนงานประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community: ASCC) ในประเด็นการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน สิ่งแวดล้อมศึกษา การสร้างความตระหนักรู้ และการดำรงชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในทุกๆ ระดับ แผนงานการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community) ในประเด็นการเสริมสร้างความร่วมมืออาเซียนในการสนับสนุนการสร้างความปลอดภัย และแผนงานเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community) ในประเด็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน (Public-Private Partnership: PPP) นอกจากนี้ ยังได้จัดทำแผนงานประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน พ.ศ. ๒๕๕๙ - ๒๕๖๘ (ASCC Blueprint 2016 - 2025) ด้านการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน ร่างกรอบเศรษฐกิจหมุนเวียนสำหรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (Framework for Circular Economy for the ASEAN Economic Community) แผนปฏิบัติการด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาอาเซียน พ.ศ. ๒๕๕๗ - ๒๕๖๑ (ASEAN Environmental Education Action Plan 2014 - 2018) และกรอบความร่วมมือด้านการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนในภูมิภาคเอเชียใต้ (South Asia Forum on Sustainable Consumption and Production) อีกด้วย

การดำเนินงานต่าง ๆ ในภูมิภาคอาเซียนในประเด็นที่เกี่ยวข้อง อาทิ การจัดตั้งคณะทำงานอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา (ASEAN Working Group on Environmental Education: AWGEE) การจัดประชุม

ผู้นำอาเซียน +๓ ด้านการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน (ASEAN+3 Leadership Programme on Sustainable Consumption and Production) ที่มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาของประเทศสมาชิกในประเด็น การจัดซื้อจัดจ้างสีเขียว (Green procurement) การรับรองสีเขียว (Green certifications) ฉลากเขียว (Eco-labels) มาตรฐานด้านความยั่งยืน (Sustainability standards) และผลิตภัณฑ์ที่ยั่งยืนและห่วงโซ่อุปทาน (Sustainable products and supply chains)

ประเทศไทยอยู่ระหว่างการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติให้การขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ-เศรษฐกิจหมุนเวียน-เศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy: BCG Model) หรือโมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นวาระแห่งชาติ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๖๔ เป็นต้นไป และได้บูรณาการประเด็น BCG Model การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน การยกระดับกระบวนการทัศน์ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาเครื่องมือ กลไก รวมถึงการส่งเสริมความร่วมมือกับต่างประเทศ ไว้ภายใต้นโยบายและแผนระดับประเทศ ทั้งแผนระดับที่ ๑ ๒ และ ๓ อาทิ แผนระดับที่ ๑ คือยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์ รักษา ฟื้นฟู และสร้างใหม่ฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การใช้ประโยชน์อย่าง สมดุล และการยกระดับกระบวนการทัศน์เพื่อกำหนดอนาคตประเทศไทยด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม บนหลักของการมีส่วนร่วมและธรรมาภิบาล แผนระดับที่ ๒ ได้แก่ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น (๑๘) การเติบโตอย่างยั่งยืน ที่มีเป้าหมายให้สภาพแวดล้อมของประเทศไทยมีคุณภาพดีขึ้นอย่างยั่งยืน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) ที่กำหนด ๕ เป้าหมายหลัก ได้แก่ การปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ การมุ่งสู่ สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม การเปลี่ยนผ่านการผลิตและการบริโภคไปสู่ความยั่งยืน และการเสริมสร้าง ความสามารถของประเทศในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและความเสี่ยงภายใต้บริบทโลกใหม่ และนโยบาย และแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๒ - ๒๕๖๕) ภายใต้ในนโยบายที่ ๑๒ เสริมสร้างความมั่นคง ทางพลังงานและอาหาร ที่ให้ความสำคัญกับการเพิ่มพื้นที่เกษตรกรรมยั่งยืน และแผนระดับที่ ๓ อาทิ นโยบาย และแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๘๐ ที่มีแนวคิดสำคัญคือ การน้อมนำ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการวางแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล การปรับกระบวนการทัศน์ใหม่เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างเข้มข้นและจริงจัง และการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมบนฐานการใช้ทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อย แผนขับเคลื่อน การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๘๐ ที่เน้นการขับเคลื่อนอย่างบูรณาการด้วยนวัตกรรม ทางสังคมและเทคโนโลยี รวมถึงแผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. ๒๕๖๔ - ๒๕๗๐ ที่ให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยนรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยอาศัย ฐานความเข้มแข็งของประเทศ ยกกระดับมูลค่าในห่วงโซ่การผลิตสินค้าและบริการด้วยการใช้เทคโนโลยีและ นวัตกรรมสมัยใหม่ ควบคู่ไปกับการรักษาฐานทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพให้สมดุล เพื่อสร้างการเติบโต ทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

๑. ประเด็นพัฒนา จากสถานการณ์และทิศทางการพัฒนาต่าง ๆ จะเห็นได้ว่า การผลักดันแนวคิด การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การเพิ่มประสิทธิภาพเครื่องมือและกลไกต่าง ๆ รวมถึงการสร้างความเป็น หุ้นส่วนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นับเป็นประเด็นที่ควรให้ความสำคัญในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในอีก ๕ ปีข้างหน้า เพื่อมุ่งสู่การปรับเปลี่ยนคุณลักษณะและพฤติกรรมที่พึง ประสงค์และยกระดับกระบวนการทัศน์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีรายละเอียดดังนี้

การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน หมายถึง การดำเนินการแบบองค์รวมในทุก ๆ ด้าน เพื่อลดผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากกระบวนการผลิตและการบริโภค ควบคู่ไปกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกคน ซึ่งภาคส่วนหลักที่มีส่วนขับเคลื่อน ได้แก่ ภาคอุตสาหกรรมการผลิต ภาคเกษตรกรรมและอาหาร ภาคบริการและการท่องเที่ยว ภาคเมืองและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคการจัดซื้อจัดจ้างยั่งยืน และภาคการสร้างความรู้และการศึกษา โดยมีรายละเอียดแต่ละภาคส่วนดังนี้

- **ภาคอุตสาหกรรมการผลิต** เป็นภาคส่วนสำคัญที่สร้างรายได้เข้าประเทศ ทั้งนี้ สถานการณ์ในช่วง ๒ - ๓ ปีที่ผ่านมา ภาคอุตสาหกรรมมีแนวโน้มขยายตัวลดลงเล็กน้อย เนื่องจากผลกระทบของการแพร่ระบาดของโรคโควิด ๑๙ อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยได้ส่งเสริมการยกระดับอุตสาหกรรมให้มีการผลิตที่ยั่งยืน นักลงทุนและผู้ประกอบการเริ่มให้ความสำคัญกับการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืนมากขึ้น โดยในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ มีบริษัทจดทะเบียนไทย ร้อยละ ๒๐ จัดทำรายงานความยั่งยืนตามความสมัครใจและเปิดเผยข้อมูลในมิติสิ่งแวดล้อม สังคม และการกำกับดูแลหรือบรรษัทภิบาล รวมทั้งมีการส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมสีเขียวที่มีกระบวนการผลิตและการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยในระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๔ - ๒๕๖๓ มีโรงงาน/สถานประกอบการที่ได้รับใบรับรองอุตสาหกรรมสีเขียวรวมทั้งสิ้น ๔๐,๗๙๙ ใบรับรอง และตั้งเป้าหมายให้โรงงานอุตสาหกรรมภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงอุตสาหกรรมที่มีอยู่กว่า ๗๑,๑๓๐ โรงงานทั่วประเทศ พัฒนาสู่การเป็นอุตสาหกรรมสีเขียว ภายในปี พ.ศ. ๒๕๖๘ อีกทั้งมีการผลักดันเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศที่มีการจัดวางผัง สาธารณูปโภค สาธารณูปการ และสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเหมาะสม เพื่อรองรับการดำเนินธุรกิจที่มุ่งเน้นการบริหารจัดการทรัพยากรและพลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการริเริ่มพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศในพื้นที่เป้าหมาย ๑๕ จังหวัด ๑๘ พื้นที่

- **ภาคเกษตรกรรมและอาหาร** การทำเกษตรเชิงเดี่ยวที่พึ่งพาปุ๋ยและสารเคมี โดยมุ่งเน้นการเพิ่มผลผลิตและสร้างรายได้ให้กับประเทศเป็นหลัก ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในวงกว้าง อาทิ ความเสื่อมโทรมของดิน การชะล้างหน้าดิน และการขาดพืชปกคลุมดิน เป็นต้น สำหรับสถานการณ์ภาคการเกษตรในประเทศไทยพบว่า สัดส่วนผลิตภัณฑ่มวลรวมในประเทศภาคการเกษตร ปี พ.ศ. ๒๕๖๔ เป็นร้อยละ ๘.๕๓ และผลิตภัณฑ่มวลรวมในประเทศภาคการเกษตรในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ มีอัตราการขยายตัวร้อยละ ๑.๔๘ ซึ่งในปัจจุบันการทำเกษตรกรรมยั่งยืนเป็นทางเลือกที่ได้รับความสนใจ โดยสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ศึกษาแนวทางการจัดทำเครื่องมือในการวัดและติดตามประเมินผลพื้นที่ที่มีการทำการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืนทั้งมิติของเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสังคม ที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยตามแนวทางขององค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations: FAO) ในส่วนของการสูญเสียอาหารและขยะอาหาร กรมวิชาการเกษตรได้จัดทำเส้นฐานจำแนกมาตรฐานลดความสูญเสียในตลอดห่วงโซ่คุณค่า และกรมควบคุมมลพิษได้จัดทำร่างกรอบแผนที่นำทางการจัดการขยะอาหารของประเทศไทย (Thailand Food Waste Management Roadmap) โดยมีเป้าหมายเพื่อลดปริมาณขยะอาหาร

- **ภาคบริการและการท่องเที่ยว** เป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่มีอัตราการเติบโตที่รวดเร็ว ทำให้เกิดปัญหานักท่องเที่ยวเกินขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ อย่างไรก็ตาม การแพร่ระบาดของโรคโควิด ๑๙ ได้ส่งผลกระทบต่อภาคการท่องเที่ยวของประเทศไทยเป็นอย่างมาก โดยสัดส่วนของผลิตภัณฑ่มวลรวมในประเทศด้านการท่องเที่ยว ในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ลดลงจากปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ถึงร้อยละ ๖๓.๙๒ ซึ่งประเทศไทยได้นำแนวคิด BCG Model มาใช้กับภาคบริการและการท่องเที่ยว มุ่งเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่ตระหนักถึงผลกระทบต่อชุมชน ระบบนิเวศ และความหลากหลายทางชีวภาพ โดยปรับไปสู่การท่องเที่ยวสีเขียว และการท่องเที่ยวมูลค่าสูง นอกจากนี้ สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้จัดทำบัญชีประชาชาติด้านการ

ท่องเที่ยวที่รวมต้นทุนด้านสิ่งแวดล้อม (Tourism Satellite Account-System of Environmental Economic Accounting: TSA-SEEA) เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- ภาคเมืองและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สภาพความหนาแน่นของเมืองและประชากร ส่งผลให้เกิดการบริโภคเพิ่มขึ้น จึงมีแนวคิดในการบริหารจัดการเมืองอย่างยั่งยืน เช่น การพัฒนาระบบการก่อสร้างอาคารและสิ่งก่อสร้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่การออกแบบ การเลือกใช้วัสดุที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ รวมถึงระบบสาธารณูปโภคที่ทำให้การใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยกรมอนามัยได้ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับบังคับใช้กฎหมายภายใต้พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยออกข้อบัญญัติการจัดการสิ่งปฏิกูลและมูลฝอยหรือการจัดการสิ่งปฏิกูล

- ภาคการจัดซื้อจัดจ้างยั่งยืน การจัดหาสินค้าและบริการที่ช่วยสร้างประโยชน์ให้กับองค์กร สังคม และประเทศ ในการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากกระบวนการผลิตสินค้า ซึ่งกรมควบคุมมลพิษได้ผลักดันให้การเลือกใช้สินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอยู่ในเกณฑ์พิจารณาอื่น ๆ อาทิ เกณฑ์การประเมินสำนักงานสีเขียว และโรงแรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม เป็นต้น เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงการประสานความร่วมมือให้หน่วยงานต่าง ๆ เข้าร่วมการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ มีหน่วยงานที่เข้าร่วมการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ดังนี้ หน่วยงานภาครัฐ องค์กรมหาชน รัฐวิสาหกิจ สถาบันอุดมศึกษา และหน่วยงานในกำกับของรัฐ คิดเป็นร้อยละ ๗๕ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ ๑๒ ในส่วนของมูลค่าการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของหน่วยงานภาครัฐ องค์กรมหาชน รัฐวิสาหกิจ สถาบันอุดมศึกษา และหน่วยงานในกำกับของรัฐ คิดเป็นร้อยละ ๓๘ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ ๑๐ สำหรับสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในฐานะข้อมูลสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของปี พ.ศ. ๒๕๖๔ มีจำนวนทั้งสิ้น ๓๙ ประเภท ๑,๓๘๕ รายการ แบ่งเป็นฉลากเขียว ตะกร้าเขียว โรงแรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมเตียง และฉลากลดโลกร้อน อีกทั้งได้มีการประกาศใช้กฎกระทรวงกำหนดพัสดุและวิธีการจัดซื้อจัดจ้างพัสดุที่รัฐต้องการส่งเสริมหรือสนับสนุน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๓ โดยให้พัสดุที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมตามบัญชีรายชื่อสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของกรมควบคุมมลพิษ เป็นพัสดุที่รัฐต้องการส่งเสริมหรือสนับสนุน ทั้งนี้ การดำเนินงานตามประเด็นดังกล่าวยังคงเป็นภาคสมัครใจ

- ภาคการสร้างความรู้ตระหนักรู้และการศึกษา เป็นหนึ่งในความท้าทายสำคัญของการปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยการปรับเปลี่ยนทัศนคติ การสร้างความตระหนัก การสร้างการรับรู้และความเข้าใจของบุคคลและสังคม นับเป็นจุดเริ่มต้นของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม สิ่งเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วนควบคู่กับการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานเพื่อส่งเสริมรูปแบบการใช้ชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการสอดแทรกประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมในภาคการศึกษา เนื่องจากการปลูกฝังแนวคิดด้านสิ่งแวดล้อมในเด็กและเยาวชนเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เด็กและเยาวชนเติบโตเป็นพลเมืองที่มีพฤติกรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้บูรณาการประเด็นการเป็นพลเมืองโลกและการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ในหลักสูตรการศึกษาด้วยแล้ว ในส่วนของการเสริมสร้างความตระหนักรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้มีการส่งเสริมเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน (ทสม.) โดยในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ มีจำนวน ๒๕๘,๙๑๐ คน เพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๐.๖ เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ขณะที่องค์กรเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมมีจำนวนเพิ่มขึ้นเช่นกัน โดยในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ มีจำนวน ๒๙๐ องค์กร เพิ่มขึ้นร้อยละ ๑.๔ เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. ๒๕๖๓

เครื่องมือและกลไกในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การยกระดับกระบวนการทัศน์เพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ความสำคัญกับการเพิ่มประสิทธิภาพเครื่องมือและกลไกต่าง ๆ ทั้งเครื่องมือทางกฎหมาย เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ กระบวนการยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม ระบบฐานข้อมูล รวมถึงการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยที่ผ่านมามาประเทศไทยได้มีการประกาศใช้กฎหมายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีความเหมาะสมและทันสมัย อาทิ ระเบียบกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งว่าด้วยการปลูกและบำรุงป่าชายเลนสำหรับองค์กรหรือบุคคลภายนอก พ.ศ. ๒๕๖๔ ระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วยการแบ่งปันคาร์บอนเครดิตจากการปลูกบำรุง อนุรักษ์ และฟื้นฟูป่าในพื้นที่ป่าไม้ พ.ศ. ๒๕๖๔ และระเบียบกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชว่าด้วยการแบ่งปันคาร์บอนเครดิตที่ได้จากการปลูก บำรุง อนุรักษ์ และฟื้นฟูป่าในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ เพื่อส่งเสริมให้องค์กรหรือบุคคลภายนอกเข้าร่วมการปลูก บำรุง อนุรักษ์ และฟื้นฟูป่า เพื่อรักษาความสมดุลของระบบนิเวศ ตลอดจนสนับสนุนการเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้บรรลุเป้าหมายร้อยละ ๕๕ ของพื้นที่ประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติ และส่งเสริมให้เกิดการจัดสรรแบ่งปันปริมาณคาร์บอนเครดิต อีกทั้งอยู่ระหว่างการพัฒนากฎหมายที่เอื้อต่อการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพ อาทิ (ร่าง) พระราชบัญญัติการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์และซากผลิตภัณฑ์อื่น พ.ศ. (ร่าง) พระราชบัญญัติการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ. และ (ร่าง) พระราชบัญญัติความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. เป็นต้น

เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ที่ประเทศไทยได้นำมาใช้ในการสร้างแรงจูงใจและเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาทิ การมอบสิทธิประโยชน์ด้านภาษีจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนสำหรับรถยนต์ประเภท Eco Car การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตที่แตกต่างกันของน้ำมันเชื้อเพลิงโดยกรมสรรพสามิต การกำหนดอัตราขึ้นชื่อไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียนในรูปแบบ Feed in Tariff โดยกระทรวงพลังงาน เพื่อสนับสนุนให้ประชาชนติดตั้งระบบผลิตไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์บนหลังคา การเก็บค่าธรรมเนียมการเข้าแหล่งท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติโดยกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ซึ่งจะนำค่าธรรมเนียมมาใช้สนับสนุนการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติบริเวณแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการจัดตั้งกองทุนสิ่งแวดล้อมเพื่อช่วยเหลือและอุดหนุนกิจการที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยมีกลุ่มเป้าหมายทั้งส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม เครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน องค์กรมหาชน สถาบันการศึกษา คณะกรรมการหมู่บ้านสภาองค์กรชุมชนตำบล และหน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมท้องถิ่น เป็นต้น

การจัดทำฐานข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ อาทิ ระบบสารสนเทศการจัดทำบัญชีก๊าซเรือนกระจกของประเทศไทย (Thailand Greenhouse Gas Emissions Inventory System: TGEIS) เป็นการรายงานบัญชีก๊าซเรือนกระจกตามพันธกรณีให้เป็นไปตามระยะเวลา ถูกต้อง โปร่งใส และตรวจสอบได้ และระบบคลังข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทย (Thailand Biodiversity Information Facility: TH-BIF) ซึ่งเป็นระบบเครือข่ายที่รวบรวมและเชื่อมโยงข้อมูลสิ่งมีชีวิตในประเทศไทย ที่มีการเชื่อมต่อข้อมูลกับหน่วยงานและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ ด้วย Application Programming Interface (API) แบบ Real time ทุกหน่วยงาน ซึ่งสามารถใช้เป็นฐานข้อมูลอ้างอิงทางวิชาการ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาแอปพลิเคชันต่าง ๆ ที่ใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาทิ กรมควบคุมมลพิษได้พัฒนาแอปพลิเคชัน Air4Thai ที่มีการรายงานดัชนีคุณภาพอากาศของประเทศไทย พร้อมแผนที่แสดงข้อมูลจากสถานีตรวจวัดของกรมควบคุมมลพิษครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลคุณภาพอากาศแก่ประชาชนทั่วไป และสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้พัฒนาแอปพลิเคชัน

SMART EIA ซึ่งเป็นระบบฐานข้อมูลรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม มีเป้าหมายเพื่อการเชื่อมโยง รวดเร็ว ลดขั้นตอน เพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน โปร่งใส และเข้าถึงง่าย เป็นต้น

การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) เป็นกระบวนการที่เป็นระบบเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย แผน หรือแผนงาน โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมและการบูรณาการด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล ซึ่งสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ริเริ่มทบทวนและปรับปรุงระบบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม และเสนอแนะให้เริ่มพิจารณานำกระบวนการ SEA มาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อส่งเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อมเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๖ พร้อมทั้งผลักดันให้เกิดระบบ SEA ตั้งแต่ขั้นตอนของการกำหนดนโยบาย แผน และการพัฒนาระดับพื้นที่ที่สอดคล้องกับศักยภาพในการรองรับและบริหารจัดการมลพิษของพื้นที่ ต่อมาสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้จัดทำและเผยแพร่แนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง) โดยหน่วยงานต่าง ๆ ได้นำแนวทาง SEA ไปทดลองใช้ในการจัดทำแผนบางประเภท อาทิ แผนบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำ แผนบริหารจัดการทรัพยากรแร่โพแทช และแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน เป็นต้น ซึ่งในปัจจุบันสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติอยู่ในขั้นตอนของการจัดทำ (ร่าง) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ พ.ศ. เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดทำแผนหรือแผนงานของหน่วยงานภาครัฐ ให้คำนึงถึงปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ร่วมกับปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยอื่น ๆ

การสร้างความเข้มแข็งเพื่อรับมือกับประเด็นความร่วมมือระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม
การเชื่อมต่อที่ไร้พรมแดน การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ ความตระหนักถึงผลกระทบจากการเป็นพลเมืองโลกที่จะต้องรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน อาทิ ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ปัญหามลพิษข้ามแดน และการใช้ทรัพยากรระหว่างประเทศร่วมกัน ซึ่งก่อให้เกิดกฎ กติกา และความร่วมมือระหว่างประเทศทั้งในระดับโลก และระดับภูมิภาค ที่มีความเข้มข้นมากขึ้น โดยประเทศไทยได้ดำเนินการจัดทำความตกลงการค้าเสรี (Free Trade Area: FTA) ในข้อบทเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม อีกทั้ง ได้มีบทบาทในการร่วมมือกับนานาประเทศและจัดทำความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศต่าง ๆ อาทิ ข้อตกลงความร่วมมือระหว่างกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับสถานเอกอัครราชทูตราชอาณาจักรนอร์เวย์แลนด์ประจำประเทศไทย ซึ่งเป็นโครงการความร่วมมือกับ The Ocean Clean Up เป็นโครงการนำร่องการจัดการขยะในแม่น้ำก่อนลงสู่ทะเล ข้อตกลงการดำเนินงานภายใต้ความตกลงปารีสระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสมาพันธ์รัฐสวิส นับเป็นการลงนามข้อตกลงถ่ายโอนคาร์บอนเครดิตร่วมกันเป็นคู่แรกของโลก ซึ่งจะเปิดโอกาสให้ประเทศไทยกับสมาพันธ์รัฐสวิสดำเนินความร่วมมือภายใต้ความตกลงปารีส ข้อ ๖.๒ เพื่อจัดทำกรอบความร่วมมือโดยสมัครใจสำหรับการถ่ายโอนผลการลดก๊าซเรือนกระจกระหว่างประเทศ โดยประเทศไทยจะได้รับความช่วยเหลือทางการเงิน การลงทุน และเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม และข้อตกลงความร่วมมือระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวว่าด้วยโครงการจัดสร้างสวนรุกขชาติไทย - ลาว เพื่อให้เป็นแหล่งรวบรวมและอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชที่มีค่าหายากและใกล้สูญพันธุ์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจทางธรรมชาติแบบยั่งยืน ตลอดจนสร้างความร่วมมือของนักพฤกษศาสตร์ในการศึกษาด้านพันธุ์ไม้ของสองประเทศ เป็นต้น

๒. รายละเอียดยุทธศาสตร์ ยุทธศาสตร์การยกระดับกระบวนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ มุ่งเน้นการส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ทั้งในภาคการผลิตและภาคการบริโภค การส่งเสริมคุณลักษณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อม โดยให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนัก ความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน และการมีความรับผิดชอบ (Accountability) ในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเสริมสร้างการพัฒนาระบบ

เครื่องมือ และกลไก ที่ช่วยผลักดันให้การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีประสิทธิภาพ ตลอดจน การส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายเพื่อยกระดับกระบวนการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งใน ประเทศ และเสริมสร้างความเข้มแข็งในเวทีความร่วมมือระหว่างประเทศ ประกอบด้วย ๔ กลยุทธ์ ได้แก่

กลยุทธ์ที่ ๕.๑ การส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน ส่งเสริมการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดสังคมแห่งการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน ด้วยการสร้างระบบการผลิตและการบริโภคที่ใช้ทรัพยากรอย่าง คุ่มค่าและมีประสิทธิภาพ โดยมีกิจกรรมหลัก ได้แก่ การเพิ่มประสิทธิภาพและลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ การลดปริมาณการเกิดขยะหรือของเสียจากกระบวนการผลิตและการบริโภค โดยส่งเสริมให้เพิ่มประสิทธิภาพการ ผลิตและบริการ ทั้งในภาคอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และการท่องเที่ยว ตลอดจนห่วงโซ่ การสนับสนุนการใช้ เทคโนโลยีที่เหมาะสมและคำนึงถึงการนำของเสียกลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด การสนับสนุนการแบ่งปัน การบริการ เครื่องมือ และทรัพยากรส่วนเกินจากการผลิตระหว่างกลุ่มอุตสาหกรรม การส่งเสริมโรงงาน อุตสาหกรรม นิคมอุตสาหกรรม และเมืองอุตสาหกรรม ตามแนวทางอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ การส่งเสริมการดำเนิน ธุรกิจที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม สังคม และการกำกับดูแลหรือบรรษัทภิบาล (Environment Social Governance: ESG) การขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืน สนับสนุนเกษตรกรรุ่นใหม่ให้น้องค์ความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการ ทำเกษตรกรรมยั่งยืน การสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารในระดับครัวเรือน การพัฒนา ส่งเสริม และสนับสนุน การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รวมทั้งการสนับสนุนการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ กิจกรรมสนับสนุน ได้แก่ การสร้างมาตรฐานที่คำนึงถึงการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี การผลักดันให้ผู้ผลิต ออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์เพื่อจูงใจภาคส่วน ต่าง ๆ ให้เกิดการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน การผลักดันการใช้และยกระดับมาตรฐานสิ่งแวดล้อมให้เป็นสากลใน การจัดการองค์กรหรือสถานประกอบการ รวมถึงการสนับสนุนภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้คำนึงถึงแนวคิดเศรษฐกิจ หมุนเวียน และการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน

กลยุทธ์ที่ ๕.๒ การส่งเสริมคุณลักษณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อม ส่งเสริม การพัฒนาที่เอื้อต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของทุกภาคส่วนให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อรองรับการเติบโตสีเขียว และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทั้งในระดับประเทศและระดับสากล โดยมีกิจกรรมหลัก ได้แก่ การส่งเสริมให้ทุกภาค ส่วนมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ ความเข้าใจ ค่านิยม และความตระหนัก การสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม ความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน และการเป็นพลเมืองโลก การสร้างความรับผิดชอบ (Accountability) ในการมีส่วนร่วม บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การสนับสนุนกระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษาโดยสอดแทรกใน หลักสูตรการศึกษา การจัดการการเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้งในระบบและนอกระบบ รวมถึงการศึกษาตามอัธยาศัย และ การเรียนรู้ทางสังคม และกิจกรรมสนับสนุน ได้แก่ การส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายด้านวิชาการและสถาบันการศึกษา การให้ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม สู่ความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การสนับสนุนการใช้ฉลากสิ่งแวดล้อม การสร้างองค์ความรู้ให้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการ อนุรักษ์และใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพผ่านช่องทางสื่อสารหลากหลายรูปแบบ การสร้าง แพลตฟอร์มในการแลกเปลี่ยน/เชื่อมโยง/เผยแพร่ข้อมูลระหว่างภาครัฐ ภาคีเครือข่าย และภาคประชาชน การ ประชาสัมพันธ์กิจกรรม/พื้นที่/องค์กร/บุคคลต้นแบบด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้าง แรงจูงใจและขยายผล รวมถึงการส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาเป็นองค์กรต้นแบบที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม เช่น การเป็น Green/Eco School หรือ Green/Eco University เป็นต้น

กลยุทธ์ที่ ๕.๓ การส่งเสริมการพัฒนาเครื่องมือและโครงสร้างเพื่อจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เพิ่มประสิทธิภาพระบบ เครื่องมือ และกลไกต่าง ๆ ทั้งทางกฎหมาย เศรษฐศาสตร์ รวมทั้งฐานข้อมูล โดยมีกิจกรรมหลัก ได้แก่ การพัฒนาเครื่องมือการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การผลักดันให้มีการใช้เครื่องมือเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาพื้นที่ขนาดใหญ่ โดยส่งเสริมให้มีการจัดทำและยกระดับระบบการประเมินผลเชิงนโยบายแบบองค์รวมที่คำนึงถึงผลกระทบรอบด้านทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เช่น กระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) เป็นต้น การพัฒนากระบวนการยุติธรรมด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ครอบคลุมทุกด้าน การพัฒนามาตรการทางเศรษฐศาสตร์ มาตรการทางการคลัง และผลักดันการบริหารจัดการงบประมาณของประเทศ การพัฒนาระบบฐานข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างบูรณาการ การสร้างมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมที่พึงประสงค์ และกิจกรรมสนับสนุน ได้แก่ การส่งเสริมการรับรองฉลาก/มาตรฐานสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการตลาดเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม การเสริมสร้างศักยภาพของสื่อมวลชน การจัดตั้งกลไกการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระดับชุมชน การสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลไกเพื่อเสริมสร้างธรรมาภิบาลด้านสิ่งแวดล้อม การเพิ่มประสิทธิภาพกองทุน/ระบบงบประมาณเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความคล่องตัวและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น รวมถึงการเพิ่มการลงทุนในนวัตกรรม งานวิจัย และการพัฒนาสีเขียว

กลยุทธ์ที่ ๕.๔ การส่งเสริมการพัฒนาโครงการและเครือข่ายเพื่อยกระดับกระบวนการทัศน์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พัฒนาโครงการให้เกิดการกระจายอำนาจและส่งเสริมการบริหารจัดการในระดับท้องถิ่น การสร้างความเป็นหุ้นส่วนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยมีกิจกรรมหลัก ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างบูรณาการ การสนับสนุนการศึกษา วิจัย การพัฒนาเทคโนโลยี และนวัตกรรมเพื่อยกระดับกระบวนการทัศน์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเสริมสร้างบทบาทความร่วมมือในระดับภูมิภาคเพื่อร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมข้ามแดน รวมถึงการเพิ่มบทบาทเชิงรุกด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ เช่น การเพิ่มขีดความสามารถเจ้าหน้าที่เจรจาและการเตรียมความพร้อมต่อแนวโน้มนโยบายจากต่างชาติ/พันธมิตรระหว่างประเทศ ซौरีริเริ่มและบทบาทนำ เป็นต้น และกิจกรรมสนับสนุน ได้แก่ การพัฒนาแนวทางการกระจายอำนาจและส่งเสริมบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการยกระดับกระบวนการทัศน์ การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารและผลการดำเนินงานให้แก่ทุกภาคส่วน การติดตามและเฝ้าระวังมาตรการที่อาจส่งผลกระทบต่อภาคส่วนต่าง ๆ รวมถึงการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ หรือความตกลงทางการค้าที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

โทรศัพท์: ๐-๒๒๖๕-๖๕๐๐ ต่อ ๖๗๖๗-๖๗๗๒

โทรสาร ๐-๒๒๖๕-๖๖๐๖

<http://www.onep.go.th>